

Úloha intervenčních center v životě obětí domácího násilí

Bc. Tomáš Filipický

Diplomová práce
2015

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Tomáš Filipský**
Osobní číslo: **H13954**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Úloha intervenčních center v životě obětí domácího násilí**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti intervenčních center a domácího násilí v sociálně pedagogických souvislostech.
Příprava metodiky výzkumné části.
Realizace kvalitativního výzkumu formou rozhovoru.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

GAVORA, Petr. Úvod do pedagogického výzkumu. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.

LEATHARD, Audrey. Interprofessional collaboration: from policy to practice in health and social care. New York: Brunner-Routledge, 2003. ISBN 15-839-1176-6.

ROY, Maria. Battered women: a psychosociological study of domestic violence. New York: Van Nostrand Reinhold Co., c1977. ISBN 04-422-7201-4.

STRÍLKOVÁ, Patricie a Marek FRYŠTÁK. Vykázání jako prostředek ochrany pře domácím násilím. Ostrava: Key Publishing, 2009. ISBN 978-80-7418-020-0.

ŠPATENKOVÁ, Naděžda. Krizová intervence pro praxi. Praha: Grada, 2004. ISBN 80-247-0586-9.

Vedoucí diplomové práce: **doc. PhDr. Mgr. Jaroslav Balvín, CSc.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce: **7. ledna 2015**

Termín odevzdání diplomové práce: **17. dubna 2015**

Ve Zlíně dne 7. ledna 2015

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- o odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- o беру на ве́домии, же дипломová́ пра́це бу́де уло́жена в электрониче́скé по́добе в уни́верзитáím информа́циím систе́му доста́пна́ к на́hledánuí;
- o na mojí diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- o podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- o podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užit své dílo – diplomovou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- o pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- o elektronická a tištinová verze diplomové práce jsou totožné;
- o na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 17/4/2015

Tomáš Felc

1) Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b (obhajobní závěrečná práce).

2) Všechná díla výtvarného a technického charakteru, diplomová, odborná a řídicí práce, a která podléhá obhajobě, včetně poněkud sporné a výtvarně obhajoby výtvarnického charakteru (uměleckých prací, literární správy). Zvláštní zveřejnění stanoví vlastní právní úprava díla.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédá k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá úlohou intervenčních center v životě obětí domácího násilí. Teoretická část se zaměřuje na charakteristiku domácího násilí, dále na charakteristiku obětí domácího násilí a na úlohu intervenčních center v jejich životě. V praktické části se zaměřujeme na užití kvantitativní metodologie polostrukturovaných rozhovorů se zaměstnanci intervenčních center a s policisty.

Klíčová slova: osoba ohrožená domácím násilím, domácí násilí, násilná osoba, intervenční centrum, výzkum.

ABSTRACT

This diploma thesis examines the role that intervention centers have in the lives of domestic violence victims. The theoretical part details and describes domestic violence, domestic violence victims, and intervention centers. In the practical part, the focus is on the use of quantitative methodologies and interviews with intervention center employees and police.

Key words: a person affected by domestic violence, domestic violence, a violent person, an intervention center, research.

Prohlášení

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce panu doc. PhDr. Mgr. Jaroslavu Balvínovi, CSc., za vstřícnost, podnětné rady a podporu, kterou mi v průběhu psaní této diplomové práce poskytoval. Dále děkuji Mgr. Blance Kamasové za odborné vedení praktické části.

Další poděkování patří pracovním intervenčních center a příslušníkům Policie ČR, kteří mi věnovali svůj čas při realizaci výzkumu.

V poslední řadě děkuji své rodině za trpělivost a čas, který mi po celou dobu studia věnovala

OBSAH

ÚVOD.....	11
I TEORETICKÁ ČÁST	13
1 K TEORETICKÝM VÝCHODISKŮM A POJMŮM	14
1.1 O LITERATUŘE A DOKUMENTECH	14
1.2 VZTAH TÉMATU K SOCIÁLNÍ PEDAGOGICE	19
1.3 K VYBRANÝM ZÁKLADNÍM POJMŮM.....	21
2 DOMÁCÍ NÁSILÍ Z POHLEDU OHROŽENÝCH OSOB	24
2.1 ZÁKLADNÍ VYMEZENÍ POJMU DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	25
2.1.1 Příčiny domácího násilí	27
2.1.2 Znaky domácího násilí	28
2.1.3 Formy domácího násilí.....	29
2.2 CHARAKTERISTIKA OSOBY OHROŽENÉ DOMÁCÍM NÁSILÍM	31
2.2.1 Typologie osoby ohrožené domácím násilím.....	31
2.2.2 Ženy jako osoby ohrožené domácím násilím	32
2.2.3 Muži jako osoby ohrožené domácím násilím.....	32
2.2.4 Děti jako osoby ohrožené domácím násilím	33
2.2.5 Senioři jako osoby ohrožené domácím násilím.....	33
2.3 DŮSLEDKY DOMÁCÍHO NÁSILÍ	34
2.3.1 Syndrom týrané osoby	34
2.3.2 Stockholmský syndrom	36
2.4 PRÁVNÍ RÁMEC DOMÁCÍHO NÁSILÍ V ČESKÉ REPUBLICE.....	36
2.4.1 Policie ČR	37
2.4.2 Intervenční centra	38
2.4.3 Soud.....	38
3 INTERVENČNÍ CENTRA A JEJICH ÚLOHA V BOJI PROTI DOMÁCÍMU NÁSILÍ	40
3.1 LEGISLATIVNÍ UKOTVENÍ INTERVENČNÍCH CENTER.....	41
3.1.1 Právní postavení intervenčních center.....	42
3.1.2 Zřizování intervenčních center	44
3.2 PODPORA A SLUŽBY POSKYTOVANÉ INTERVENČNÍMI CENTRY	45
3.3 INTERDISCIPLINÁRNÍ SPOLUPRÁCE V BOJI PROTI DOMÁCÍMU NÁSILÍ.....	51
3.3.1 Spolupráce s Policí ČR	53
3.3.2 Spolupráce s orgány sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD)	53
3.3.3 Spolupráce s justicí	54
3.3.4 Spolupráce s dalšími institucemi.....	55
3.4 CÍLE A ÚLOHA INTERVENČNÍCH CENTER V POTLAČOVÁNÍ DOMÁCÍHO NÁSILÍ	55
II PRAKTICKÁ ČÁST	58
4 METODOLOGIE VÝZKUMU.....	59

4.1	PŘÍPRAVNÁ FÁZE	59
4.1.1	Cíl výzkumu a výzkumný problém	60
4.1.2	Výzkumné otázky	60
4.1.3	Volba výzkumné strategie a techniky sběru dat	61
4.1.4	Výběr výzkumného vzorku a jeho charakteristika	63
4.1.5	Předvýzkum a pilotní ověření otázek	64
4.2	REALIZACE VÝZKUMU	65
4.2.1	Průběh jednotlivých polostrukturovaných interview	65
4.3	ANALÝZA A INTERPRETACE DAT	68
4.4	OTEVŘENÉ KÓDOVÁNÍ A POPIS KATEGORIÍ	70
4.4.1	Kategorie Začarovaný kruh	71
4.4.2	Kategorie Kooperace IC	75
4.4.3	Kategorie Kooperace Policie ČR	76
4.4.4	Kategorie Intervence IC	78
4.4.5	Kategorie Změna přístupu	82
4.4.6	Kategorie Vykázání	84
4.4.7	Kategorie Osoby ohrožené domácím násilím	87
4.4.8	Kategorie Bezpečný prostor pro ohroženou osobu	90
4.5	PARADIGMATICKÝ MODEL AXIÁLNÍHO KÓDOVÁNÍ A JEHO INTERPRETACE	92
4.6	ZAKOTVENÁ TEORIE A JEJÍ INTERPRETACE	94
4.7	SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	96
4.7.1	Doporučení pro praxi	99
	ZÁVĚR	101
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	103
	SEZNAM POUŽITÝCH SYBOLŮ A ZKRATEK	108
	SEZNAM TABULEK	109
	SEZNAM OBRÁZKŮ	110
	SEZNAM PŘÍLOH	111

ÚVOD

Současná konzumní společnost je z velké části ovlivňována financemi. Míra kvality života je přímo úměrná míře finančních prostředků daného jedince. Většina mladé populace vzala tuto myšlenku za svou a to především díky mediálnímu tlaku, který jim prakticky denně vlévá do hlavy, že za peníze se dá získat cokoli. Stranou všeho zájmu se ocitly hodnoty, jako je pravda, poctivost, čestné slovo, kamarádství, které se staly bezcennými. Motto dnešních dnů tedy zůstává: „Bez peněz nemůže být život kvalitní“.

Trendem posledních let je narůstající tlak na jednotlivce ve smyslu získání nebo udržení si pracovní pozice, vydělání dostatečného množství finančních prostředků na udržení si svého sociálního statusu. Celkově tím narůstá napětí ve společnosti a s tím ruku v ruce narůstá agresivita. Tyto tendence prorůstají do interpersonálních vztahů v rodinách a v partnerských vztazích a zhoršují tak jejich rodinné klima. Namísto toho, abychom se do našeho rodinného hnízda vraceli s očekáváním, že po dlouhém hektickém dni načerpáme sílu v harmonickém prostředí, zažíváme napětí a stres i zde.

Následkem špatného rodinného klimatu, podpořeného mnohdy frustrací z nedosažených pracovních výsledků, může být výbuch emocí a agrese směřující na svoje nejbližší. Tady už chybí jen krůček k tomu, aby došlo k hádkám, slovním urážkám a ponižování, které s narůstající agresivitou mohou přerůst až ve fyzické ataky. Zde je již na místě hovořit o domácím násilí, pro které je tato hektická doba ideálním prostředím.

Domácí násilí je v demokratickém světě považováno za jeden z nejvážnějších sociálních deliktů, se kterým se tato společnost potýká od její existence. V bývalém Československu se na problematiku domácího násilí pohlíželo jako na privátní záležitost dané rodiny a i dnes, v České republice, je tento názor stále hodně rozšířen. Na veřejnost se začaly informace o tomto společenském fenoménu dostávat po nastolení demokratických principů, které jim otevřely dveře. Zakládali neziskové organizace, které se začaly touto problematikou zabývat. Pozornost těchto organizací se soustředila především na oběti domácího násilí, ale stávající právní systém ještě nebyl nastaven na to, aby byla dostatečně ochráněna jejich suverenita. Muselo uplynout ještě mnoho vody, než se díky neziskovým organizacím, bojujícím za práva žen, podařilo prosadit nutnou legislativu k založení organizací, které se budou speciálně zabývat oběťmi domácího násilí. V roce 2007 se

začala zakládat v České republice intervenční centra, která se postupem času rozrostla do všech krajských měst.

Tato diplomová práce popisuje komplexně problematiku osob ohrožených domácím násilím a to, jakou úlohu hrají v životě těchto osob intervenční centra. Protože pracuji u Policie České republiky a intervenční centra úzce spolupracují s policií, rozhodl jsem se ve své diplomové práci zaměřit na tuto problematiku. Touto diplomovou prací bych chtěl především otevřít oči těm, kteří doposud odkláněli zrak od osob ohrožených domácím násilím a nevěděli, jakým způsobem by jim mohli pomoci. I to, že se o této problematice pouze hovoří, má svůj význam i smysl. Kdybychom před ní totiž odvraceli tvář, nikdy by se nezačalo pro osoby ohrožené něco dělat.

Teoretická část diplomové práce je rozdělena do tří částí. V první kapitole popisujeme teoretická východiska a pojmy, které se v práci vyskytují. Ve druhé kapitole vymezujeme pojem domácí násilí a podrobněji se věnujeme osobě ohrožené. Ve třetí kapitole teoretické části vymezujeme úlohu intervenčních center.

Praktická část diplomové práce je zaměřena na kvalitativní výzkum, který je zaměřen na zodpovězení otázky, jakou úlohu mají intervenční centra v životě osob ohrožených domácím násilím z pohledu zaměstnanců intervenčního centra (IC) a příslušníků Policie ČR (PČR).

Rád bych touto cestou přispěl k šíření osvěty o problematice domácího násilí a s ní spojenou úlohu IC zejména v řadách příslušníků PČR, kteří by měli být s IC v denním kontaktu.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 K TEORETICKÝM VÝCHODISKŮM A POJMŮM

„*Tma je zlo našeho života a my se musíme naučit rozsvítit*“.

Katusa

Prvním krokem k tomu, abychom byli schopni komplexně uchopit určité téma je vyhledat a prostudovat dostupné informace, které jsou ke zvolenému tématu diplomové práce k dispozici. Název této diplomové práce „ Úloha intervenčních center v životě obětí domácího násilí“ je pomyslně složen ze dvou samostatných kapitol. První kapitola vymezuje problematiku intervenčních center. Této specifické problematice se věnuje poměrně úzký kolektiv autorů. V první řadě bychom mohli jmenovat PhDr. Marii Šedivou a Mgr. Petru Vitoušovou z organizací Bílý kruh bezpečí a Dona, JUDr. Jiřinu Voňkovou, CSc., PhDr. Branislavu Marvánovou - Vargovou. Dále můžeme jmenovat například Mgr. Drahomíra Ševčíka, Mgr. Michaelu Štěrbovou, Mgr. Vladimíra Vedru, PhDr. Petru Švecovou a PhDr. Marcelu Škábovou. Druhá samostatná kapitola zahrnuje problematiku obětí domácího násilí. Touto problematikou se zabývá již širší paleta odborníků. Jedním z hlavních je PhDr. et. Mgr. Naděžda Špatenková, Ph. D., Mgr. Drahomír Ševčík, Doc. PhDr. Ludmila Čírtková. Dále na tomto poli publikují další autoři jako například: PhDr. Branislava Marvánová - Vargová, Mgr. Dana Pokorná, Mgr. Marie Toufarová, Doc. PhDr. Irena Sobotková, CSc., Mgr. Simona Dohnalová, PhDr. Lubomír Koblí, Mgr. Jaroslava Kasalická, Mgr. Petra Vitoušová, Mgr. Zdeňka Bednářová atd.

1.1 O Literatuře a dokumentech

Jednou ze zcela zásadních knih pro tuto diplomovou práci byla kniha *Domácí násilí. Kontext, dynamika a intervence* (Ševčík a Špatenková, 2011). Tato poměrně aktuální publikace detailně popisuje problematiku domácího násilí v celé své šíři. V úvodu popisuje domácí násilí jako takové a dále se věnuje rozboru toho, kdo jsou násilné osoby. V další kapitole autorský kolektiv stanovuje, kdo jsou osoby ohrožené domácím násilím, a závěrečná kapitola se zabývá pomocí pro tyto osoby. Mgr. Drahomír Ševčík vystudoval speciální pedagogiku a psychologii na Universitě Palackého v Olomouci. Převážně se zabývá prací s osobami ohroženými domácím násilím a oběťmi trestných činů. PhDr. et. Mgr. Naděžda Špatenková, Ph.D. vystudovala psychologii, andragogiku a sociologii. Je

specialistou zejména na krizovou intervenci, prožívání a zvládání náročných životních situací. Dalšími spoluautory této publikace jsou: Mgr. Jaroslava Kasalická, PhDr. Lubomír Kobrle, Mgr. Simona Dohnalová, Eva Hunt, BA, roz. Kučerová a Doc. PhDr. Irena Sobotková, CSc..

Další důležitou publikací pro tuto diplomovou práci byla kniha s názvem *Partnerské násilí* (Vargová, Pokorná a Toufarová, 2008). Kniha čerpá převážně ze zahraniční literatury a to zejména ze Spojených Států Amerických a Velké Británie. Publikace je rozdělena do tří samostatných okruhů. Oběti partnerského násilí, násilí mezi rodiči očima dětí a pachatelé partnerského násilí. Autorka PhDr. Branislava Marvánová- Vargová je vystudovaná psycholožka a odbornice na domácí násilí, která má velké uznání jak u nás tak v zahraničí. Dlouhodobě spolupracuje s občanským sdružením ROSA, které se zabývá násilím. Dalšími dvěma spoluautorkami jsou Mgr. Dana Pokorná a Mgr. Marie Toufarová. Obě jsou též psycholožky.

Domácí násilí. Zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám (Bednářová a Špatenková, 2009) je publikace, opírající se o dlouholetou, praktickou zkušenost autorek, které se podílely na realizaci projektu DAPHNE zaměřeného na posttraumatickou stresovou poruchu. Publikace se zabývá z velké části problematikou práce s obětí domácího násilí. Mgr. Zdeňka Bednářová vystudovala etopedii na Universitě Karlově. Od roku 1999 pracuje pro Psychosociální centrum Acorus. Od roku 2008 působí jako inspektorka kvality sociálních služeb. Bc. Kateřina Macková vystudovala obor sociální politika a sociální práce na Universitě Hradec Králové. Pracuje pro Psychosociální centrum Acorus. Je spoluautorkou dalších publikací zaměřených na domácí násilí. Bc. Petra Wünschová je vystudovaná psycholožka se zaměřením na artterapii. Pracuje pro Psychosociální centrum Acorus a zaměřuje se na problematiku dětí, které mají zkušenost s domácím násilím. Mgr. Kateřina Bláhová vystudovala obor sociální politika a sociální práce a v Psychosociálním centru Acorus pracuje jako sociální pracovnice. Podílí se na organizování besed pro studenty středních škol o problematice partnerského násilí.

Kniha od autorky Helen L. Conwayové. *Domácí násilí. Příručka pro současné a potenciální oběti*, se zabývá oběťmi domácího násilí. Autorka popisuje různé možnosti, jak se domácí násilí projevuje a zároveň ukazuje možnosti, jak se může oběť bránit. Helen L.

Conwayová je právnička, která se specializuje především na práci s osobami ohroženými domácím násilím. Pracovala pro organizaci St. Helens Women's Aid.

Problematikou právního ukotvení v České Republice se zabývá publikace *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen* (Voňková a Huňková, 2004). Tato publikace má pro tuto diplomovou práci význam především z pohledu historického, a pro srovnání, jakou cestu urazilo české právo v oblasti domácího násilí. Autorský tým podrobně popisuje právní rámec dané problematiky do roku 2004. JUDr. Jiřina Voňková CSc. je právnička a externě spolupracuje s Právnickou fakultou University Karlovy. Odborně se podílí na projektu AdvoCats for Women (Fond právní pomoci ženám-obětem domácího násilí).

Na výše uvedenou publikaci logicky navázal autorský tým vydáním knihy *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen 2* (Voňková a Spoustová, 2008), která mapuje aktuální situaci v oblasti práva zabývajícího se domácím násilím. Mgr. Ing. Ivana Spoustová se zaměřuje zejména na rodinné, pracovní a trestní právo a na oblast dodržování resp. porušování lidských, zejména ženských práv v ČR. Jako právnička spolupracuje s organizací ProFem.

Dalším autorem, který se mimo jiné zabývá problematikou domácího násilí, je doc. PhDr. Ludmila Čírtková, CSc. Její publikace s názvem *Moderní psychologie pro právníky. Domácí násilí, stalking, predikce násilí* (Čírtková, 2008), se stala důležitým zdrojem informací pro tuto diplomovou práci. Autorka rozdělila publikaci do tří základních kapitol: domácí násilí, stalking a mnohočetné vraždění. Doc. PhDr. Ludmila Čírtková, CSc., vystudovala jednooborovou psychologii na Filozofické fakultě UK. Je vedoucí katedry společenských věd a proděkanka Fakulty bezpečnostního managementu pro vědu a výzkum na Policejní akademii ČR v Praze. Působí jako soudní znalkyně a jako policejní psycholožka spolupracuje na objasňování a vyšetřování závažné trestné činnosti. Ve svém volnu pracuje v Bílém kruhu bezpečí, který pomáhá obětem trestných činů.

Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů. Příručka pro pomáhající profese (Čírtková et al., 2007), je další z řady publikací autorky doc. PhDr. Ludmily Čírtkové, CSc. Je zde shromážděno mnoho důležitých informací o osobě oběti a to z pohledu různých deliktů. Kniha je zpracována tak, aby pokrývala všechny důležité oblasti pomoci obětem. Je rozdělena do kapitol, které jsou věnovány psychologické, právní, ale i sociální pomoci obětem kriminality. Zvláštní pozornost je věnována zranitelným obětem (děti, senioři) a

také obětím tzv. citlivých deliktů, které v knize zastupuje například domácí násilí či stalking.

Důležitá publikace věnující se osobě oběti je *Domácí násilí se zaměřením na problematiku obětí* (Dufková a Zlámal, 2004). Publikace celkově popisuje, jak mají postupovat orgány činné v trestním řízení v oblasti interdisciplinárního postupu v případech obětí domácího násilí. PaedDr. Ivana Dufková se profesně věnuje vzdělávání policistů. Je zástupkyní ředitele Vyšší policejní školy v Praze. Druhý z autorů PhDr. Ing. Jiří Zlámal, Ph.D., MBA je ředitelem Vyšší policejní školy v Praze.

Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím (Střílková a Fryšták, 2009) je publikace, která je důležitá pro orientaci v problematice ochrany před domácím násilím a zahrnuje také současnou právní úpravu ve vztahu k řešení domácího násilí. Popisuje základní postup v hledání účinné institucionální pomoci, který by měla využít osoba ohrožená domácím násilím. Doc. JUDr. Marek Fryšták, Ph.D. je uznávaný odborník na trestní právo, které přednáší na Katedře trestního práva Právnické fakulty Masarykovy university v Brně.

Publikace, která se zabývá interdisciplinární spoluprací při pomoci obětem domácího násilí, se nazývá: *Od dobrého úmyslu k dobré spolupráci. Manuál pro efektivní interdisciplinární spolupráci v případech domácího násilí* (Marvánová-Vargová a Vavroňová, 2008). Publikace je členěna do tří částí. V teoretické části se seznámíme s problematikou domácího násilí z hlediska teorie dynamiky násilí, s profilem pachatele a oběti, jaké jsou důsledky násilí na dětech, které jsou jeho svědky, statistickými šetřeními prováděnými v České republice a přehledem legislativy v této oblasti. V empirické části publikace jsou popsány výsledky práce interdisciplinárního týmu a hranice možností jednotlivých institucí při intervencích v případech domácího násilí. Třetí, praktická část je překladem manuálu pro efektivní interdisciplinární spolupráci v případech domácího násilí, který byl vytvořen v rámci projektu Bridging Gaps v programu DAPHNE. Marie Vavroňová pracovala v minulosti jako sociální pracovníce v poradně pro rodinné vztahy a v roce 1993 se stala spoluzakladatelkou občanského sdružení ROSA- Centrum pro týrané ženy. O druhé spoluautorce, Branislavě Marvánové-Vargové jsme se již zmiňovali výše.

Další publikací, která je důležitým zdrojem informací v problematice interdisciplinární spolupráce je *Metodický rámec interdisciplinární spolupráce na místní úrovni při řešení*

případů domácího násilí (Šedivá, 2007). Tato publikace je především instruktážní pomůckou, která je určena intervenčním centrům, subjektům státní správy, místní samosprávy a nestátní sféry se zájmem o účinné řešení domácího násilí a to realizací interdisciplinárního týmu. Metodický rámec v první části nabízí postup při vzniku interdisciplinárního týmu a zásady jeho působení při utváření vhodného prostředí pro řešení individuálních případů domácího násilí a přijímání systémových opatření na místní úrovni. V druhé části kolektiv autorů nabízí katalog opatření pro jednotlivá stadia rozvoje domácího násilí. PhDr. Marie Šedivá se zaměřuje na pomoc obětem trestné činnosti a problematice násilí v rodině. Je viceprezidentkou občanského sdružení Bílý kruh bezpečí (BKB). Mgr. Drahomír Ševčík se profesně věnuje osobám ohroženým domácím násilím, trestné činnosti, ohroženým dětem a péči o pozůstalé. Působí také jako dobrovolný poradce regionální pobočky BKB v Olomouci.

Na výše uvedenou publikaci volně navazuje publikace s názvem *Metodický rámec práce intervenčních center a podpora jejich vzniku* (Voňková, 2007). Jedná se o velmi podrobný a významný dokument podporující vznik intervenčních center v České republice v rámci nového systému sociálních služeb a jejich následnou efektivitu v boji proti domácímu násilí. JUDr. Jiřina Voňková, CSc. se profesionálně orientuje na trestní politiku, sociální prevenci se zaměřením na problematiku dětí a rodiny, kriminologie, viktimologie a lidská práva. Angažuje se i v občanských aktivitách, zejména pro BKB.

Důležitým a dnes již neopomenutelným zdrojem informací o problematice domácího násilí jsou internetové stránky organizací, které se této problematice věnují.

Nejdůležitější internetovou stránkou se pro účely této diplomové práce stala doména www.Domacinasil.cz, kterou provozuje občanské sdružení BKB. Toto sdružení pomáhá obětem trestných činů více než dvacet let a zaměřuje se konkrétně na bezplatné poskytování právních informací, psychologické poradenství, sociální poradenství, praktické rady a informace. Pomoc v BKB poskytují odborně způsobilí poradci, především právníci, psychologové a sociální pracovníci. Všichni jsou zpravidla ve svém oboru uznávanými experty a svůj volný čas a znalosti věnují pomoci obětem trestných činů. Bílý kruh bezpečí vydává řadu brožur a informačních materiálů pro oběti trestných činů, které jsou vydávány na základě praktických zkušeností s touto problematikou. Tyto zkušenosti, podložené řadou výzkumů zaměřených na pomoc obětem trestných činů, nemohou být v realizaci této diplomové práce zapomenuty.

Další důležité internetové stránky, zabývající se problematikou domácího násilí, jsou stránky občanského sdružení Rosa – www.Rosa-os.cz. Je to nestátní nezisková organizace, která se specializuje na pomoc ženám - obětem domácího násilí a jejich dětem v oblasti prevence násilí. Usiluje o zlepšení systému pomoci ženám-obětem domácího násilí a jejich dětem. Součástí pomoci je i odborné specializované poradenství a komplexní pomoc pro oběti domácího násilí, mezi níž patří například krizová intervence nebo poskytování utajeného azylového bydlení pro oběti domácího násilí a další služby.

1.2 Vztah tématu k sociální pedagogice

Sociální problematika se v české společnosti za poslední několik roků dostala mezi důležitá témata, jež je nutno řešit na všech úrovních. Společensky diskutované jsou především otázky směřující do sociální práce, sociální politiky a zejména sociální pedagogiky. Tyto vědní obory jsou zaměřeny na člověka v prostředí společnosti a řešení jeho životních událostí. Hlavním tématem všech úvah o zvyšování úrovně života lidí se stávají pomáhající profese.

Člověk je tvor společenský, který je díky prostředí, v němž žije, utvářen a ovlivňován. Sociální prostředí, v němž jedinec žije a je zároveň jeho součástí, klade na jedince nároky, se kterými je nucen se vypořádávat. Každý jedinec ovšem nedokáže adekvátně na tyto výzvy společnosti odpovědět, a proto je nutné mu podat pomocnou ruku nebo můžeme říci přímo intervenci.

A zejména z těchto hledisek přichází společnost s institutem pomáhajících profesí, které mají za úkol pomoci lidem najít cestu k řešení jejich složité životní situace. Cílovou skupinou jsou zejména lidé se zdravotním a sociálním handicapem, jejichž možnosti jsou omezené.

Nezastupitelnou roli v této životní situaci zastávají právě sociální pracovníci a sociální pedagogové. Právě oni jsou součástí systému, který si klade za cíl sociální spravedlnost a

vyrovnávání sociální disharmonie ve společnosti. Pomáhající profese se zaměřují na rozličné oblasti společenského života. Jedná se především o oblast sociální a zdravotní.

V průběhu 20. století se se odborníci shodli na třech základních typech pomáhajících oborů:

- sociální práci,
- poradenství,
- psychoterapii (Schmidbauer, 2000, s. 22).

Profese sociálního pedagoga v tomto systému nebyla ještě zcela definována. Zaměříme-li se na oblasti, kterým se sociální pedagogové po dobu své profesní přípravy věnují, můžeme vidět celou řadu směrů, kam může tato profese směřovat. Je to především směr sociální, který je v rovině teoretické, sociální práci jako praktický směr a v neposlední řadě speciálně – pedagogický směr.

Cíle sociální pedagogiky lze vidět především ve výchově a vzdělávání jednotlivců a skupin a utváření zdravé osobnosti. Dalším z cílů je rozvoj společenských potřeb členů společnosti a mnoho dalších.

V České republice se s rozvojem ekonomiky a stále se rozvírajících sociálních nůžek, zřetelně ukazuje potřeba kooperace pomáhajících profesí. Může se jednat například o problematiku menšin, expanzi sociálně – patologických projevů u dětí a mládeže nebo rodinnou problematiku jako je například domácí násilí.

Do pomáhajících profesí spadají především tyto profese:

- sociální pracovník - zaměstnanec státní správy, samosprávy, ministerstva (terénní sociální pracovník, sociální pracovník, sociální asistent, kurátor),
- poradenský pracovník (pracovník rodinné, občanské, pedagogicko - psychologické poradny),
- psychoterapeut,
- učitel a výchovný pracovník školských zařízení (škol, výchovných či diagnostických ústavů nebo center volného času) (Kraus a Poláčková, 2001, s. 188).

1.3 K vybraným základním pojmům

V této kapitole přinášíme výklad některých pojmů, které je nutné vysvětlit z hlediska pochopení dalších informací v této diplomové práci.

Rodina

Aristoteles přirovnal rodinu k jakési základní stavební buňce státu. V současnosti se hovoří o nejmenší sociální skupině, ale významově se tyto pojmy velmi přibližují. Odrazem jedincovi stability je stabilita jeho rodiny a ta následně odráží stabilitu celku jako společnosti. Problémy vyskytující se v rodině působí na jednotlivé členy rodiny, tak na celé společenství. Kvalita celé populace je závislá na kvalitě rodiny (Vymětal, 2004, s. 107).

Násilí

Násilí překračuje hranice biologicky ohraničenou agresí. Jde o pojem s důležitými etickými vlivy. Toto jednání má základy ve vrozených predispozicích, ale lze ho korigovat sebevýchovou (Langmeier a Krejčíková, 2006, s. 302).

Násilné jednání

Násilné jednání je důsledek toho, že se daný jedinec s agresí nenaučil pracovat. Omlouvat toto jednání, ale i jeho snášení vnitřními nebo vnějšími okolnostmi by mohlo souviset s vyhýbáním se odpovědnosti za vlastní život (Fišer a Škoda, 2014, s. 51).

Domácí násilí (DN)

Pod pojmem domácí násilí rozumíme útoky, napadání, výhrůžky od blízké osoby s cílem ublížit či získat nad obětí převahu a moc. Je útokem na lidskou důstojnost, ohrožuje zdraví a ve vyhocených případech i život ohrožené osoby (Bednářová, 2003, s. 6).

Oběť

V současné české kriminologii, viktimologii i kriminalistice převládá názor, že nemá valného významu zabývat se různými kolektivními oběťmi kriminality nebo oběťmi-právními osobami a oběť je zpravidla chápána jako konkrétní fyzická osoba, která byla trestným činem usmrcena nebo zraněna nebo ohrožena na životě a zdraví, nebo jí byla způsobena škoda na majetku nebo škoda morální, byla omezena na svobodě nebo jiných právech, a to nezávisle na tom, zda jí bylo následně zvláštním procesním rozhodnutím přiznáno postavení poškozeného (mvcr,©2015).

Osoba

Osoba není bytostí, která by byla odkázána otrocky reagovat na vnější podněty, může k nim zaujmout postoj nebo překonávat jejich vliv. V této souvislosti tedy spadá domácí násilí do oblasti jednání, které lze ovlivňovat např. vyhledáním odborné pomoci.

Osoba ohrožená

Odborní pracovníci varují před užíváním pojmu Oběť a Pachatel. Domácí násilí je složitý jev, který by se neměl vnímat pouze v černobílé relaci pachatel – oběť. (Cimrmanová, 2013, s. 78). V této diplomové práci budeme nadále užívat pojem Osoba ohrožená DN, neboť se ztotožňujeme s názorem autorky, že v případech domácího násilí se má hovořit o osobách ohrožených DN.

Intervenční centrum

Posláním je poskytování odborné pomoci a podpory osobám, které jsou ohroženy násilným chováním ze strany osoby blízké nebo osoby, která s nimi žije ve společném obydlí, jenž se vlivem domácího násilí dostaly do sociálně nepříznivé situace. Pomocí sociálního poradenství a sociálně terapeutických činností zvyšuje soběstačnost uživatele služby při uplatňování svých práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí s cílem

nabytí dovednosti tuto situaci řešit vlastními silami nebo jí předcházet (centrum-poradenství,©2015).

Krizová intervence

Odborná psychologická metoda, určená pro osoby, které se ocitnou v krizi, tedy v subjektivně obtížně prožívané životní situaci, na jejíž zvládnutí jim nestačí vlastní mechanismy a způsoby reagování. Krizová intervence je poskytována odborníky s výcvikem v krizové intervenci, a to krátkodobě. Pomáhá tak překlenout období krize klienta, kdy rozšiřuje jeho dovednosti situaci zvládnout vlastními silami, minimalizuje možná rizika, staví na jeho předchozích zkušenostech a hledá podporu v jeho přirozené sociální síti. Odborník v případě potřeby směřuje klienta na další odbornou pomoc dlouhodobého charakteru, například psychoterapeutickou, a předává další kontakty na odborná pracoviště (sancedetem,© 2013).

2 DOMÁCÍ NÁSILÍ Z POHLEDU OHROŽENÝCH OSOB

Domov je místo, které je pro většinu lidí místem, kde hledáme slova porozumění v situacích, kdy si nevíme s něčím rady. Představíme si lidi, kteří nás zahrnují láskou, a kterým chceme jejich lásku opětovat. Je to místo, kde je akceptována naše vlastní integrita. Domov je často představován jako oáza jistoty a štěstí, ale přitom se stal nejnebezpečnějším místem soudobé společnosti (Giddens, 1999, s. 177).

Rodina je také místo, kde dochází k násilí v obecném smyslu mnohem častěji než na jakémkoli jiném místě na zemi. Je tedy nasnadě říci, že pravděpodobnost toho, že se staneme terčem násilné osoby v rodinném kruhu, je mnohem vyšší, než v centru velkoměst. Násilí v rodinném kruhu se tak považuje za nejčastější formu násilného chování a současně formou, která je co se frekvence a závažnosti týká, nejméně kontrolovanou. Probíhá v soukromí za zavřenými dveřmi beze svědků.

Domácí násilí (DN) se stalo, z hlediska celosvětového měřítka, opravdovým fenoménem, který doprovází lidstvo od jeho vzniku. Ještě v nedávné době byl tento druh násilí považován za privátní záležitost rodiny. V druhé polovině dvacátého století, kdy se zejména ve Spojených Státech Amerických začaly prosazovat nejrůznější ženské organizace, začíná se na tento fenomén pohlížet jako na veřejný problém. Bez skrupulí se hovoří o týrání, ponižování, znásilňování, ke kterým dochází za dveřmi domovů (Voňková a Huňková, 2004, s. 16).

V bývalém Československu, před rokem 1989 byl pojem domácí násilí neznámý. Ve většině případů se DN bagatelizovalo na úroveň jakého-si „italského vztahu“, kde byl manžel poněkud „prudší povahy“ nebo v horším případě, se hledala vina na straně ženy, která si násilí ze strany násilného partnera vlastně zaslouží. Veškeré problémy tehdejší komunistické společnosti se zametaly „pod koberec“, a proto i tento fenomén zůstával jaksi bez většího povšimnutí. Posun v řešení těchto sociálně patologických problémů společnosti nastal až po roce 1989, kdy začaly vznikat neziskové organizace, které na základě inspirace ze zahraničí zasadily základy dnešního propracovaného systému pomoci osobám ohroženým DN.

2.1 Základní vymezení pojmu domácího násilí

Domácí násilí je natolik specifický společenský fenomén, že vymezit ho jednoznačnou definicí prakticky nelze. Vzhledem k tomu, že na tuto problematiku lze nahlížet z mnoha vědních oborů, odráží se tento multioborový pohled i v definování termínu samotném.

V úsilí být co nejvíce konkrétní v dané terminologii se můžeme v odborné literatuře setkat s pojmenováním násilí v intimních vztazích. Intimitu můžeme chápat jako důvěrnost, což by znamenalo důvěrný vztah mezi lidmi (Baštecká a Goldmann, 2001, s. 150). Pojmenování „intimní“ však může mnohdy svádět k asociaci slova sexuální. DN ovšem není podmíněno sexuální úrovní vztahu.

Mnohé odborné prameny používají pojmenování partnerské násilí, které je jakousi zúženou formou DN neboli násilí mezi partnery (Vargová, Pokorná a Toufarová, 2008, s. 17).

„Násilí nebo fyzické zneužívání, týrání zaměřené proti životnímu partnerovi nebo jinému členu domácnosti“ (Hartl a Hartlová, 2010, s. 333).

Násilí, ke kterému v takových vztazích dochází, se ovšem netýká pouze partnerů, ale jeho dopady zasahují především na osoby zúčastněné v domácnosti, kterými jsou především děti, rodiče partnerů, anebo svědci těchto událostí. Pojem násilí v partnerských vztazích proto vzhledem k dynamice jevu není dostatečný.

Domácí násilí přesahuje rámec partnerského násilí a osobou ohroženou se může stát kdokoli ve společném obydlí. Toto obsáhlejší vymezení pojmu domácí násilí zastává většinový pohled, který se dnes objevuje v definicích DN napříč vědními obory. DN je tedy násilí mezi osobami ve společné domácnosti, a to bez ohledu na jejich příbuzenské vztahy. Tato charakteristika vymezuje DN od rodinného a je výstižnější pro všechny ostatní formy současného soužití. Je to tedy násilí, vyskytující se ve společném obydlí osob. To je zásadní rozdíl, který je mezi tímto násilím a násilím, ke kterému dochází na veřejnosti, v zaměstnání nebo ve škole.

Důležité je správné pojmenování a vypíchnutí podstaty DN. Pohlíželi-li bychom na domácí násilí jako na problém rodiny nebo sociální, můžeme strhnout pozornost směrem ke společenské zodpovědnosti nebo sociokulturnímu vlivu (Lamb, 1991, s. 251).

Vybereme proto několik definic autorů, kteří se pokusili o celistvé definování fenoménu DN.

„K domácímu násilí dochází na základě zneužívání moci a kontroly jednou osobou nad jinou osobou v kontextu intimního vztahu“ (Marvánová-Vargová a Vavroňová, 2008, s. 5).

DN je opakující se násilné chování nebo vyhrožování násilným jednáním, v jehož důsledku dochází nebo může hrozit, že dojde k útoku na život, zdraví, svobodu nebo lidskou důstojnost a to mezi osobami, které spolu byly nebo jsou v intimním, rodinném či jiném obdobném vztahu ve společném obydlí (Fryšták a Střílková, 2009, s. 13).

DN se zpravidla rozumí týrání a násilné jednání mezi osobami blízkými, žijícími spolu ve společném domě nebo bytě, kdy jedna násilná osoba udržuje nad druhou moc a kontrolu (Čech, 2011, s. 6.).

DN je chování, které v párovém soužití nebo v rodině vyvolává u jedné osoby strach z osoby druhé. Prostřednictvím moci určuje násilník chování oběti (Voňková a Huňková, 2004, s. 19).

Pojem DN je automaticky spojován s násilnou osobou jako mužem a ohroženou osobou jako ženou. Tato stereotypizace strhává částečně objektivitu směrem k feministickému pojetí, ale zároveň vylučuje z množiny ohrožených osob muže, děti a prarodiče, kteří mohou být také v množině násilníků. Násilná osoba páchá násilí vědomě ve formě psychického, fyzického, sociálního či jiného násilí nebo kombinací těchto.

Typickým rysem DN je fakt, že pro svou dlouhodobost a intenzitu násilí se krok za krokem stává běžnou součástí života. Od ostatních forem delikventního chování se liší tím, že je násilím ve vztahu osob, v němž vytváří vztah závislosti ohrožené osoby na násilníkovi a zaměřuje se na získání moci nad ohroženou osobou. Každý člen rodiny se může stát obětí i pachatelem (Fryšták a Střílková, 2009, s. 15).

2.1.1 Příčiny domácího násilí

Příčiny DN se pokouší vysvětlit různé teorie. Historicky první, v současné době již překonané příčiny DN jsou příčiny jednooborové. Tvoří ovšem stále základ v řešení příčin DN.

- biologicko-genetické teorie vysvětlující sklony k agresivitě z hlediska dědičnosti. Tato teorie záhy zanikla jako nedostatečně reflektující všechny aspekty příčin (Voňková a Huňková, 2004, s. 56),
- psychologická teorie se zaměřuje především na psychiku a osobnost agresora a osoby ohrožené a hledá příčiny zejména ve vývojové psychologii a psychopatologii (Fryšták a Střílková, 2009, s. 17),
- sociologické teorie zkoumají postavení a funkci rodiny v moderní společnosti. Příčiny vzniku domácího násilí pak spatřují autoři této teorie v aktuálním stavu společnosti, která do jisté míry akceptuje násilí jako prostředek k prosazení se sebe sama. Další příčiny jsou spatřovány v proměnách současné rodiny v ochraně soukromí, anebo změnou rolí žen ve společnosti (Buscotte, 2008, s. 69). Sociologické teorie se dále opírají o názor, že dnešní patriarchální společnost respektuje uplatnění moci muže nad ženou. Tento názor podporuje zejména feministický přístup, který se v některých pramenech uvádí jako samostatná feministická teorie (Čírtková, 2008, s. 41).

Každá jednotlivá teorie hledá příčiny DN ve vlastním spektru bádání a zároveň opomíjí ostatní působící determinanty, a proto její záběr není dostatečně komplexní.

Dnes se do popředí dostaly moderní teorie multifaktorové, které se snaží o podchycení co nejširší části problematiky DN. Snaží se o zohlednění měnících se vztahů ve společnosti. Jednou z nejcitovanějších teorií je kauzální model D. G. Duttona, který pracuje se čtyřmi rovinami příčin.

- makrosystém (kulturní úroveň), nachází příčiny vzniku DN v hodnotovém systému moderní společnosti a v jejím patriarchálním založení, kde dominantní roli mají muži a ženy pak roli submisivní (Ševčík a Špatenková, 2011),

- exosystém (komunitní úroveň) je širší komunita lidí, ve které se jedinec pohybuje, a ze které čerpá podněty, která ho ovlivňuje. Exosystém pak pracuje s faktory, kterými jsou ztráta zaměstnání, finanční situace a vzdělání jedince,
- mikrosystém (rodinná úroveň) hledá příčiny v samotném rodinném prostředí, kde rizika mohou plynout ze samotného společného soužití jedinců. Narážejí zde na sebe obecně platné sociální role s vzorci chování, které si přinášíme ze svých původních rodin. Dalším rizikem je také dokonalá znalost partnerů navzájem a z toho pramenící znalost reakcí partnera na podněty druhého. Násilný partner velmi dobře ví, kde nejvíce ublíží (Vargová, Pokorná a Toufarová, 2008, 114),
- ontogenetická (individuální) úroveň zkoumá příčiny vzniku DN ve vývoji každého z partnerů. Vývoj v rodině, kde je násilí jeho běžnou součástí se následně stává normou v životě násilníka nebo i osoby ohrožené, která může přijmout roli oběti.

V obecné rovině autoři uvažují, že příčiny DN můžeme hledat v samotném vztahu a v jeho úrovni harmonizace. Pokud zde existuje nějaká vztahová nespokojenost, nevybalancované rozložení vůdčích rolí, rozličné životní styly partnerů, pak zde může docházet k rozepřím a snižování sebeúcty a k agresivním reakcím.

2.1.2 Znamky domácího násilí

V každém vztahu se mohou čas od času, ze strany jednoho z partnerů vyskytnout projevy jednání, které mohou nést znamky násilí ať již psychického, fyzického a jiných. Je to běžný jev především v počátcích vztahů, kdy si partneři nebo členové rodiny na sebe zvykají a hledají si své místo v rodinné hierarchii.

Abychom ovšem mohli s jistotou prohlásit, že se v daném případě jedná o DN, musí být prokazatelně naplněny všechny znamky tohoto fenoménu, které si zde uvedeme:

- přítomnost násilných incidentů mezi blízkými osobami, které žijí ve společném obydlí,
- pevné role jednotlivých aktérů, které se nemění,
- opakování násilných incidentů, cyklické opakování.

Některé prameny uvádějí jako další znak DN eskalaci (intenzita a frekvence) (Fryšták a Střílková, 2009, s. 14). Tento znak v současnosti již není akceptován a je spíše považován jako faktor rizikový. Hlavním znakem je pevnost neboli neměnnost rolí aktérů, kdy jeden z nich zastává po celou dobu roli násilníka a druhý osoby ohrožené.

V případě, že se v průběhu vztahu tyto role mění a z násilníka se stává osoba ohrožená a naopak, nemůžeme mluvit o DN (Čírtková, 2008, s. 11).

Cyklické opakování je také jedním ze znaků, charakteristickým pro DN. Osoba ohrožená nebývá pod tlakem násilníka permanentně, ale v určitých fázích, které na sebe navazují a tvoří cyklus. Jedná se o čtyři fáze, které můžeme označit jako fáze napětí, incidentu, usmíření a klidu (Ševčík a Špatenková, 2011, s. 53).

Pro jednotlivé vztahy jsou charakteristické cykly s různou délkou trvání. Svou délkou se od sebe liší i jednotlivé cykly ve vztahu. Zpravidla se zvyšující se intenzitou se zkracuje délka cyklu. Proto je na místě hovořit spíše o spirále než o kruhu násilí.

2.1.3 Formy domácího násilí

Hovoříme-li o formách DN, zjišťujeme, že každý odborný pramen užívá vlastní dělení těchto forem. Toto základní rozdělení vychází z teoretické roviny a neodpovídá zcela realitě. Je však dostatečné pro to, abychom si mohli lépe představit, co jednotlivé formy charakterizuje. Cílem jednotlivých forem násilí ve vztahu je nastolení převahy nad druhým a jeho úplná kontrola. Násilník může využívat k ovládnutí ohrožené osoby pouze jednu formu, většinou ovšem dochází ke kombinaci několika z nich.

- Fyzické násilí je forma násilí, která je uváděna jako nejvíce frekventovaná. Následky této formy jsou nejvíce zjevné, záleží ovšem na inteligenci násilníka. Někteří mohou používat techniky, které nemusí být viditelné na první pohled (domacinasili, ©2015).

Zdrojem takového chování nemusí být pouze pudové jednání, ale i racionálně promyšlené, plánované jednání. Násilné chování fyzické formy je pak příznačné pro sociálně nevyzrálé, psychicky narušené jedince (Spurný, 1996, s. 7).

- Psychické násilí, které je někdy uváděno jako emocionální. Z laického pohledu by se mohlo zdát, že se jedná o formu, která nemívá tak zásadní následky. Přestože následky psychického násilí nemusí být na první pohled viditelné jako u fyzického násilí, ohrožená osoba se s nimi vyrovnává podstatně delší časový úsek, někdy i celý život. Jedná se o bolest způsobenou blízkou osobou. Pomocí psychického násilí útočí násilná osoba na sebehodnocení ohrožené osoby a vyvolává u ní pocit viny za celou situaci, snaží se s ní manipulovat (Vargová, Pokorná a Toufarová, 2008, 122).

Mezi způsoby, kterými násilná osoba útočí na osobu ohroženou, můžeme zařadit různé osobní urážky, snižování sebevědomí, ignorování a absence komunikace, vyhrožování nebo vydírání. Takovým jednáním je ohrožené osobě způsobována emocionální újma, beznaděj a v mnohých případech až suicidiální jednání (Čírtková, 2008, s. 20).

- Sexuální násilí je vymezováno jako sexuální kontakt nebo sexuální aktivita za pomoci násilí. Pachatel tímto jednáním nemusí a priori směřovat k uspokojení sexuálních pudů, ale může se jednat o účelné ponižování a snižování sebevědomí osoby ohrožené.
- Sociální násilí je forma násilí, kdy se násilná osoba snaží o sociální izolaci osoby ohrožené. Může se jednat o zakazování styku s rodinnými příslušníky, kamarády a známými. Pro samotnou ohroženou osobu, která je tímto způsobem izolována je mnohem těžší násilného partnera opustit (Conwayová, 2007, s. 20).
- Ekonomické násilí je zaměřeno na finanční a materiální stránku osoby ohrožené. Jedná se především o odpírání finančních prostředků na provoz domácnosti, zajišťování osobních věcí. Dále se může jednat o kontrolu výdajů a příjmů osoby ohrožené, ale i nakládání s majetkem a zneužívání jejích věcí.

Uvedený výčet forem DN není kompletní, protože dělení se liší podle autora a druhu literatury. Zde jsme si uvedli pro nás zásadní formy, které se nejpočetněji vyskytují. V DN se většinou vyskytují různé kombinace výše uvedených forem.

2.2 Charakteristika osoby ohrožené domácím násilím

V obecném smyslu se osobou ohroženou DN může stát každý člen domácnosti. Může se tedy jednat o děti, ženy, seniory i muže. V problematice partnerského násilí jsou nejčastější ohroženou osobou ženy. Uvádí se kolem 95%. Můžeme se v úvodu zamyslet nad termínem oběť. Zda vůbec hovořit v souvislosti s domácím násilím o oběti. Tento termín by mohl evokovat dojem odevzdaného, pasivního přístupu k dané situaci. Oběti DN ovšem svým aktivním přístupem v budování obranných mechanismů tomuto termínu ne zcela odpovídají.

V této souvislosti by se tedy mělo hovořit o osobách, které mají zkušenost s domácím násilím. V poslední době můžeme v některých pramenech také nalézt označení „**osoba ohrožená domácím násilím**“ (Marvánová-Vargová a Vavroňová, 2008, s. 9). S tímto názorem můžeme plně souhlasit a i my budeme nadále v této práci hovořit o osobách ohrožených domácím násilím.

Násilí, ve kterém je osoba ohrožená nucena žít ji ovlivňuje v mnoha oblastech života. Jedna z nejdůležitějších oblastí je zdraví. Vlivem dlouhodobého působení násilí dochází k poškozování zdravotního stavu ohrožené osoby. Se špatným zdravotním stavem jde ruku v ruce pracovní neschopnost, kdy dochází u ohrožené osoby k častým absencím na pracovišti. V mnohých případech tento nevynucený handicap zaměstnavatel postihne snížením platu a dochází tak k zhoršené ekonomické situaci a snižování sociálního statusu.

2.2.1 Typologie osoby ohrožené domácím násilím

Typickou osobou ohroženou DN nelze definovat. Může se jí stát kdokoli. Na typologii nemá vliv vzdělání, ekonomický status, věk, pohlaví ani fyziologické předpoklady. Snaha odborníků o to, aby našli některé společné znaky, vyústila v rozdělení typologie podle následujících kritérií:

- chování osoby ohrožené DN – provokující chování,
- věk – děti, dospělí, senioři,
- pohlaví – muži, ženy,

- vzájemný vztah – osoba blízká, známá, cizí,
- životní styl – rizikové povolání (Fryšták a Střílková, 2009, s. 21).

V odborné literatuře existuje celá řada dalších dělení, jako například kriminologické kde nejčastěji užívaná typologie je „interakce obětí – pachatel“. V předchozí části diplomové práce jsme se zmínili o tom, že osobou ohroženou DN se může stát jakýkoli člen společného obydlí. Proto bychom se zaměřili v typologii na jednotlivé členy společné domácnosti. Ženy, muže, děti, a seniory.

2.2.2 Ženy jako osoby ohrožené domácím násilím

Žena je v rámci DN nejčastějším terčem. V odborné literatuře se opětovně objevuje snaha o typologii ženy – osoby ohrožené DN.

Nejčastěji se můžeme setkat s konstatováním, že ženy – osoby ohrožené DN mají sebeúctu na nízké úrovni a jsou si jisty tím, že si násilné chování zasloužily, především kvůli svým pochybením (Ševčík a Špatenková, 2011, s. 92).

Důvod, proč se konkrétní žena stala osobou ohroženou DN, můžeme vypátrat již v dětství. Jestliže tato žena vyrůstala jako dítě v rodině, kde násilí mezi rodiči bylo běžnou praxí, může se v dospělém věku mnohem snadněji stát ona osobou ohroženou DN. Bere násilí jako běžnou součást partnerského života a často si může vybírat jako životního partnera člověka, který má ve svém chování agresivitu přítomnu (Čech, 2011, s. 17).

2.2.3 Muži jako osoby ohrožené domácím násilím

Z dosud realizovaných výzkumů vyplývá, že muži mají z pohledu statistiky menší pravděpodobnost stát se osobou ohroženou DN než ženy. Osobou ohroženou DN se muži stávají především v partnerských vztazích.

Muž jako osoba ohrožená si zatím v povědomí veřejnosti své místo příliš nenašel. Je to dáno zejména tím, že muži většinou případy DN nenahlásí a bojí se násilí ze strany ženy přiznat. Důvodem násilí ze strany žen může být nejpravděpodobněji patologické prostředí, ve kterém vyrůstaly. Takto dominantní partnerky se potom pokoušejí o tuto dominanci v rodině orientační. To ovšem neplatí ve všech případech.

Některé příčiny toho, kdy se osobou ohroženou DN stane muž, uvádí Čech (2011) tyto:

- role ženy v současné společnosti, zejména její touha o prosazení a emancipace,
- rozpad tradičního modelu partnerství,
- nespokojenost ve vztahu.

Typologie muže – osoby ohrožené DN je prakticky totožný jako u ženy. Muži mají v sobě zakotveno již ze společenského důvodu ženě ustoupit, dále se zpravidla vyhýbají problémům a mnohdy je již pozdě nabýt ztracenou důstojnost. Velký počet mužů nedokáže od své partnerky odejít a postavit se na „vlastní nohy“. Řešení takto složité životní situace hledají poté mnohdy v alkoholu nebo drogách.

2.2.4 Děti jako osoby ohrožené domácím násilím

V rodinách, kde dochází k DN, jsou děti velmi ohroženy a to nejen aktuální situací, ale i do budoucna z hlediska zakládání vlastní rodiny a přenášení vzorců chování (Vargová, Pokorná a Toufarová, 2008, s. 79).

Takové děti přebírají tyto vzorce chování a považují násilí za vhodný způsob jednání. Odborníci v této souvislosti hovoří o transgeneračním přenosu násilí. Naučená bezmoc a útočnost jsou charakteristickými vzorci chování u těchto dětí. Na základě dlouhodobého vystavení dítěte násilí dochází ke zhoršení prospěchu a chování ve škole. Kromě těchto školních problémů se dále mohou projevit psychické komplikace, jako stresová reakce, posttraumata nebo deprese.

Můžeme tedy konstatovat, že děti jako osoby ohrožené DN, vykazují totožné znaky jako děti se syndromem týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte (CAN) (Dunovský, Dytrych a Matějček, 1995, s 32).

2.2.5 Senioři jako osoby ohrožené domácím násilím

Problematika DN na seniorech byla takřkajíc na pokraji zájmu odborné veřejnosti. V současné době zaznamenávají intervenční centra na nárůst DN na seniorech. I přes tuto indikaci může být množství nahlášených případů jen špičkou ledovce. Senioři se snaží takový problém skrývat, zejména z důvodu studu, a také díky v mnohých případech

pokročilé demenci, nedokáží násilí rozpoznat a oznámit. Senioři se stydí za vlastní výchovu svých dětí a vnoučat a obávají se veřejné hanby za to, jak je vychovali.

Násilnými osobami jsou ve většině případů právě jejich děti a vnuci. Senioři se proto stydí i sami za sebe, jsou na nich do značné míry nějakým způsobem závislí, a jejich vztah je citově ambivalentní a u dětí protektivní (Kalvach, Dytrych a Matějček, 2008, s. 258).

2.3 Důsledky domácího násilí

Žít ve vztahu, kde je přítomno násilí, znamená soustavné obavy a strach. Prožité dlouhodobé násilí má za následek trauma, které je prohlubováno tím, že je násilí realizováno blízkou osobou. Ohrožená osoba je na násilníkovi v mnoha ohledech závislá, má pocit, že se mu nemůže vzepřít, až je krok za krokem zničeno její sebevědomí. Takto zažité hrůzy přetrvávají dlouhou dobu a v mnoha případech žijí v myslích ohrožených osob i mnoho let po odchodu od násilného partnera. U zvláště závažných typů DN přetrvávají následky celý život.

Je pochopitelné, že prožité DN po sobě zanechává na duši i těle ohrožené osoby hluboké rány. Ohrožené osoby mají pocit, že je situace neřešitelná, a že není kdo, by jim pomohl. Díky této situaci propadají beznaději a do depresí, které vedou až k myšlence na sebevraždu a v mnohých případech k sebevraždě dokonané (Čech, 2011, s. 15).

Ohroženým osobám bývají na jejich deprese a psychická traumata často předepisovány léky, i když příčina zůstává bez povšimnutí. V některých případech pak může docházet ke kombinaci léků a alkoholu, drog nebo nadužívání některých léků a následnému vzniku závislosti. Následná pomoc takovým osobám se potom pro zainteresované instituce stává mnohem složitější (Marvánová-Vargová a Vavroňová, 2008, s. 41).

2.3.1 Syndrom týrané osoby

Koncept syndromu týrané osoby poprvé popsala Walkerová (2009, s. 41), která původně popisuje, co je syndrom týrané ženy. Později, když se zkoumání této problematiky

prohlubovalo a docházelo ke zjištění, že ohroženými osobami nejsou jen ženy, ale i osoby ve společné domácnosti, se syndrom počal vztahovat obecně na týrané lidi. K expanzi syndromu týrané osoby dochází mnohdy u osob ohrožených DN na základě opakovaného, dlouhotrvajícího násilí. Syndrom týrané osoby je vymezen jako množina charakteristik a následků zneužívání, které mají za následek snížení schopností jedince adekvátně reagovat na přítomné násilí.

Syndrom týrané osoby je determinován z mnoha projevů, které můžeme přiblížit v následujících kategoriích:

- **Symptomy posttraumatické stresové poruchy**, které se projevují u osob ohrožených DN díky jeho traumatickým účinkům. Tyto symptomy spatřujeme zejména v znovuprožívání traumat, v poruchách spánku, poruchy příjmu potravy, emocionální vyčerpanost a deprese. Dále se projevuje neschopnost projevat emoce, především negativní. Ohrožené osoby se mohou vyhýbat konfliktům a ve vztahu k autoritám mají tendenci vždy vyhovět, což je patrné při spolupráci se sociálními pracovníky (Ševčík a Špatenková, 2011, s. 43).
- **Naučená bezmoc** – v případě, že se ohrožené osobě opakovaně nepodaří odejít od násilné osoby z důvodu selhání okolností nebo systému pomoci, se u ní vyvine stav naučené bezmoci. S naučenou bezmocí jde ruku v ruce nízké sebevědomí.
- **Sebezničující zvládací strategie** se objevují zejména při dlouhotrvajícím násilném týrání, a jestliže opakovaně selhávají pokusy o ukončení vazeb s násilnou osobou a přerušování násilí. Ohrožená osoba nabývá dojmu, že situace je neřešitelná a musí tak dále snášet příkoří. Aby se pro ni tato situace stala snesitelnější, uchyluje se k pití alkoholu, užívání drog a mnohdy i k pokusům o sebevraždu. Sebezničující zvládací reakce nabývají podobu:
  - **popírání viny útočnicka**, kdy ohrožená osoba omlouvá chování násilné osoby,
  - **minimalizace násilí** je situace, kdy ohrožená osoba zlehčuje závažnost situace, aby snížila strach z budoucího vývoje,
  - **bagatelizace následků**, kdy osoby ohrožené domácím násilím bagatelizují následky ataků, nebezpečnost a vzniklá zranění,

- **popírání viktimizace** – ohrožené osoby popírají skutečnost, že by byly týrány nebo zneužívány. Pro svá zranění mají nepravdivá vysvětlení,
- **odmítání nabízené pomoci** – která přichází ze strany pracovníků intervenčního centra z důvodu nedůvěry v možné řešení situace (Fryšták a Strílková, 2009, s. 21).

Syndrom týrané osoby se nemusí projevit každé osoby ohrožené DN. Nadužívání pojmu syndrom v této souvislosti může vést k dojmu, že se jedná o problém psychopatologie (Čírtková, 2008, s. 28).

2.3.2 Stockholmský syndrom

Stockholmský syndrom se vyvine obecně u osob, které jsou násilnou osobou ohroženy na životě. Ohrožená osoba se domnívá, že nemá možnost z této situace uniknout a je od svého okolí izolována. Násilná osoba projevuje v některých situacích v průběhu násilí určitou míru laskavosti s ohroženou osobou.

V případě, že jsou splněny takto specifikované podmínky, může si ohrožená osoba vytvořit s násilníkem emoční pouto. Jestliže násilná osoba v průběhu násilí a ohrožování projeví s ohroženou osobou pochopení, ohrožená osoba nabude dojmu, že násilník je v podstatě mírumilovný člověk (Marvánová-Vargová a Vavroňová, 2008, s. 41).

2.4 Právní rámec domácího násilí v České republice

Ochrana osob ohrožených DN tvoří základ každé intervence v případech DN. Propracovaná právní opatření na poli ochrany před DN v České republice tvoří významný preventivní prvek a řadí nás na úroveň vyspělých demokratických zemí Evropské unie. Samotná ochrana osob ohrožených DN je v českém právním systému zakotvena v rámci občanského práva, rodinného práva, trestního a přestupkového zákona a zákona o Policii ČR (Marvánová-Vargová a Vavroňová, 2008, s. 16).

V České republice je ochrana před fenoménem DN vybudována na principu ochrany osob ohrožených DN, a to ve společném obydlí, které obývala společně s násilnou osobou.

Ze společného obydlí, kde násilí eskalovalo, odchází na odpovídající dobu násilník. Před rokem 2007, kdy ještě nebyl v platnosti zákon na ochranu před DN, odcházela ze

společného obydlí ve většině případů osoba ohrožená domácím násilím. Díky tomu má osoba ohrožená čas na to, aby mohla v klidném prostředí podniknout nezbytné kroky, které by vedly ke zlepšení situace.

Zákon na ochranu před domácím násilím č. 135/2006 Sb., má tedy a priori preventivní úlohu. Před přijetím této klíčové právní normy byla ochrana osob ohrožených DN pouze na úrovni trestního zákoníku nebo přestupkového zákona, a to při ohrožení zdraví, života nebo majetku. Přijetím zákona na ochranu před DN č. 135/2006 Sb., došlo v roce 2007 ke změně zákonů v oblasti ochrany před DN. Zákona č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení a zákona č. 114/1988 Sb., o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení (Ševčík a Špatenková, 2011, s. 132). Tyto změny se následně promítly do nových zákonů, platných dnes, jako je zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.

Zákon na ochranu před DN je složen ze tří pomyslných pilířů ochrany, kterými jsou Policie ČR, soudy a intervenční centra.

2.4.1 Policie ČR

Institut vykázaní – policista je oprávněn dle § 44 – 47 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky po zjištění situace na místě využít institut vykázaní. Institut vykázaní není možné chápat jako sankci, nýbrž jako prostředek preventivního typu směřující proti násilné osobě, jež se realizuje v mimotrestní úrovni (policie, ©2015)

Ve věci vykázaní rozhoduje a ukládá stát respektive Policie ČR. Není to tedy ponecháno na vůli ohrožené osoby, a to z důvodu toho, aby se neprohlubovala traumatizace ohrožené osoby. Ohrožená osoba navíc není v této době v dobré fyzické i psychické kondici a není schopna racionálně řešit tuto složitou životní situaci.

Policista na základě zjištěných skutečností na místě incidentu, především s přihlédnutím k předchozím útokům a za předpokladu, že se násilná osoba dopustí nebezpečného útoku na život, zdraví nebo svobodu a lidské důstojnosti, je oprávněn tuto osobu vykázat ze společného obydlí a jeho okolí. Vykázaní lze uložit i v nepřítomnosti násilné osoby na dobu deseti dnů, a to i bez souhlasu, nebo i s nesouhlasem ohrožené osoby. Tato doba se nezkracuje. V průběhu této lhůty koná Policie ČR v místě bydliště kontrolu (Fryšták a Střílková, 2009, s. 41).

V tabulce č. 1 můžeme vidět počet vykázaní uskutečněných Policií ČR v roce 2014 ve východočeském regionu.

KRAJ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	2014
Královehradecký	9	2	1	3	0	4	3	1	3	3	2	4	35
Pardubický	6	4	10	8	13	4	10	4	8	5	5	3	80
Celkem	15	6	11	11	13	8	13	5	11	8	7	7	115

Tabulka č. 1: Počet vykázaní Policií ČR ve východočeském regionu v roce 2014 (Domacinasili, ©2015).

2.4.2 Intervenční centra

Intervenční centra tvoří druhý pilíř v ochraně proti DN. Podrobněji je tato problematika popsána v kapitole č. 3.

2.4.3 Soud

Soud nařizuje dle zákona č. 99/1963 Sb., § 76b, občanského soudního řádu předběžné opatření, které se v boji proti DN stalo průlomovým institutem. Jeho smyslem je ochrana ohrožené osoby a společného obydlí, kde došlo k eskalaci násilí (business.center, ©2015).

Jestliže návrh na toto předběžné opatření podá osoba ohrožená domácím násilím v průběhu desetidenní lhůty vykázaní, prodlužuje se automaticky tato lhůta do doby, než o předběžném opatření rozhodne soud. Návrh na předběžné opatření lze podat i v případě, že nebylo předem učiněno policejním orgánem desetidenní vykázaní. Soud musí rozhodnout do 48 hodin od podání návrhu. Návrh musí obsahovat náležitosti dle § 42/1a dále veškeré důvody, které vedou navrhovatele k tomuto závažnému opatření.

Navrhovatel v návrhu uvádí, co dle § 76b požaduje od soudu. Může se jednat o jedno z ustanovení nebo všechny současně. Jedná se konkrétně o tyto:

- a) opustil společné obydlí, jakož i jeho bezprostřední okolí, nezdržoval se ve společném obydlí nebo do něj nevstupoval,

- b) nevstupoval do bezprostředního okolí společného obydlí nebo navrhovatele a nezdržoval se tam,
- c) zdržel setkávání s navrhovatelem, nebo
- d) se zdržel nežádoucího sledování a obtěžování navrhovatele jakýmkoliv způsobem (business.center, ©2015).

Délka předběžného opatření je jeden měsíc. V průběhu této měsíční lhůty má ohrožená osoba nárok na podání prodloužení předběžného opatření, a to na dobu až jednoho roku. Na toto prodloužení se ovšem vztahují dle tohoto zákona daleko přísnější podmínky a to zejména proto, že se jedná o zásadní zásah do občanských práv násilné osoby.

Podání návrhu na předběžné opatření vychází z vlastní iniciativy ohrožené osoby. Dále do problematiky může vstoupit Policie ČR, a to na základě vyhodnocení chování násilné osoby jako přestupek nebo zahájí úkony trestního řízení.

V případě, že policejní orgán vyhodnotí jednání násilné osoby jako přestupek, řídí se zákonem č.200/1990 Sb., o přestupcích. Zde se jedná nejčastěji o přestupky proti občanskému soužití vyjmenované v § 49 (zakonyprolidi, ©2015).

V případě, že způsob násilného chování naplňuje znaky některého trestného činu, zahájí policejní orgán trestní řízení dle zákona č. 40/2009 Sb, trestní zákoník. V souvislosti s problematikou domácího násilí se jedná o tyto trestné činy:

§ 145 Těžké ublížení na zdraví,

§ 146 Ublížení na zdraví,

§ 171 Omezování osobní svobody,

§ 176 Vydírání,

§ 185 Znásilnění,

§ 199 Týrání osoby ve společném obydlí,

§ 354 Nebezpečné pronásledování, obtěžování (ÚZ, 2010, s. 42-100).

3 INTERVENČNÍ CENTRA A JEJICH ÚLOHA V BOJI PROTI DOMÁCÍMU NÁSILÍ

Charakter intervenčních center v České republice je inspirován rakouským modelem. Zakládání intervenčních center v sousedním Rakousku bylo odůvodněno tím, že izolované intervence osamocně postavených institucí a organizací nejsou při prevenci opakování násilí v rodině a ochraně oběti tak efektivní jako ruku v ruce společnou cestou jdoucí zainteresované strany (Marvánová-Vargová a Vavroňová, 2008, s. 18).

Od roku 2007 jsou zřizována v České republice pracoviště se specializovaným zaměřením - Intervenční centra. Jejich zaměření se týká osob ohrožených DN starších šestnácti let, v některých regionech pracují intervenční centra s osobami staršími osmnácti let. Intervenční centra společně s policií a soudy tvoří tři základní prvky boje proti domácímu násilí a dále se podílí na vylepšení pozice osob ohrožených tímto typem násilí. Intervenční centra mají v celistvém systému ochrany před DN v České republice nenahraditelnou roli. Bez nich by tento systém neplnil funkci, nebo jen velmi neflexibilně. Jsou jakýmsi jazýčkem na vahách mezi sociální pomocí na jedné straně a represivní složkou, představující soudy a policii, na straně druhé. Jsou úzce vyprofilovaným zařízením sociálních služeb pro krizovou intervenci u osob ohrožených DN s vymezenou časovou působností. Nabízejí jim nehmotnou sociálně - poradenskou pomoc a podstatnou měrou se podílejí na spolupráci mezi dalšími subjekty, na komunitní úrovni, zainteresovanými na pomoci ohroženým osobám.

Dosavadní zkušenosti z této speciálně zaměřené sociální služby v České republice ukazují na správný a odůvodněný směr cesty, protože k tomu, aby byla zajištěna dostatečná pomoc osobám ohroženým DN, nestačí pouze účinnost právní normy, ale zároveň se musí zajišťovat podmínky pro následnou pomoc těmto osobám, jež u nás zprostředkovávají intervenční centra na základě profesionálně vyškolených pracovníků (Ševčík a Špatenková, 2008, s. 144).

V současné době poskytuje tyto specializované sociální služby na území České republiky šestnáct intervenčních center (Domacinasili, ©2015).

INTERVENČNÍ CENTRA - KONTAKTY, WEB
IC Brno – tel.: 739 078 078
IC České Budějovice – tel.: 386 323 016
IC Havířov – tel.: 596 611 239
IC Hradec Králové – tel.: 774 591 383
IC Kladno – tel.: 605 765 883
IC Liberec – tel.: 482 311 632
IC Nymburk – tel.: 775 561 847
IC Olomouc – tel.: 585 754 736
IC Ostrava – tel.: 597 489 207
IC Pardubice – tel.: 466 260 528
IC Plzeň – tel.: 777 167 004
IC Praha – tel.: 281 911 883
IC Sokolov – tel.: 359 807 001
IC Ústí nad Labem – tel.: 475 511 811
IC Vysočina – tel.: 567 215 532
IC Zlín – tel.: 577 018 265

Tabulka č. 2: Počet intervenčních center v České republice v roce 2015 (Domacinasili, ©2015).

3.1 Legislativní ukotvení intervenčních center

Obsah činností intervenčních center je ukotven v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách a to konkrétně v § 60a jako specializovaná sociální služba.

„§ 60a *Intervenční centra*

1. Na základě rozhodnutí o vykázaní ze společného obydlí nebo zákazu vstupu do něj vydaného podle zvláštního právního předpisu 26), je osobě ohrožené násilným chováním vykázané osoby nabídnuta pomoc nejpozději do 48 hodin od doručení opisu tohoto rozhodnutí intervenčnímu centru. Pomoc intervenčního centra může být poskytnuta rovněž na základě žádosti osoby ohrožené násilným chováním jiné osoby obývající s ní společné obydlí nebo i bez takového podnětu, a to bezodkladně poté, co se intervenční centrum o

ohrožení osoby násilným chováním dozví. Sociální služby v intervenčním centru jsou poskytovány jako služby ambulantní, terénní nebo pobytové.

2. Služba podle odstavce 1 obsahuje tyto základní činnosti:

a) sociálně terapeutické činnosti,

b) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

3. Služba podle odstavce 1 poskytovaná formou pobytových služeb obsahuje vedle základní činnosti uvedených v odstavci 2 tyto základní činnosti:

a) poskytnutí ubytování,

b) poskytnutí stravy nebo pomoci při zajištění stravy“ (Voňková, 2007, s. 21).

Na konkrétní činnost policejního orgánu (vykázání násilné osoby) navazují aktivity intervenčního centra (pomoc ohrožené osobě), a proto bylo nezbytné striktně upravit činnost zařízení sociálních služeb, které realizuje činnosti vyplývající z § 60a odst. 1 a 2, tohoto zákona. Z tohoto důvodu byl doplněn § 34 odst. 1 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, který taxativně vyjmenovává zařízení sociálních služeb, o další písmeno s)- intervenční centra. Specializovaná sociální služba - intervenční centra jsou stejně jako ostatní zařízení sociálních služeb vázána obecnými ustanoveními zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách (Marvánová-Vargová a Vavroňová, 2008, s. 23).

3.1.1 Právní postavení intervenčních center

Přijetím zákona č. 135/2006 Sb., kterým se mění zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, se Česká republika zařadila mezi ty státy Evropské unie, které mají ve své legislativě z celkového pohledu právně ošetřenou ochranu před domácím násilím. Nejdůležitějším bodem této zákonné úpravy je včasná policejní intervence, kterou stát dává najevo svůj postoj k násilí v soukromí občanů a zájem ochránit osoby ohrožené domácím násilím. Možnost intervence v počátečním stádiu rozvíjejícího se DN a vykázání násilné osoby ze společného obydlí na určitou dobu vytvářejí právní rámec pro další sociálně

zaměřená opatření. Díky tomu je možno komplexně řešit jednotlivé případy DN před tím, než by nabyly znaky skutkové podstaty trestného činu.

Na policejní intervenci okamžitě a ze zákona navazuje činnost intervenčního centra, které je speciálně zaměřeným zařízením sociální služby, protože nabízí a poskytuje odbornou, sociálně právní pomoc ohroženým osobám a podílí se na spolupráci dalších, na tuto službu navazujících, institucí v regionu (Ševčík a Špatenková, 2008, s. 145).

Podle § 60a zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, jímž se změnilo ustanovení části IV. zákona č. 135/2006 Sb., o ochraně před DN poskytuje intervenční centrum tyto služby:

1. Osobám, které jsou ohroženy násilným chováním ze strany osob blízkých nebo osob žijících s nimi ve společném obydlí, poskytuje intervenční centrum bezprostřední, individuální, psychologickou a nehmotnou sociální pomoc ambulantní, terénní nebo pobytové povahy. Těmto osobám rovněž zprostředkovává poskytnutí následné lékařské, poradenské, psychologické a právní pomoci. Služby poskytované intervenčním centrem zahrnují mimo jiné sociálně terapeutickou činnost, jakož i pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí. Je-li služba poskytována jako pobytová zahrnuje navíc poskytování ubytování a stravy nebo pomoc při jejím zajištění. Součástí služby je i zajištění spolupráce a informovanosti mezi orgány intervenčních center, poskytovateli jiných sociálních služeb, orgány sociálně právní ochrany dětí, obcemi, policií a orgány veřejné správy. Intervenční centra tak napomáhají krajskému koordinátorovi pro oblast DN plnit koordinační úlohu mezi zainteresovanými institucemi při pomoci osobám ohroženým násilným chováním a vyhodnocovat vzájemnou spolupráci. Pracovníci intervenčních center jsou povinni zachovávat mlčenlivost o pracovních skutečnostech. Zprostit této mlčenlivosti je může pouze osoba, již se tyto informace týkají, nebo soud na základě soudního řízení.

2. Pomoc ohroženým osobám je poskytována většinou na základě podnětu doručeného intervenčnímu centru Policií České republiky podle zákona o ochraně před domácím násilím č. 135/2006 Sb. Tímto podnětem je opis rozhodnutí o vykázání nebo zákazu vstupu do společného obydlí a opis úředního záznamu o provedených úkonech. Pomoc intervenčního centra může být poskytnuta na základě žádosti ohrožených osob i bez takového podnětu.

3. Intervenční centrum je povinné kontaktovat osobu, která byla v rozhodnutí o vykázání označena jako ohrožená osoba, a to bezodkladně nebo ve lhůtě nejpozději do 48 hodin od doručení podnětu.

4. V rámci prvního kontaktu s ohroženou osobou ověřují pracovníci intervenčního centra, zda tato osoba porozuměla všem instrukcím, které ji poskytli příslušníci Policie České republiky a zda byla zajištěna adekvátní bezpečnost.

5. Intervenční centrum je povinné oznamovat příslušnému krajskému úřadu počet osob ohrožených násilným chováním, kterým byla poskytnuta pomoc (Voňková, 2007, s. 30).

3.1.2 Zřizování intervenčních center

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v § 60a odst. 1, 2 řadí intervenční centra mezi zařízení poskytující sociální služby v rovině sociální prevence osobám, které jsou v přímém ohrožení násilným chováním osoby vykázané nebo osoby obývající s ní společné obydlí (Domácínásilí, ©2012).

Velmi pečlivě je tedy dodržováno poslání zákona a nová koncepce sociálních služeb, vycházející z daného penza bazálních činností, typické pro jednotlivé sociální služby. Bavíme-li se konkrétně o intervenčních centrech, spadá do tohoto penza i sociálně terapeutická pomoc, právní pomoc a pomoc při zajišťování osobních záležitostí občanů.

Rozšířením skupin zařízení sociálních služeb v § 34 zákona č. 108/2006 o intervenční centra se nutně jeví jako nezbytné. V prováděcí vyhlášce zákona č. 108/2006 Ministerstva práce a sociálních věcí (MPSV) je v §17 písm. e) vyjmenován okruh činností intervenčních center jako krizová pomoc ohroženým osobám v souvislosti s vykázáním (Voňková, 2007, s. 31).

Zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách je také ošetřena působnost obcí, krajů a MPSV v souvislosti s poskytováním sociálních služeb. Na základě § 120 odst. 5 pozměňujícího přechodná ustanovení tohoto zákona je možno zakládat intervenční centra, která budou součástí původních sociálních zařízení za předpokladu, že budou vyhovovat po legislativní a kvalitativní úrovni sociálních služeb. Takto založená intervenční centra se musí zaregistrovat u krajského úřadu v konkrétním kraji.

Kraje v samostatné působnosti mají za povinnost zajišťování potřeb osob v kategorii sociálních služeb a vypracovávání plánů rozvoje a rozšiřování sociálních služeb na území kraje. Tato povinnost je taxativně vyjmenována v § 95 písm. a) až f). Povinnost zakládat a zajišťovat zařízení sociálních služeb respektive intervenčních center, se pro kraje v samostatné působnosti ruší k 1. 1.2007 na základě zákona č. 109/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o sociálních službách (mpsv.cz, ©2015).

Zásadním právním pramenem, který upravuje práva, postavení a povinnosti krajů je zákon č. 129/ 2000 Sb., o krajích v platném znění. Tento zákon řeší mimo jiné působnost kraje, do které spadají záležitosti týkající se zájmu kraje a občanů. Dále se zde upravuje právo kraje zřizovat a rušit příspěvkové organizace a schvalovat jejich zřizovací listiny.

Zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů v platném znění vyjmenovává druhy organizací, které je možno zřizovat v územních samosprávních celcích. Jsou jimi příspěvkové organizace nebo obecně prospěšné společnosti (portal.gov, ©2015).

Je tedy plně v kompetenci krajů, zda budou v samostatné působnosti zřizovat a zajišťovat intervenční centra jako jeden z nezbytných součástí systémové pomoci osobám ohroženým DN a stávajícími právními předpisy je pro toto utvořen dostatečný prostor. Současná situace je taková, že stávající počet intervenčních center, která působí na území České republiky je dostatečný. Dosažitelnost této sociální služby je v rámci krajů dobrá, ale otázkou je spíše počet sociálních pracovníků v jednotlivých intervenčních centrech. Zřizování a provoz intervenčních center v České republice probíhá koordinovaně v závislosti na počtu vykázaní a počtu kontaktů v rámci nízkoprahového kontaktu.

3.2 Podpora a služby poskytované intervenčními centry

Důležitou činností intervenčních center je informovat občany o svých službách, které jsou pro ně schopny zajistit a o povinnostech, které jim zákon o poskytování sociálních služeb ukládá, včetně toho za jakých podmínek a jakým způsobem. Zajištění takové informovanosti se děje prostřednictvím informačních brožur a letáků, které jsou distribuovány mezi občany na různých veřejných akcích, jsou umístěovány na vývěsných

tabulích na veřejně přístupných místech, jsou k dispozici v intervenčních centrech, na úřadech a podobně.

Dalším informačním kanálem, kterým intervenční centra šíří své informace mezi občany je internet, kde si každý kdo má přístup na „sít“ může potřebné aktuální informace dohledat. Jednou z výhod těchto stránek je, že zde může občan sdělit své problémy a odeslat je pomocí emailu rovnou do intervenčního centra zcela diskrétně. Intervenční centra působí ve všech regionech České republiky a spolupracují především s Policií České republiky a dalšími institucemi.

Úlohou intervenčních center je poskytnutí podpory osobám, které jsou ohroženy DN při vyřešení jejich složité životní situace a při návratu do normálního života. Intervenční centrum poskytuje osobám ohroženým psychologické a sociálně-právní poradenství. Konkrétně jde o poradenství v oblasti sociálně-terapeutické činnosti, emocionální a psychologická podpora, krizová intervence, právní poradenství, pomoc při komunikaci s úřady a doprovod na ně, vyřízení žádostí o dávky v hmotné nouzi a jiné sociální příspěvky (Bednářová, Macková a Prokešová, 2006, s. 66).

Aktuálně pracuje na území České republiky šestnáct intervenčních center, která mají sídla většinou v krajských městech. Je to především z důvodu počtu výskytu domácího násilí v těchto početných aglomeracích a potom také proto, že je zde velká nabídka služeb, které na služby intervenčního centra navazují. Z důvodu zlepšování služeb a hlavně z hlediska lepší občanské dostupnosti zřizují některé kraje detašované pracoviště v rámci stejného kraje, jako je to například ve zlínském, kde je intervenční centrum ve Zlíně a detašované pracoviště ve Vsetíně. Intervenční centra se sdružují v Asociaci pracovníků intervenčních center České republiky, založené v roce 2008 (Domácínásilí, ©2012).

Intervenční centra poskytují svým klientům služby v těchto formách:

- **ambulantní**- přímo v intervenčním centru a dále distanční pomocí hovoru prostřednictvím telefonické komunikace,
- **terénní**- poskytují se v místě bydliště ohrožené osoby v případech, které jsou problémová, především v souvislosti s vykááním násilné osoby, nebo na jiném místě určené ohroženou osobou. Může se jednat například o sídla institucí nebo zdravotnických zařízení vyplývající z hospitalizace ohrožené osoby. Terénní forma

této služby je určena osobám se zdravotním handicapem nebo seniorům, může se také ve výjimečných případech poskytnout při mimořádně složité sociální situaci ohrožené osoby. V tomto případě jsou z důvodu bezpečnostních rizik přítomni vždy dva pracovníci intervenčního centra,

- **pobytové-** v souladu se zákonem je nabízena pomoc ve formě ubytování a to zejména s přihlédnutím na prostorové možnosti daného intervenčního centra. V případech, kde jsou tyto možnosti omezené, spolupracují intervenční centra s dalšími institucemi, která těmito možnostmi disponují, a to zejména azylové domy nebo ústavy sociální péče (Ševčík a Špatenková, 2008, s. 146).

Intervenční centra dále nabízí ohroženým osobám zprostředkování tzv. následné péče, především sociální, právní nebo psychologickou. Jedná se tedy, jak je zřejmé, ve většině případů o spolupráci dlouhodobou. Dále dochází ze strany intervenčního centra k zajištění spolupráce a vzájemné informovanosti napříč jednotlivými centry a udržování kontaktu mezi dalšími subjekty, které jsou na ochraně před DN zainteresovány. Jedná se zejména o spolupráci s Policií ČR, orgány sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD), dalšími poskytovateli sociálních služeb, obecní policií, soudy a dalšími. Spolupráce těchto zainteresovaných subjektů je nazývána spoluprací interdisciplinární. Služby intervenčního centra jsou poskytovány na základě dobrovolnosti a bezplatně.

Nejdůležitější okamžik, který ovlivňuje další vývoj pomoci je první kontakt. Ohrožená osoba, která hledá pomoc je většinou ve stresu, na pokraji fyzických sil, psychicky nevyrovnaná, cítí se pošpiněná, zneuctěná a nemá většinou důvěru ve vyřešení situace díky špatné předešlé zkušenosti. V takové situaci je nevyhnutelné nastolit atmosféru důvěry, ve které lze konstruktivně řešit problém nebo když si to situace vyžaduje umožnit krizovou intervenci.

Tato intervence je charakteristická specifickou prací s ohroženou osobou. Sociální pracovník provádí okamžitý zásah, který se může uskutečňovat ambulantně, nebo distančně, zejména po telefonu. Krizová intervence se specializuje na okamžité přerušování destruktivního chování člověka v krizové situaci, zmapování jeho prožívání, podpoření schopností a rozvinutí vlastních kompetencí, díky kterým je schopen vyřešit krizovou situaci svými silami (Bednářová, Macková a Prokešová, 2006, s. 62).

První kontakt intervenčního centra s ohroženou osobou probíhá ve většině případů telefonicky. V takovém případě by měl převzít telefonické řešení zaměstnanec intervenčního centra, který má kompetence ke krizové intervenci. Takovýto rozhovor je zcela anonymní a není žádným způsobem zaměstnancem omezován. Celková režie rozhovoru je bezesbýtku v kompetenci volající ohrožené osoby, která ho také může ukončit bez udání důvodu. Takový způsob komunikace je ze své podstaty složitější, protože postrádá neverbální složku.

Telefonická krizová intervence trvá zpravidla kolem 30 minut. V tomto časovém horizontu by měl sociální pracovník ohroženou osobu vyslechnout a nechat ji uvolnit průchod emocí, seznámí ji se všemi podmínkami poskytování služby a nabídne ji využití služeb i centra, spočívající v různých poradenských službách tak, aby se mohla lépe zorientovat ve své situaci a naplánovala další potřebné kroky. Zároveň se společně dohodnou na místě a termínu osobního setkání (Ševčík a Špatenková, 2008, s. 147).

Krizová intervence, která se odehrává „face to face“ má samozřejmě daleko širší rozměr, spočívající především v zapojení neverbální složky komunikace. Dále je důležité také komunikační prostředí, které by mělo působit bezpečně, neutrálně a mělo by ohroženou osobu motivovat k tomu, aby se nebála promluvit o svých problémech, se kterými přichází.

Účelem krizové intervence je zorientování se v situaci a její strukturalizace za dobrovolné spolupráce s ohroženou osobou. Při hledání vhodného řešení je dobré zjistit, jakými sociálními kontakty disponuje, protože ty ji následně mohou ve snaze o nápravu pomoci. Dalším účelem je způsobená úleva na straně ohrožené osoby a naplánování kroků, které povedou k vyřešení nebo alespoň ke zmírnění problematické situace. Na krizovou intervenci je nezbytné navázat další, z hlediska časového, dlouhodobější služby (Cimrmannová, 2013, s. 50).

Empatický rozhovor a aktivní naslouchání jsou základní kameny úspěšné krizové intervence. Ubezpečit ohroženou osobu, že takovou situaci dnes řeší mnoho lidí, že tato situace má reálné řešení, a že není důvodem páchané agrese. Těmito kroky pomůžeme posílit klientovo sebevědomí, které je důležité pro úspěšnou intervenci.

Hlavní komunikační zásady při krizové intervenci jsou podle Cimrmannové (2013, s. 54) tyto:

- jednat laskavě a vlídně,
- představit se a poučit o mlčenlivosti,
- tišit fyziologické potřeby ohrožené osoby,
- ocenit,
- komentovat své jednání,
- hovořit pomalu a srozumitelně,
- aktivně naslouchat, parafrázovat a zrcadlit,
- poskytnout prostor pro pláč a projev emocí,
- strukturovat rozhovor,
- kotvit pozitivní nápady a strategie,
- potlačovat pocity viny a nejistoty,
- snažit se formulovat zakázku,
- poskytnout jasné informace na navazující služby.

Intervenční centra poskytují ohroženým osobám tyto služby:

- písemné, telefonické a osobní konzultace v místě intervenčního centra,
- nabídka služeb intervenčního centra,
- krizová intervence,
- sociální poradenství, které se specializuje na zjišťování stavu sociální situace ohrožené osoby, zkoumání příčin vzniku, nabídka různých druhů řešení této situace a narovnání stavu na základě nároku na jednotlivé sociální služby,

- právní poradenství, které nabízí ohrožené osobě pomoc při řešení různých právních úkonů, zejména řešení rozvodu, majetkovou problematiku a péče o děti. Dále se může jednat také o problematiku trestního a přestupkového práva,
- psychoterapeutická intervence, která nabízí ohrožené osobě narovnání a odstranění problémů v psychické oblasti spojené s domácím násilím a nastartování zdravého životního stylu, který může vykazovat znaky patologie v důsledku dlouhodobého tlaku ze strany násilné osoby,
- zprostředkování služeb, které navazují na služby intervenčního centra,
- nabídka bydlení, která může probíhat na základě možností intervenčního centra a dále například ve spolupráci s azylovými domy,
- vyprojektování bezpečnostního plánu (Šedivá, 2007, s. 42)

Výčet těchto služeb je poskytován ohroženým osobám na základě těchto pravidel:

- veškeré služby intervenčního centra jsou poskytovány bezplatně,
- ohrožená osoba má možnost vystupovat v kontaktu s centrem anonymně, ovšem pouze v případech mimo režim vykazání,
- ohrožená osoba uzavírá s pracovníkem intervenčního centra smlouvu o poskytování sociální služby ústní formou, která může být dále změněna na písemnou,
- délka spolupráce je na zvážení pracovníka intervenčního centra a po vzájemné dohodě,
- standartní délka poskytované konzultace je 50-60 minut,
- ohrožená osoba je poučena v rámci osobní bezpečnosti a to z hlediska havarijní situace, která může nastat v průběhu poskytování služby a o možnosti podat si stížnost na způsob poskytování služby (Ševčík a Špatenková, 2011, s. 147).

Další pravidla, která jsou důležitá při poskytování služeb intervenčního centra, můžeme uvést v těchto bodech:

- rovnost – všichni, kteří mají nárok na pomoc intervenčního centra, mají stejné podmínky bez rozdílu,
- samostatný přístup – ohrožené osoby jsou vedeni k převzetí osobní odpovědnosti za vyřešení svých problémů. Pracovníci intervenčního centra se tak vyhýbají tomu, aby u ohrožené osoby nastala závislost na sociální službě,
- dobrovolný přístup – intervenční centrum poskytuje služby na základě souhlasu ohrožené osoby (skp-centrum, ©2011)

Ohrožené osoby, které uzavírají smlouvu na poskytnutí sociální služby prostřednictvím intervenčního centra, mohou od jeho pracovníků očekávat vysokou míru profesionality, respektu ke krokům, které ohrožená osoba učiní a transparentnosti při vedení celé spisové agendy. Nabídka pomoci osobám ohroženým domácím násilím je opravdu velmi rozsáhlá a představuje širokou paletu možností, jakým způsobem dosáhnout toho, aby se život těchto osob ubíral směrem, který nebude lemován pouze násilím ze strany nejbližších, ale láskou a pochopením.

3.3 Interdisciplinární spolupráce v boji proti domácímu násilí

Spolupráce s co největším penzmem institucí je jedním ze základních kamenů progresivní činnosti intervenčních center, které na bázi interdisciplinárního přístupu vzájemně kooperují při pomoci osobám ohroženým domácím násilím s orgány státní správy, samosprávy a některých dalších institucí, se kterými společně podporují motivaci uživatelů při odpovídajícím postupu v řešení jejich složité životní situace. Podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, dle § 60a, odstavce 4 koordinuje interdisciplinární spolupráci při řešení případů domácího násilí v oblasti své působnosti (Ševčík a Špatenková, 2011, s. 149).

Efektivní pomoc ohroženým osobám je započatá včasným rozklíčováním případu, na který navazuje spolupráce institucí, jako je policie, lékaři, orgán sociálně-právní ochrany dětí, soudy a další participující instituce. Osoby ohrožené domácím násilím jsou ve většině

případů v situaci, která si vyžaduje zásah institucí zaměřených na rozličnou problematiku. Často se bojí požádat o pomoc, mají špatnou zkušenost s jednáním s institucemi z předchozích konfliktů a mnohdy mají pocit viny. Intervence vedená v dikci jednotlivých institucí by proto nesplňovala úplně svoji roli. Nebyla by tak efektivní a nemohla by odpovědět na většinu požadavků ohrožené osoby.

V zemích Evropské unie funguje již několik let systém interdisciplinární spolupráce, díky které mohou instituce zapojené do tohoto systému „bojovat“ pod jednotným velením (rosas-os, ©2014).

Interdisciplinární spolupráce je spolupráce institucí s různým zaměřením svých problematik z důvodu nejlepšího výsledku při řešení oblasti domácího násilí v mikroregionu.

V Anglii se můžeme setkat s termínem „Interprofessional collaboration“, který zahrnuje vzájemnou interakci odborníků zabývajících se společným problémem. Přestože jsou odborníky rozličných oborů (Leathard, 2003, s. 93)

Hlavní výhodou je včasný screening případů domácího násilí a jednotný postup při jejich řešení. Další přidanou hodnotou této spolupráce je působení na poli primární prevence kriminality a dalších sociálně-patologických společenských jevů. Interdisciplinární spolupráce se skládá ze dvou kapitol. První kapitola se zabývá problematikou mezioborové kooperace při realizaci jednotlivých případů domácího násilí a druhá kapitola se zabývá problematikou vzájemné informovanosti a doplňování aktuálních výsledků práce jednotlivých institucí. To probíhá na společných jednáních několikrát do roka. Takovému setkání se zpravidla říká „interdisciplinární tým“, ve kterém jsou zastoupeny zástupci jednotlivých institucí (domacinasili, ©2015).

Z hlediska efektivity boje proti DN a v úrovni nabízených služeb pro ohrožené osoby se jeví interdisciplinární přístup jako jediné možné řešení. DN je natolik specifický fenomén, že jiný přístup není možný. Řešení problematiky DN samostatně jednotlivými institucemi není účinné. Největší úspěch na poli snižování rizika násilí měly přístupy, které kombinovaly masivní, komplexní formy podpory a pomoci zaměřené na oběť jako individuum. Pro zabezpečení ochrany osoby ohrožené DN a prevence sekundární viktimizace se jeví spolupráce institucí v interdisciplinárním týmu jako nezbytná. Takto fungujícím systémem pomoci se zvyšuje jeho důvěryhodnost v očích ohrožených osob a je

možné odvrátit riziko znovuoobnovení násilí v rodině (Marvánová-Vargová a Vavroňová, 2008, s. 64).

3.3.1 Spolupráce s Policií ČR

V rámci interdisciplinárního týmu spolupracují intervenční centra především s Policií ČR. Ze zákona je zřejmé, že mezi kooperujícími institucemi hraje Policie ČR specifickou roli. Kromě předběžného opatření, které zastřešuje soud, může nařídit vykazání násilné osoby ze společného obydlí. O tomto nařízení má Policie ČR povinnost informovat a společně s opisem úředního záznamu o vykazání doručit do 24 hodin do příslušného intervenčního centra. Těmito dokumenty získává intervenční centrum potřebné informace o osobě ohrožené DN a pracovníci mohou s touto osobou začít spolupracovat. Toto je zásadní, zákonem uložená povinnost těchto institucí spolupracovat ve smyslu mezioborového přístupu.

Tato spolupráce ovšem přesahuje zákonem stanovené hranice a logicky expandovala do širších mezí. Jako příklad této spolupráce můžeme uvést například:

- informovanost intervenčního centra ze strany Policie ČR o prováděných kontrolách v místě bydliště ohrožené osoby v desetidenní lhůtě vykazání,
- informovanost intervenčního centra ze strany Policie ČR o porušení tohoto nařízení,
- informovanost intervenčního centra ze strany Policie ČR o vznesení obvinění násilné osoby o spáchání trestného činu či přestupku,
- školení policistů pracovníky intervenčního centra o problematice domácího násilí (Ševčík a Špatenková, 2011, s. 149).

3.3.2 Spolupráce s orgány sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD)

OSPOD je vedle Policie ČR instituce, která spolupracuje s intervenčními centry v největší míře a to zejména z důvodu přítomnosti dětí ve společném obydlí, ve kterém dochází k eskalacínásilí.

Zákon o sociálně právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb., v § 1 vyjmenovává základní ochranu dítěte takto:

- ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu,
- ochranu oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění a majetku,
- působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny (zmenyzakonu, ©2015).

V roce 2006 došlo k novelizaci zákona č. 359/1999. V § 6 odst. 1 došlo o rozšíření o písmeno g, kterým se upravuje ochrana dětí ohrožených násilím mezi rodiči nebo osobami odpovědnými za výchovu dítěte. Pracovníci OSPOD mají zákonnou možnost v případě takto ohroženého dítěte jej umístit na utajeném místě. V situacích, kdy dochází k eskalaci násilí v rodině, kde jsou přítomny děti, jsou pracovníci OSPOD oprávněni zasahovat do těchto případů a činit kroky vedoucí k zajištění ochrany práv dítěte.

Praxe v tomto směru ukazuje, že odchod ohrožené osoby od násilného partnera neznamena vždy ukončení násilí vůči dítěti. Je tedy důležité pokračovat v ochraně a pomoci až do té doby, než pominou traumata z těchto zážitků a podaří se nastartovat důvěra a klid. Kontakt dítěte s rodičem, který se provinil násilným chováním, by se neměl uskutečňovat. Upřednostnit by se měl zdravý vývoj dítěte v harmonické rodině. Omezení kontaktu by mělo působit preventivně a takový rodič by si měl uvědomit, jaké následky za své chování ponese. Jestliže stojí o kontakt s dítětem, měl by absolvovat některý z programů zvládnutí agrese, který v současné době nabízí řada organizací, zabývající se touto problematikou (muziprotinasili, ©2015).

3.3.3 Spolupráce s justicí

Důsledky DN mohou, dle jejich závažnosti a povahy, mít pokračování v oblasti soudní. Pokud je vážným způsobem ohrožen život, zdraví, svoboda a lidská důstojnost, může být na návrh osoby ohrožené DN zahájeno předběžné opatření, na jehož základě je násilné osobě nařízeno opustit společné obydlí. Při rozhodování o úpravě poměrů k nezletilým dětem soud přihlíží k existenci násilí v rodině. Soud rozhoduje i ve věcech styku násilného rodiče s nezletilým dítětem.

Další instituce z oblasti justice, které se také podílejí na vzájemné spolupráci, jsou především:

- státní zastupitelství a trestní soudy, došlo-li k spáchání trestného činu nebo k maření rozhodnutí soudu,
- probační a mediační služba v případě uložení probačního dohledu,
- právní zástupci ohrožených osob (Ševčík a Špatenková, 2011, s. 151).

3.3.4 Spolupráce s dalšími institucemi

V rámci pomoci osobám ohroženým domácím násilím ve smyslu interdisciplinárního přístupu by se měla podílet řada institucí. Podstatným prvkem této spolupráce je zapojení ženských organizací, které jsou poskytovateli služeb pro tyto osoby a usilují o zlepšení jejich situace. Nutné je také zapojení institucí, které se podílejí na prevenci a informovanosti o násilí na ženách a místních samospráv. Funkce interdisciplinární spolupráce je nejúčinnější na lokální úrovni při zapojení institucí, které spolu mohou kooperovat v běžné praxi.

Nejběžnějšími institucemi v rámci interdisciplinárního přístupu na lokální úrovni jsou:

- poradny pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy,
- služby rané péče,
- azylové domy,
- ústavy sociální péče,
- mateřská a komunitní centra,
- krizová centra a telefonní linky důvěry (Marvánová-Vargová a Vavroňová, 2008, s. 64).

3.4 Cíle a úloha intervenčních center v potlačování domácího násilí

Úlohou intervenčních center v životě osob ohrožených DN je dostatečně řešit jejich složitou životní situaci, pokusit se ukončit násilí ze strany blízké osoby a učinit návrat

k běžnému způsobu života bez násilí. Tohoto se intervenční centra snaží dosáhnout za pomoci vysoce erudovaných pracovníků, širokou paletou kvalitních služeb. Běžným způsobem života bez násilí je myšlen život bez násilných excesů, psychického nátlaku, bez ponižení, bez sociálního vyloučení, tedy ve zdravých rodinných vztazích a sociálních podmínkách. Osoby ohrožené DN, které žijí dlouhý životní úsek společně ve vztahu s násilnou osobou, potřebují následně dlouhodobou péči odborníků. Jejich postižení, ať již fyzické nebo psychické je tak rozsáhlé, že pomoc těchto odborníků úplně nepomůže a vidina harmonického života se zcela nenaplní.

Intervenční centra se snaží o to, aby ohrožené osoby byly více nezávislé na pomoci sociálních služeb a při zajišťování právních záležitostí. Děje se tak za pomoci sociálně-terapeutického a odborného sociálního poradenství. Ohrožené osoby jsou tak směřovány na pomoc svých nejbližších, tedy vlastní rodinu, přátele a kolegy ze zaměstnání, kteří tvoří jejich přirozené sociální prostředí. Vytváří si tak vlastní obranné mechanismy, které jim mohou pomoci ve složité životní situaci, jež může kdykoli opět nastat. Je pro ně snazší obrátit se pro radu nebo odbornou pomoc a vědí, co je potřeba udělat, aby se krizová situace nerozvinula ve větší a složitější problém.

Důležitou úlohou intervenčních center je neustálá informovanost široké veřejnosti o problematice domácího násilí, pracovat na zvyšování odborné způsobilosti svých zaměstnanců a vzdělávání spolupracujících kolegů, seznamovat veřejnost s nabídkou svých služeb a služeb navazujících. Těmito aktivitami uskutečňují zároveň intervenční centra prevenci v boji proti domácímu násilí.

Dalším důležitým cílem, který si ukládá intervenční centrum, je podpora osob ohrožených DN a to tak, aby byly schopny zvládat život, který bude nezávislý na životu násilné osoby, ať již emocionálně nebo ekonomicky.

Intervenční centra se se svými cíli nezaměřují jen na osoby ohrožené DN, ale zaměřují se také na osoby blízké. Informují je o svých službách a o službách, které na tyto služby navazují. Snaží se o to, aby osoby blízké porozuměly myšlení a prožívání osoby ohrožené DN (charitahk, ©2015).

V boji proti domácímu násilí spolupracují intervenční centra s dalšími institucemi. Jedná se především o Policii ČR, Orgán sociálně-právní ochrany dětí a soudy. Přes tyto instituce se snaží intervenční centra přenášet informace o DN odborné i laické veřejnosti.

V závěru tedy můžeme úlohu intervenčních center v životě osob ohrožených domácím násilím shrnout na obecný úkol, kterým je nabídnutí pomoci a „provázení“ těchto osob ve složité životní situaci a nalezení ideálního řešení pro návrat k běžnému životu bez násilí. To vše se děje ve spolupráci s osobou ohroženou DN a s jejím souhlasem. Nejedná se tedy, jak by se mohlo se zkušenostmi s jinými orgány sociálních služeb zdát, o direktivní řešení životní situace, ale o řešení na základě přání oběti. Na základě tohoto přání jsou jí nabídnuty služby, které ji mohou pomoci a sjednána „zakázka“.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE VÝZKUMU

V teoretické části této diplomové práce jsme se pokusili vymezit teoretická východiska problematiky domácího násilí, osob ohrožených domácím násilím a dále problematiky intervenčních center a jejich úlohy v životě ohrožených osob domácím násilím.

Na teoretickou část navazuje část praktická, která se soustřeďuje na subjektivní vnímání a vyhodnocení míry pomoci intervenčních center osobám ohrožených DN v průběhu vykázní násilné osoby a to jak ze strany sociálních pracovníků intervenčních center, tak ze strany příslušníků Policie České republiky v regionu východních Čech. Účelem je zmapovat způsoby pomoci osobám ohroženým DN ze strany intervenčních center a pokusit se pojmenovat možný vývoj v oblasti pomoci a spolupráce intervenčních center a Policie ČR ve východočeském regionu.

4.1 Přípravná fáze

Předempirickou, neboli přípravnou část výzkumu jsme odstartovali koncem roku 2013 a to teoretickou analýzou vybraného tématu. Hlavním důvodem bylo zejména shromáždění dostatečného penza hodnotných teoretických poznatků o zkoumané oblasti a zjištění aktuální míry vědění v dané sféře (Chráška, 2008, s. 12).

Základní metou přípravné fáze výzkumu se stalo shromáždění informací z literatury zabývající se touto problematikou. Prvním krokem bylo zmapování míry těchto informací jak v české tak v zahraniční odborné literatuře, následně bylo nutné podrobit analýze odborné internetové zdroje a databáze. V neposlední řadě pak bylo přistoupeno ke studiu prací absolventů a vědeckých pracovníků.

Objektivním výsledkem předempirického zkoumání bylo zjištění, že odborné zdroje, které vycházejí z místních odborných kruhů, jsou velmi skromné co do počtu autorů, kteří se dané problematice věnují. Zahraniční odborná literatura je na tom ve srovnání s naší mnohem lépe. Je to dáno zejména historicky, a to proto, že česká historie problematiky domácího násilí se datuje teprve od roku 1989 a sociální služby, které se věnují této cílové skupině občanů, vznikaly také v tomto období. Intervenční centra (dále jen IC) začala

v České republice vznikat v roce 2007 a tomu odpovídá i spektrum odborné literatury zabývající se touto tematikou.

Navzdory tomu se nám však, bez ohledu na nízký výběr kvalitních teoretických pramenů, nabízí šance přistoupit celkem originálně k ne mnoho prozkoumané problematice. K těmto hlediskům jsme také přihlíželi při ustanovení výzkumného cíle a problému, při sestavování výzkumných otázek a při návrhu postupu realizování výzkumu jako takového. Detailněji se ke všem výše uvedeným kritériím výzkumu budeme vyjadřovat v dalších kapitolách praktické části diplomové práce a věříme, že výsledek našeho snažení a práce přispěje k obohacení vědomostí v této problematice a bude přínosem pro výzkumníky, kteří se v budoucnu budou výzkumem zaměřeným na tuto problematiku zabývat.

4.1.1 Cíl výzkumu a výzkumný problém

V počátku výzkumu si stanovíme cíl výzkumu, kterému předchází ubezpečení, že výzkumné cíle, které jsme zvolili, jsou dostatečně význačné, aby mělo smysl se jimi zabývat (Šeďová, 2007, s. 62).

Při spouštění realizace všech výzkumných projektů musí být přítomen nápad nebo jasný požadavek, který se zrodí na základě existence praktického problému. Před tím, než se začneme zabývat praktickou stránkou výzkumu, je nutné vymezit výzkumný problém. Výzkumný problém je odrazem našeho tušení toho, co neznáme, nebo alespoň předpokládáme a toto je dále postupně specifikováno ve formě výzkumné hypotézy nebo výzkumné otázky (Miovský, 2006, s. 123).

Hlavním cílem výzkumu je zjistit jakou úlohu mají IC v životě osob ohrožených domácím násilím.

Naším **výzkumným problémem** je zjistit, jaká je míra pomoci IC osobám ohroženým domácím násilím při vykázáni násilné osoby ze společné domácnosti.

4.1.2 Výzkumné otázky

Ve shodě s vytyčenými cíli jsme si stanovili výzkumné otázky, které konkretizují směr, kterým se bude ubírat náš výzkum.

Hlavní výzkumná otázka zní: Jakou úlohu mají IC v životě osob ohrožených domácím násilím z pohledu sociálních pracovníků IC a příslušníků Policie České republiky (dále jen PČR)?

V návaznosti na hlavní výzkumnou otázku jsme stanovili čtyři dílčí výzkumné otázky:

- Řeší institut vykazání účinně situaci osoby ohrožené DN?
- V jakých oblastech spatřují přínos a úlohu IC v životě osob ohrožených DN příslušníci PČR?
- V jakých oblastech spatřují přínos a úlohu IC v životě osob ohrožených DN sociální pracovníci daného zařízení?
- Jaká je spolupráce subjektů začleněných v Interdisciplinárním týmu zabývající se osobami ohroženými DN?

4.1.3 Volba výzkumné strategie a techniky sběru dat

Rozhodli jsme se pro metodu **kvalitativního výzkumu**, a to z hlediska povahy našeho výzkumného zájmu. Jedná se o metodu, která je charakteristická nenumerným šetřením a interpretací společensko-sociální reality. Daný proces se posuzuje v autentickém prostředí a je snahou skládat jeho obraz v co nejvíce odpovídající shodě (Reichel, 2009, s. 40).

Kvalitativní výzkum se opírá o autentické výpovědi respondentů, na jejich vnímání, postojích, reakcích, pocitech a prožitcích. Informace takto získané jsou determinovány mnoha skutečnostmi, informace které jsou ochotni jedinci sdělit a uvědomují si je. Zaznamenávané výpovědi jsou ovlivněny momentálním rozpoložením respondenta, zejména jeho fyzickou, ale i psychickou konstalací. To, jakým způsobem je daná situace vnímána, je ovlivněno zejména zdravotním stavem respondentů. Domníváme se, že osobní podbarvení, vyjádření emočního stavu k dané situaci, je důležitý aspekt ve výzkumu. To jak hluboce se budeme moci ponořit do dané problematiky, ovlivnil především dlouhodobí kontakt s respondenty. Osobní zkušenost a lidské vyjádření se nám jeví jako nenahraditelný prvek a proto jsme přistoupili ke kvalitativnímu výzkumu (Strauss a Corbinová, 1999, s. 10).

Jak jsme již uvedli, zvolili jsme metodu kvalitativního výzkumu, který si klade za cíl shromážďovat data - výpovědi a prožitky respondentů. Pro sběr dat jsme se proto rozhodli pro explorativní metodu **polostrukturovaný rozhovor** – interview s otevřenými otázkami, která nám poskytne komplexní a podrobné informace o zkoumaném fenoménu (Švaříček, 2007, s. 13). Realizace rozhovoru byla opřena o přímé individuální kladení otázek jednomu respondentu.

Abychom vytěžili co možná nejpřesnější odpovědi, museli jsme velmi apelovat na strukturu otázek. Naším záměrem bylo vyvarovat se vysokému množství bezvýznamných otázek, a proto jsme sestavili otázky, které poskytují respondentům široký prostor k jejich vlastnímu vyjádření a originálnímu uchopení.

Otázky vygenerované pro kvalitativní výzkum by měly odpovídat jistým charakteristickým požadavkům. Neměly by respondentu svazovat pouze k určitému vyjádření, protože by mohlo dojít k vytěsnění důležitých, avšak nepředvídatelných jevů z analýzy. Otázky by neměly směřovat na četnosti jevů, na intenzitu vzájemných vztahů mezi proměnnými. Nejde o to předložit obecnou objektivní deskripci daného jevu, ale zachytit, jak je tento jev prožíván a vnímán lidmi, kteří jsou jeho součástí (Švaříček, 2007, s. 69).

Polostrukturovaný rozhovor je sestaven z otázek, které byly tvořeny tak, aby se zajistilo velké množství výpovědí směrem k výzkumným otázkám. Záměrem bylo, aby respondenti mohli své myšlenky postupně rozvíjet. Sociální pracovníkům IC byly položeny 3 otázky a příslušníkům PČR také 3 otázky.

Otázky pro sociální pracovníky IC:

1. V jakých případech se na Vás osoby ohrožené DN nejčastěji obracejí? Mají osoby ohrožené DN o služby IC zájem.
2. Domníváte se, že institut vykázání účinně řeší situaci osob ohrožených DN a proč?
3. S jakými dalšími institucemi spolupracujete?

Otázky pro PČR:

1. Myslíte si, že se zlepšila možnost pomoci osobám ohroženým DN z vašeho pohledu od doby zavedení zákona o ochraně před DN? Pokud ano, jak?
2. Jaká pozitiva či negativa přinesla možnost vykázání násilné osoby?
3. Jak hodnotíte spolupráci s IC?

4.1.4 Výběr výzkumného vzorku a jeho charakteristika

Realizace našeho výzkumu proběhla za účasti výzkumného vzorku, který byl sestaven ze sociálních pracovníků IC, konkrétně se jednalo o čtyři ženy a z příslušníků PČR, konkrétně čtyři muže. Realizace výzkumu proběhla v regionu východní Čechy. Respondenti byli vybráni za pomoci metody **záměrného výběru**, která co do frekvence, je nejužívanější metodou s jakou se v kvalitativním výzkumu setkáváme.

Jestliže užijeme metodu záměrného výběru, potom vybíráme respondenty cíleně podle jejich jistých vlastností. Kritériem tohoto výběru je ta určitá vlastnost nebo stav (příslušnost k určitému etniku). Jinými slovy to znamená, že podle zvoleného kritéria záměrně vybíráme pouze ty respondenty, kteří tomuto kritériu vyhovují a dají souhlas se zařazením do výzkumného vzorku (Miovský, 2006, s. 135).

Zvolili jsme následující kritéria:

- Respondent výzkumu musí být sociální pracovník intervenčního centra ve východních Čechách, jehož náplní je přímá práce s osobou ohroženou domácím násilím.
- Respondent výzkumu musí být příslušník PČR se služebním zařazením na obvodním oddělení ve východních Čechách, který byl na této pozici již před zavedením zákona na ochranu před domácím násilím.

Charakteristika výzkumného vzorku

V tomto bloku předkládáme krátkou charakteristiku respondentů, kteří odpovídají výše uváděným kritériím výzkumného vzorku. Jména respondentů, která jsou zde uvedena, jsou smyšlená z důvodu zachování anonymity.

<i>Jméno</i>	<i>Pohlaví</i>	<i>Věk</i>	<i>Vzdělání</i>	<i>Místo výkonu zaměstnání</i>
Adam	Muž	35	Vysokoškolské	Hradec Králové
Bohouš	Muž	40	Vysokoškolské	Hradec Králové
Cyril	Muž	28	Středoškolské	Hradec Králové
Dan	Muž	29	Středoškolské	Hradec Králové
Alena	Žena	30	Vysokoškolské	Pardubice
Božena	Žena	39	Vysokoškolské	Hradec Králové
Cilka	Žena	25	Vysokoškolské	Hradec Králové
Dana	Žena	37	Vysokoškolské	Hradec Králové

Tabulka č. 3: Charakteristika výzkumného vzorku (Vlastní výzkum, 2014-2015).

4.1.5 Předvýzkum a pilotní ověření otázek

Samotné empirické fázi výzkumu předcházela realizace předvýzkumu, což je dle odborné literatury výzkum ve fázi, kdy se výzkumník potýká s nedostatkem informací při zpracovávání ideového výzkumného plánu. Tato absence informací se může týkat jednak nedostatečného množství odborné literatury nebo malých výzkumných zkušeností výzkumníka. Realizace předvýzkumu je vhodná především u kvalitativních metod díky potenciálu a založení. Nejedná se přitom jen o screening prostředí, které z hlediska pravidel a zvyků zde platných neznáme, ale zejména o zjištění, zda námi naplánované postupy a zvolené metody vykazují pro nás uspokojivou úroveň dat (Miovský, 2006, s. 29). Tento předvýzkum se odvíjel ve dvou etapách. V první etapě jsme smysluplnost otázek prověřili na zkušebním vzorku dvou sociálních pracovníků intervenčního centra. Otázky s nimi byly prodiskutovány s tím, zda jim rozumí. Reagovaly takto:

Ivana (50 let...): „ Otázky jsou jasné, chápu je.“

Jana (28 let...): „ Já myslím, že je to dobré, srozumitelné.“

V druhé etapě jsme ve fázi předvýzkumu také provedli rozhovor se dvěma příslušníky PČR z obvodního oddělení. Rozhovory byly realizovány při příležitosti společného setkání

příslušníků PČR. Po následném vyhodnocení odpovědí jsme otázky upravili z důvodu jejich korespondence s hlavní výzkumnou otázkou.

4.2 Realizace výzkumu

Po dokončení a vyhodnocení přípravné části výzkumu byla odstartována část realizační. Tato realizační část byla rozdělena na dvě etapy, z nichž první etapa se uskutečnila v listopadu 2014, kdy došlo ke sběru sociodemografických dat respondentů. Tyto data byly využity na popis výzkumného vzorku uvedeného v kapitole 4.1.4. Zároveň byly respondentům předloženy podmínky realizace polostrukturovaných interview s tím, že kdykoli mohou jeho průběh přerušit. Dále byl dán respondentům slib, že ve výzkumu budou vedeni pod smyšlenými jmény, a že budou na začátku rozhovoru požádáni o souhlas s nahráváním rozhovoru a jeho následné využití pro účely tohoto výzkumu. První etapa sběru dat měla mimo jiné za cíl vzájemné seznámení s respondenty, uvolnění napětí a setřesení trémy s očekávaného rozhovoru.

Druhá etapa se uskutečnila v průběhu měsíce ledna a února 2015, kdy došlo k samotné realizaci polostrukturovaných interview. Rozhovory probíhaly v korektní, přátelské atmosféře a to i vzhledem k tomu, že se uskutečnily v místě zaměstnání jednotlivých respondentů, což jsou místa jim dobře známá a cítí se zde, dle jejich vyjádření bezpečně. Vyhnuli jsme se tak zbytečnému stresu, který by nastal, kdyby respondenti museli docházet na námi zvolené místo, pro ně neznámé. Všechny rozhovory byly zaznamenány na záznamové zařízení, které nám umožnilo zachytit všechny detaily rozhovoru, a zároveň jsme se mohli plně soustředit na práci. Termíny rozhovorů byly domlouvány individuálně a vycházely z pracovního vytížení jednotlivých respondentů.

4.2.1 Průběh jednotlivých polostrukturovaných interview

Velkou výhodou kvalitativního výzkumu je, že při jeho realizaci bychom měli získat detailní a přesné informace o výzkumném šetření. To byl mimo jiné jeden z důvodů, proč jsme vybrali právě metodu kvalitativního výzkumu. Tyto detailní a mnohdy velice jemné odchylky mají z hlediska kompletního výzkumu důležitý význam. V této kapitole budeme

uvádět podrobný popis realizace jednotlivých rozhovorů a jejich individuální specifika. Respondenti budou dle jejich odpovědí a pro přehlednost při analýze a interpretaci dat označeni tímto způsobem:

ICR (respondent sociální pracovník IC)

PR (respondent příslušník PČR)

Rozhovor č. 1: ICR Cilka

Polostrukturovaný interview se sociální pracovnící IC paní Cilkou bylo realizováno dne 26. 2. 2015. Respondentka v úvodní fázi rozhovoru projevovala určitou část nervozity, především z důvodu nahrávání na záznamové zařízení. V průběhu jádra rozhovoru se již vyrovnala s touto situací a působila již velmi vyrovnaně a bylo patrné, že zřejmě i díky mladému věku je do dané problematiky velmi ponořená. Rozhovor vyhodnocujeme kladně i přes jisté rozpaky v úvodu.

Rozhovor č. 2: ICR Alena

Polostrukturovaný interview se sociální pracovnící IC paní Alenou bylo realizováno dne 27. 1. 2015. Respondentka v průběhu rozhovoru působila klidně a odpovídala uvolněně, ale vzhledem ke krátké době praxe v některých místech hledala správné výrazy pro pojmenování situace. Na druhou stranu ovšem bylo cítit, že je do problematiky vtažena celou svou osobností. Rozhovor vyhodnocujeme přínosně.

Rozhovor č. 3: ICR Dana

Polostrukturovaný interview se sociální pracovnící IC paní Danou bylo realizováno dne 19. 2. 2015. Respondentka působila v průběhu celého rozhovoru velice vyrovnaně a klidně. Odpovídala přesně a věcně a některé otázky dokázala velmi rozvést. Z rozhovoru bylo patrné, že respondentka má již delší praxi a v oboru se velice dobře orientuje. Především se zaujetím hovořila o interdisciplinární spolupráci a o jejím rozvoji. Rozhovor hodnotíme velice kladně a přínosně.

Rozhovor č. 4: ICR Božena

Polostrukturovaný interview se sociální pracovnící IC paní Boženou byl realizováno dne 26. 2. 2015. Z průběhu rozhovoru bylo patrné, že respondentka má velmi vysoké znalosti z dané problematiky a odpovídala přesně a věcně. Odpovědi nebyly uměle natahovány. Při

komentářích směrem k Policii ČR byla respondentka velmi kritická, což může pramenit ze špatné profesní, osobní zkušenosti anebo z úsilí nastolit zlepšení na úrovni interdisciplinární spolupráce. Rozhovor hodnotíme pozitivně. Získali jsme mnoho zajímavých poznatků.

Rozhovor č. 5: PR Adam

Polostrukturovaný interview s příslušníkem Policie ČR panem Adamem bylo realizováno dne 19. 2. 2015. Respondent odpovídal pohotově na předložené otázky, v některých případech bylo znát jisté zaváhání a bylo třeba doplnit naváděcí otázku. Atmosféra rozhovoru byla příjemná. Celkově rozhovor hodnotíme přínosně.

Rozhovor č. 6: PR Bohouš

Polostrukturovaný interview s příslušníkem Policie ČR panem Bohoušem bylo realizováno dne 24. 2. 2015. Atmosféra rozhovoru byla klidná a vstřícná. Respondent odpovídal velmi klidně a přesně a bylo znát, že má tuto problematiku dobře zmapovanou zejména z důvodu dlouhé praxe. Jednotlivé odpovědi se snažil rozvádět tak, aby obsáhl komplexně celý dotaz. Působil dojmem, že je člověk na svém místě. Rozhovor hodnotíme velice přínosně.

Rozhovor č. 7: PR Cyril

Polostrukturovaný interview s příslušníkem Policie ČR panem Cyrilem bylo realizováno dne 27. 2. 2015. Respondent v úvodní fázi rozhovoru působil poněkud nervózně a roztěkaně. V průběhu rozhovoru se však uklidnil a vyrovnal. Odpovídal klidně, ale byla znát jistá neznalost problematiky, která se projevovala zejména chvilkovým zaváháním po předložené otázce. Rozhovor hodnotíme celkově pozitivně.

Rozhovor č. 8: PR Dan

Polostrukturovaný interview s příslušníkem Policie ČR panem Danem bylo realizováno dne 27. 2. 2015 za velmi klidné atmosféry. Respondent působil vyrovnaně, v průběhu celého rozhovoru byl pozitivně naladěný. Vzhledem ke kratší praxi v některých odpovědích váhal a byly využity naváděcí otázky. Na druhou stranu byl cítit nesporný zápal do řešené problematiky a velký zájem. Rozhovor hodnotíme kladně a přínosně.

4.3 Analýza a interpretace dat

Cílem *zakotvené teorie* je návrh teorie pro jevy v konkrétní situaci, která interesuje výzkumníka. Tuto metodu jsme proto zvolili pro zpracování polostrukturovaného interview. Vzniknuvší teorie je tedy „zakotvena“ v datech a je plnohodnotnou vědeckou metodou splňující veškeré požadavky na ni kladené jako je soulad mezi pozorováním a teorií, zobecnění, validita, přesnost, reprodukovatelnost, ověřitelnost a kritičnost (Hendl, 2005, s. 243-244). Vytváření zakotvené teorie je procesem značně složitým a časově náročným, a proto jsme se rozhodli k tomu, že tento postup vyhodnocování dat si detailněji přiblížíme v této kapitole.

Jádrem zakotvené teorie je otevřené, axiální a selektivní kódování, což je základní analytická technika ke zpracování dat, kterou jsme zvolili. Kódování je penzum operací, na jehož základě jsou informace roztříděny a opět poskládány, ovšem novým způsobem. Na základě otevřeného kódování se daný text rozloží na části a těmto částem jsou pak přiděleny názvy, které jsou dále zpracovávány. Text je rozdělen na slova, věty nebo celé odstavce, kterým jsou přiděleny kódy. Kódy jsou následně sdružovány do kategorií (Švaříček a Šed'ová, 2007, s. 84).

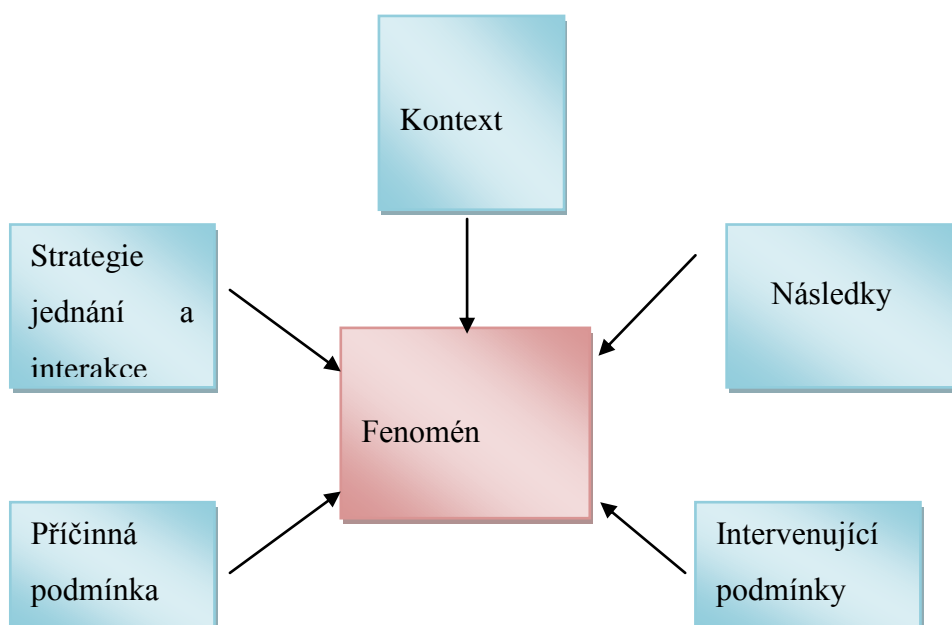
Návrh teorie se vytváří s pomocí formulace kategorií a vzájemných vztahů mezi kategoriemi. Paralelně s tímto uskutečňujeme popis nápadů, pocitů a dojmů, kterým dokreslujeme a zdůvodňujeme sesbírané kódy. Teorie se dále zanese do grafického schématu interkategoriálních vazeb (Hendl, 2005, s. 132).

První fází realizace zpracování dat bylo přesné písemné zaznamenání mluveného slova ze záznamového zařízení. Dále bylo uskutečněno otevřené kódování, ve kterém byl text rozložen na jednotky. Těmto jednotkám jsme přidělili kódy. Kódy jsme roztřídili do kategorií dle vzájemné podobnosti a tyto kategorie jsme barevně diferencovali. Jednotlivé kategorie jsou uvedeny v tabulkách č. 4-11.

Další fází bylo seskupení nejpodstatnějších kódů vztahujících se ke konkrétní kategorii a následně uskutečnění podrobného popisu obsahu každé jednotlivé kategorie. Popis je doplněn o výpovědi respondentů.

Následným krokem bylo uskutečnění axiálního kódování, na základě kterého se data získaná otevřeným kódováním opět novým způsobem seskupí vlivem vytváření vazeb mezi kategoriemi a subkategoriemi. To se děje v rámci pravidel kódovacího paradigmatu, který obsahuje kontext a následky, strategie jednání a interakce a podmiňující vlivy. Jedná se o rozvoj kategorie, přesahující dimenze a vlastnosti (Strauss a Corbinová, 1999, s. 70).

Při axiálním kódování se kategorie a subkategorie propojují do souboru vztahů a to podle tzv. paradigmatického modelu s touto vazbou:

Obr. č. 1: Základ axiálního kódování – paradigmatický model (Hendl, 2005, s. 250).

Analytická práce v souvislosti s axiálním kódováním však není ukončena. Dále se její pozornost upírá ke spojování a rozvoji kategorií dle paradigmatu. Vzniklé subkategorie se ke kategoriím zkoumají ve vztahu a další spojování kategorií v rovině dimenzí a nacházení a memorování pravidelností zajišťuje základ pro selektivní kódování.

Selektivní kódování je závěrečným bodem ve vytvoření zakotvené teorie. Toto kódování je činnost, kdy se vyselektuje jedna ústřední kategorie, která je následně systematicky uváděna do souvislostí k zbylým kategoriím. Tyto souvislosti nebo vztahy jsou následně ověřovány a vybrané kategorie dále rozvíjeny (Strauss a Corbinová, 1999, s. 86). Dalším krokem je začleňování vytvořených kategorií do zakotvené teorie. V první fázi se vyloží

hlavní struktura příběhu, tedy příběh, který popisuje ústřední jev našeho výzkumu. Následuje určení vlastností a dimenzí centrální kategorie, dále se uvedou jednotlivé kategorie do souvislostí k centrální kategorii dle paradigmatického modelu. Poté se vracíme k příběhu, na jehož základě se uspořádají kategorie podle paradigmatu a vznikne nová verze příběhu. Výstupem celé této analýzy je zakotvená teorie, a konkrétně se jedná o narativně předložený návrh teorie.

V závěru je uvedeno shrnutí celého výzkumu a popis výzkumného zjištění a dále doporučení pro praxi.

4.4 Otevřené kódování a popis kategorií

Jak jsme si již uvedli, první fáze analýzy dat je otevřené kódování. Výsledkem otevřeného kódování je vytvoření kategorií, ze kterých vychází další fáze analýzy, a proto se budeme dále věnovat detailně jejich interpretaci. V textu budeme uvádět i komentáře jednotlivých respondentů, které nejvíce charakterizují dané téma. Tyto komentáře budou uváděny v citované formě, to znamená, že u nich nebudeme upravovat gramatickou ani stylistickou formu.

V rámci správného pochopení zde uvádíme vzor nahodile vybrané interpretace.

„Ne, myslím, že nevyužívají. Podle sdělení klientek, jak často volají k jakým situacím, k jakým útokům a tady si myslím, že nevyužívají. Policisté bagatelizují často situaci.“
(ICR4(2))

Z tohoto vzoru vyplývá, že jeho autorem je sociální pracovnice intervenčního centra Božena a odpověděla takto na otázku č. 2. Jednotlivý respondenti budou označováni v rámci analýzy a interpretace dat níže uvedeným způsobem:

- **(ICR1)** – Cilka
- **(ICR2)** – Alena
- **(ICR3)** - Dana
- **(ICR4)** - Božena
- **(PR5)** - Adam
- **(PR6)** - Bohouš
- **(PR7)** - Cyril
- **(PR8)** - Dan

V tuto chvíli se můžeme soustředit na jednotlivé výsledky otevřeného kódování. Díky podrobnému prostudování zapsaných dat a nalezení spojitostí mezi ztotožněnými kódy,

jsme ustanovili devět kategorií. Kategorie jsou z hlediska významového propojeny, tudíž se mohou z hlediska obsahového přesahovat. Jsou to tyto:

- Začarovaný kruh.
- Kooperace IC.
- Kooperace PČR.
- Intervence IC.
- Změna přístupu.
- Vykázání.
- Osoby ohrožené domácím násilím.
- Bezpečný prostor.

4.4.1 Kategorie Začarovaný kruh

Prostřednictvím kategorie, která je označena růžovou barvou se nám ukazuje spektrum důvodů, kvůli kterým se osoba ohrožená domácím násilím nedokáže od násilné osoby odpoutat. Z rozhovorů vyplynulo, že se jedná o jakési „bloudění v začarovaném kruhu“. Z toho vzešel také název této kategorie, jejíž charakteristiku ukazuje tabulka č. 4:

KÓDY PREZENTUJÍCÍ KATEGORII	KATEGORIE	VLASTNOSTI KATEGORIE	DIMENZIONALIZACE VLASTNOSTÍ KATEGORIÍ
a) Finanční závislost b) Násilná osoba se změnila c) Ještě jednu šanci d) Dostatečný trest e) Bůh by to tak chtěl f) Nevezmu dětem otce g) Beznaděj h) Psychické vydírání i) pocit viny	Začarovaný kruh	Směr Intenzita	Dokola Nízká/Vysoká

Tabulka č. 4: Charakteristika kategorie č. 1: Začarovaný kruh (Vlastní výzkum, 2014-2015).

Týrání v rodině má zpravidla podobu uzavřeného kruhu a začíná obvykle mírnějšími projevy a mnohdy nenápadně, to je důvod, proč je ohrožená osoba i několik let ochotná tolerovat střídání dvou vzorců chování agresora – lásky (naděje) a strachu.

Z pohledu široké veřejnosti má dospělá žena vždycky eventualitu aktivní obrany: může odejít od násilníka, ohlásit svoji situaci na policii, u lékaře apod. Ovšem v případě bité a zneužívané ženy často dochází k přijetí nedůstojné role a k rozvoji tzv. „syndromu adaptace na týrání“. Pro nezainteresované osoby jsou důvody, proč osoba ohrožená DN není schopna odejít od násilné osoby, nepochopitelné. V některých případech se dokonce ohrožená osoba po ukončení lhůty na vykázaní k násilné osobě vrátí. Ne vždy je ovšem situace tak jednoduchá, abychom mohli říct: „sbalím kufr a jdu“. Jaké jsou tyto důvody, si pokusíme ukázat na výpovědích respondentů z řad PČR a sociálních pracovníků IC.

V současné ekonomicky složité době jsou to zejména finanční důvody, které nutí ohroženou osobu zůstat po boku násilné osoby. Uvedme si některé fragmenty: „*Tak je to nejčastěji nějaká finanční závislost, kdy vymění svobodu za takovou tu zlatou klíčku*“ (ICR2(2)). „*Často v tom hrají roli peníze*“ (ICR3(1)). „*Jako stává se, že ta oběť zůstane*

s tou násilnou osobou, když skončí ta doba vykázaní a většinou je to proto, že je na tom násilníkovi finančně závislá“ (PR7(2)).

Víra v to, že se násilník změní opět na člověka, jakým byl dříve, prezentuje kód s názvem „Násilná osoba se změní“. Tuto víru dokreslují odpovědi respondentů. „...že věří, že se změní, ona tomu chce věřit“ (PR6(2)) nebo: „tak většinou je to ta víra, jakože teď už to bude lepší“ (PR8(2)).

Na základě víry ve změnu osoby násilníka, mají osoby ohrožené DN potřebu dát násilníkovi ještě jednu šanci a zkusit to znovu. „Že jim dají šanci, asi tak. Že jim dají ještě možnost, aby se něco změnilo“ (ICR4(2)). „...že chtějí dát tomu násilníkovi další šanci“ (ICR2(2)).

Vykázání násilné osoby ze společné domácnosti není pouze opatřením represivního charakteru, ale plní funkci především preventivní. Zajišťuje ochranu ohrožené osoby před nebezpečím, které hrozí ze strany agresora. Oddělením osoby ohrožené od násilné osoby je poskytnut oběma stranám prostor ke zvážení své situace a dalšího možného postupu. V této fázi již ohrožená osoba není zanechána bez pomoci, popř. odkázána na pomoc svých blízkých, ale jsou jí nabídnuty služby intervenčního centra. Jedna z respondentek uvedla: „Základní důvod je, že to takhle bylo dostačující, že opravdu jako je to trest, který tak ale ve skutečnosti není takto kvalifikován, to jako není trest, to je prevence. Pro ně je to ale trest, a že je to dostatečně negativní zkušenost pro tu násilnou osobu, aby to už neopakovala“ (ICR3(2)).

Dalším důvodem zůstat s násilnou osobou je u některých ohrožených osob jejich náboženské vyznání. Odejít od násilníka, se kterým je spojena před Bohem se neslučuje s vírou, a proto raději zůstávají. „Taky jsem měla klientku, která nedokázala odejít z manželství, protože to bylo v rozporu s její vírou, byla přesvědčená, že když se bude modlit, tak budou modlitby vyslyšeny a manžel se tak změní“ (ICR2(2)).

Důležitým aspektem je také udržení rodiny, kde jsou přítomni oba rodiče. Tato touha může v některých případech přemoci skutečnost, že harmonická neúplná rodina je pro dětský vývoj vhodnější než úplná rodina, kde je přítomno násilí. Žena se útočného partnera velmi bojí, cítí bezmoc (ve většině případů z důvodu ochrany dětí). Vyhrožování, spojené s obavami z rozpadu rodiny, podporují ochotu ženy snášet útrapy tajit a také bagatelizovat, co se v rodině odehrává. Tímto chováním, vyjadřujícím strach a závislost se obvykle pocit

agresora značně posiluje. Žena přijme týrání a zneužívání jako nutnost a snaží se agresorovi ustoupit a vyhovět, aby jej nadbytečně neprovokovala a danou situaci ještě více nezhoršovala. „Doted' oběť všechno bagatelizovala a zdůvodnila si to vždy, že to dělá kvůli dětem, protože je nechce připravit o otce“ (PR7(2)). „Často v tom hrají roli děti, kdy je klientka přesvědčená, že přece nemůže děti připravit o otce, nepřipustí, aby děti vyrůstaly v neúplné rodině“ (ICR2(2)).

Z důvodů dlouhodobého působení násilí se ohrožená osoba cítí beznadějně a také izolovaně. Toto tvrzení dokreslují následující výroky. „Hodně dlouho žili v situaci, která pro ně byla beznadějná, cítili se bezmocní a najednou můžou s někým o své tíživé životní situaci mluvit“ a „že o tom nikdo neví, ani nemůže, protože sousedi jsou třeba daleko, že se nemají kam schovat, že PČR by přijela za příliš dlouho“ (ICR1(1)).

Aby násilná osoba udržela převahu nad svou obětí, využívá k tomu veškeré prostředky.

Jedním z nich je psychický nátlak. Tím udržuje osobu ohroženou domácím násilím v manipulativní poloze. „Často ale násilná osoba oběť psychicky vydírá, anebo slibuje, jak se změní, jak bude všechno jiné a oběť tomu chce věřit tak často podlehe právě těm slibům“ (PR5(2)).

Týraná žena se naučí chápat skutečnost nesprávným, zmanipulovaným způsobem. Aby přinejmenším zdánlivě porozuměla tomu co se jí to vlastně děje, vyhledává pro sebe přijatelná vysvětlení. Obviňuje často sama sebe za projevy partnerova násilí, z důvodu, že nesplnila jeho očekávání. Přichází o schopnost spolehlivě pro sebe rozlišit, co je, a co již není. „No tak samozřejmě, to je velice časté, protože vlastně násilníci jsou dobří manipulátoři zároveň a vyčítají kolikrát i opravdu maličkosti a tím pádem konkrétně pak teda ty ženy si myslí, ale i u mužů to tak je, že vlastně to násilí jako vyprovokávají tím svým špatným chováním v uvozovkách teda, jo a to může bejt i zkaženéj oběd a podobný věci“ (ICR2(1)). „Ano, ano, to je takovej běžnej model. S tímto postojem pracujem, říkáme tomu normalizace, říkáme jim že to k tomu patří, že v některých případech se to může stát, že jim je vyčítáno jak se chovají a že ta násilná osoba musela v důsledku jejich chování konat“ (ICR4(1)). „Hmm, ano, ano jakoby bývá to vlastně jeden z typických projevů u osoby ohrožené DN, že vlastně zpochybňuje, jakože sebe a přijímá to, co ji ten násilník vypráví, nebo to co jí sděluje, je to jeden z typických projevů“ (ICR3(1)). „Tak pocit viny, že důvodem násilí blízké osoby jsou jen její chyby, že je to všechno její vina, to je určitě jeden z nejčastějších pocitů, s tím se setkáváme naprosto běžně s tímhle tím pocitem. Také záleží v jaké fázi, ta ohrožená osoba přichází. Pokud je to hodně pokročilý, tak tenhle pocit

je hodně přítomnej. My samozřejmě s tímto pocitem viny pracujeme, ať už formou psychologického poradenství, nebo v začátku se to snažíme reflektovat, normalizovat...“ (ICR1(1)).

4.4.2 Kategorie Kooperace IC

Analýza dat nám ukazuje, že důležitým aspektem v boji proti domácímu násilí a v pomoci ohroženým osobám je samotná kooperace IC s ostatními institucemi. Intervenční centra spolupracují v nejužším slova smyslu s Policií ČR. Na Policii ČR také nejčastěji směřovala pozornost respondentů. Kategorii jsme nazvali Kooperace IC a má hnědou barvu. Tuto charakteristiku vidíme v tabulce č. 5:

KÓDY PREZENTUJÍCÍ KATEGORII	KATEGORIE	VLASTNOSTI KATEGORIE	DIMENZIONALIZACE VLASTNOSTÍ KATEGORIÍ
a) Nefunguje to b) Případ od případu c) Nedostatek znalostí d) Někde to funguje e) Snaha o spolupráci	Kooperace IC	Míra	Nízká/Vysoká

Tabulka č. 5: Charakteristika kategorie č. 2: Kooperace IC (Vlastní výzkum, 2014-2015).

Spolupráce IC s PČR ve východních Čechách jak je prezentována ve výpovědích sociálních pracovníků IC se dá posoudit případ od případu neboli obvod od obvodu. Případů, kde by to nefungovalo, je minimum. „Negativní je, když nefunguje policie“, „...a oni na to nereagují, nevyužívají ty možnosti, který mají“ (ICR4(2)).

Kódy Případ od případu, Nedostatek znalostí a Někde to funguje, vystihuje nejlépe tento příspěvek: „S policií to je opravdu případ od případu, to nemůžu říct dobře-špatně, protože jsou opravdu oddělení, kde to funguje výborně, většinou jsou to oddělení, kde mají koordinátora pro domácí násilí, je tam jeden člověk, který se zabývá touto problematikou, a kterež opravdu ví, takže vždycky se ten případ pak řeší přes něj a je to jako velmi schůdný, to je vynikající, ale i na odděleních, kde takový koordinátor není je někdy dobrá spolupráce, ale většinou mám teda pocit, že tato spolupráce pokulhává. Moje hypotéza: pramení to teda z toho, že oni nemají informace, nemají informace o domácím násilí a neví, jak ho poznají a když už by tu intuici jako měli tak neumí zpracovat tu agendu, nejsou dostatečně instruováni, jak to mají prostě dělat. Takže se stává, že přichází úřední záznam,

který je plný chyb...“ , „protože jsou opravdu oddělení, kde to funguje výborně, většinou jsou to oddělení kde mají koordinátora pro DN je tam jeden člověk, který se zabývá touto problematikou a kterej opravdu ví, takže vždycky se ten případ pak řeší přes něj a je to jako velmi schůdný, to je vynikající, ale i na odděleních, kde takový koordinátor není je někdy dobrá spolupráce...“ (ICR3(3)).

V některých případech můžeme vyhodnotit, že probíhá úzká spolupráce. Dle vyjádření respondentů v takovéto formě: *„Někteří teda i zavolaj, hele mám tady vykázání, dělám to poprvé. A my jsme úplně nadšený z tohodle, že když prostě, fakt jste odvážnej, to je super, my vám poradíme, je třeba tohle a tohle udělat i když to třeba není naše věc. Takže některý si opravdu zavolaj a řeknou si o tu podporu a to je super“*, *„Hodně spolupracujeme v osobní rovině a domlouváme se, kterou informaci posuneme dál, vše nyní probíhá v takovém bezpečnějším prostoru“* (ICR3(3)).

Z těchto uvedených odpovědí vyplývá, že možnosti spolupráce jsou doširoka otevřeny, záleží však na jednotlivcích jak toho využijí. Závěrem lze konstatovat, že IC ve východních Čechách jsou nastaveny ke spolupráci a v některých případech jsou to právě ony, kdo ke spolupráci vybízí. *„K vzájemnému poznávání, to určitě a to v rámci IC máme letos plány ve smyslu školení policistů, větší spolupráce s policií, aby oni poznali nás, věděli, že se na nás mohou obrátit i v okamžiku, kdy vykázání neučiní, zavolat si , doptat se, profesní konzultace to všechno je možný, je to lepší, než aby dávali informace, který jsou třeba nepravdivý. Aby věděli, že vlastně pro oběť DN je důležité, aby uměli dobře udělat to vykázání a když si s něčím nebudou vědět rady, nebo budou mít pochybnosti, takže můžou zavolat a je to naprosto v pořádku, protože nemusí vědět všechno v danou chvíli a nás je abychom jim v tu danou chvíli třeba poradili“* (ICR4(3)).

4.4.3 Kategorie Kooperace Policie ČR

Kategorie s názvem Kooperace Policie ČR, zelené barvy ukazuje, jakou měrou spolupracuje Policie ČR ve východních Čechách s ostatními institucemi. Především pak s intervenčními centry. Charakteristiku této kategorie předkládá tabulka č. 6.

KÓDY PREZENTUJÍCÍ KATEGORII	KATEGORIE	VLASTNOSTI KATEGORIE	DIMENZIONALIZACE VLASTNOSTÍ KATEGORIÍ
a) Chybí zpětná vazba b) Nepotřebujeme zpětnou vazbu c) Funguje to d) Něco by to chtělo	Kooperace PČR	Míra	Nízká-vysoká

Tabulka č. 6: Charakteristika kategorie č. 3: Kooperace Policie ČR (Vlastní výzkum, 2014-2015).

Policie ČR ve východních Čechách, jak bylo z výpovědí respondentů PČR zjištěno, nemá nebo neusiluje o to, mít zpětnou vazbu ohledně situace v jaké je osoba ohrožená domácím násilím po vykázaní násilné osoby. „...pošlu nějaký ten záznam o vykázaní, ale zpětnou vazbu žádnou nemám“ (PR5(3)).

Příslušníci PČR se vyjadřují ve smyslu, že zpětnou vazbu nepotřebují. „Nevyžadujem zpětnou vazbu, ani nemáme, jakým způsobem třeba pracovali s tou osobou...“ (PR5(3)).

Ve smyslu kooperace Policie ČR s intervenčními centry ve východních Čechách, příslušníci vyjadřují ve většině případů spokojenost se stávajícím stavem. To, co jim ukládá zákon, si splní a dále se ve věci zbytečně neangažují. „Jako pozitivum je to, že něco takovýho existuje, že prostě vzniknul takový nějaký ten tým, že jsou, že je nastavený ten systém nějaký tý komunikace a že to prostě jede a funguje“, „...nemyslím si, že by nějakéj významnej posun si to zasloužilo, funguje to tak nějak dobře“ (PR5(3)).

Na druhou stranu ovšem policisté dodávají, že kooperace z jejich strany zejména vůči intervenčním centrem zaslouhuje nějaký posun. Systém jim připadá chaotický a dle jejich názoru by si zasloužil posun ve smyslu koordinace. Toto dokreslují některé jejich výpovědi. „No, já myslím, že to zatím takto funguje dobře, možná by teoreticky mohla být nějaká možnost dejme tomu nějakýho dosahovýho pracovníka, který by třeba vešel ve styk s tou osobou možná rovnou, mohl by být dejme tomu v ten moment při výslechu, nebo ještě před výslechem, když ta osoba sem přijde, ale to jsou prostě teorie, nemyslím si, že by nějakéj významnej posun si to zasloužilo, funguje to tak nějak dobře“ (PR5(3)). „No mě by právě nevadilo, aby to IC spolupracovalo s náma a s těma lidma z ulice, s kterými přicházíme do styku, my se s nima vlastně moc nesetkáme asi by bylo dobrý, abychom i my věděli, jak vlastně oni postupují, že bysme třeba mohli jezdit s nima k tý oběti a zase my

bejt u toho jejich postupu, tak by to asi bylo přínosný“ (PR8(3)). „...ale uvítal bych, kdyby ta naše spolupráce byla ještě koordinovanější, my víme, kam si máme zavolat, ale není to zas tak, že bychom ty případy řešili ruku v ruce, je to takové pusté zatím. Je to hodně na vedoucích nebo zástupcích vedoucích, né každý bude takto vstřícný, aby probíral takové věci, takže si myslím, že by to mělo být ještě víc koordinováno, určitě“ (PR6(3)).

4.4.4 Kategorie Intervence IC

Centrálním pojmem modře podbarvené kategorie bude pojem Intervence. Cílem služby IC je v první řadě zajištění bezpečí před násilnou osobou, překonání akutního krizového stavu, stabilizace psychického stavu, posílení schopnosti řešit situaci vlastními silami a zvýšení informovanosti o možnostech řešení domácího násilí. V následující tabulce č. 7 nalezneme reprezentativní kódy. Kategorie Intervence IC má následující vlastnosti a dimenze:

KÓDY PREZENTUJÍCÍ KATEGORII	KATEGORIE	VLASTNOSTI KATEGORIE	DIMENZIONALIZACE VLASTNOSTÍ KATEGORIÍ
a) KI b) Psycholog c) Právník d) Potřebné informace e) Doprovod f) Provázení g) Nestranný posluchač h) Zlepšení pomoci ch) Snaha o zpětnou vazbu i) Dlouhodobá podpora	Intervence IC	Délka Míra	Krátkodobá/ Dlouhodobá Nízká/Vysoká

Tabulka č. 7: Charakteristika kategorie č. 4: Intervence IC (Vlastní výzkum, 2014-2015).

Dle výpovědi respondentů vyplývá, že ve většině případů na začátku každé intervence ze strany IC přichází na řadu nejdříve krizová intervence, která má pomoci osobě ohrožené nastolit psychickou rovnováhu a pomůže od prvotních obtíží. „Na začátku každé spolupráce většinou probíhá krizová intervence, kdy ti klienti jsou toho plni a je pro ně velmi důležité, že se mají kde vypovídat...“ (ICR1(1)). „Snažíme se o to, aby ta pomoc byla hodně komplexní. Od krizové intervence až po...“ (ICR1(2)).

V návaznosti na krizovou intervenci a po ujasnění si požadavků směřujících k intervenci IC, následují další nabídky na pomoc a podporu. Jedná se zejména o bezplatné psychologicko a právní poradenství. Intervenční centra se v tomto směru snaží o to, aby jejich nabídka služeb byla co nejvíc komplexní. „*Tak IC určitě nabízí psychologickou pomoc, sociální poradenství a taky právní...*“ (PR5(1)), „*No jak už jsem říkal, mají prostor s tou obětí mluvit, mají možnost psychologickýho poradenství...*“ (PR6(1)), „*...až po sociálně právní poradenství, psychologické poradenství a tyto služby na sebe navazují*“ (ICR1(2)), „*Poradenskou a psychologickou a ty se mohou vzájemně prolínat, někdy ta psychologická je na začátku ve smyslu krizové intervence, a když se ten stav, kdy je klientka rozrušená zklidní, tak mohou přicházet ty poradenské služby, a pokud má třeba zájem jít do větší hloubky, tak může následovat psychologický poradenství*“ (ICR4(2)).

IC poskytuje osobám ohroženým DN bezpečnou a bezplatnou odbornou pomoc, bezpečný prostor pro vyslechnutí, radu, provázení a sdílení. Mezi služby IC patří osobní konzultace, telefonická konzultace, krizová intervence, sociální poradenství, sestavení bezpečnostního plánu, psychologické a právní poradenství (např. návrh na vydání předběžného opatření), zprostředkování dalších služeb ohrožené osobě, kterou IC neposkytuje. IC zastává koordinační roli mezi institucemi podílejícími se na pomoci osobám ohroženým domácím násilím. Poskytovaná pomoc vede k překonání krize, psychické stabilizaci a zvýšení informovanosti o možnostech řešení domácího násilí. „*Nejvíc jim pomohlo to sdílení a ty informace, že mají kam jít...*“, „*ukazujem možnosti, možné by bylo tohle, tohle, tohle a je na Vás co si vyberete...*“ (ICR1(1)). „*tak přes policii posíláme dopis prvního kontaktu, aby věděli o nás, měli tu možnost, v dopise je popsána nabídka co nabízíme, nebo jak můžeme pomoci, s jakými prostředky pracujeme, nebo prostřednictvím čeho...*“ (ICR4(2)). „*vždycky chtěj aspoň minimálně slyšet ty možnosti, jaký v té daný situaci mají a jak by to mohli řešit tu svoji situaci...*“, „*Kouknout se na to, říct jestli to chce řešit, nebo nechce řešit, jak by to chtěla řešit. My jim pomáháme dát možnosti toho řešení*“ (ICR2(1)). „*...informace o bezpečnostním plánu, potom, že oni vědí, kam se mají obrátit v době akutního i dlouhodobého ohrožení, mají informace...*“ (ICR3(1)). „*Ukazuje správný směr té oběti*“ (PR7(1)).

Osoby ohrožené DN se často obávají vyhledat pomoc, jednak proto, že mají strach z reakce agresivního partnera, ale i z obavy, že odborníci budou jejich potíže bagatelizovat, z toho důvodu vítají možnost zprostředkování kontaktů na navazující služby a následný možný doprovod ze strany sociálního pracovníka IC. Intervenční centra tak působí jako pojitko mezi institucemi, které vstupují do problematiky domácího násilí. V takto složité životní situaci, je pro osoby ohrožené domácím násilím důležitá jakákoli podpora. Ohrožené osoby se cítí zranitelné na každém kroku. Mají pocit, že je násilná osoba pronásleduje všude a jejich sebedůvěra je na nule. Jsou přesvědčeny, že nejsou schopny vykonat ty nejjednodušší operace, které by za normálního stavu zvládaly bez nejmenšího zaváhání. Jednou z nejdůležitých forem pomoci ze strany IC je tedy doprovod. „... že je doprovod na instituce to jednoznačně důležitá věc a kolegyně jsou dost často v terénu s našimi klienty – na OSPOD, na přestupkovou komisi, na soud, na policii. Takže ty doprovody jsou hodně pozitivně hodnocené. Řekla bych, že tyhle ty věci nejvíc...“ (ICR3(1)).

V průběhu poskytování celé intervence sociální pracovníce provází ohroženou osobu tímto procesem a dohlíží na jeho realizaci. „*Ted' je akutní to, že musíme napsat předběžné opatření, to bude trvat jedno sezení, nebo 2 sezení, napíšeme předběžné opatření, půjdete ho podat, uvidíme jak to dopadne, takže vona ji tak jako namotivuje, ta sociální pracovníce je vlastně průvodce po celý ty cestě, takže i když ona jde potom k právníce tady naši, tak ta sociální pracovníce to monitoruje a pak ji třeba pošle k psycholožce pořád monitoruje ten proces a vrací to jakoby k té zakázce, k tomu co klientka potřebuje, aby ta služba byla efektivní, nebyla nekonečná, pracovníce hlídá celý ten proces“ (ICR3(3)). „...ale vždycky se snažíme jít tou cestou, kterou jde prostě klient a nějak se ho snažíme provázet...“ (ICR1(1)).*

Jednou z forem domácího násilí je sociální izolace. Ohrožená osoba je mimo sociální kontakty, nemá s kým o svých problémech mluvit. Ve velkém množství případů se stává, že je to právě sociální pracovníce intervenčního centra nebo policista z obvodního oddělení s kým po dlouhé době o těchto problémech může otevřeně hovořit. Pro ohroženou osobu to znamená velkou psychickou úlevu. „*Někdy opravdu stačí, třeba jen to, že je někdo poslouchá...“*, „...a najednou můžou s někým o své tíživé životní situaci mluvit...“ (ICR1(1)). „*Určitě, že tu byl někdo pro ně, kdo je poslouchal, kdy se mohli ze všeho vypovídat a že se jim tak ulevilo“* (ICR2(1)). „*Často jsme první prostor nebo instituce, nebo*

lidi, kteří je poslouchají, kteří je nekritizují a nehodnotí za to, že třeba dlouho setrvali v tom DN, takže takový ten prostor to tady nechat...“ (ICR3(1)). „Klienti oceňují, že si mohli popovídat, mohli sdělit situaci...“ (ICR4(1)). „Vyslechnou tu oběť, která o tom může bezpečně mluvit jako o té své situaci“ (PR6(1)).

Intervence ze strany IC směrem k osobám ohroženým domácím násilím má zvyšující tendenci. Dokreslují to i odpovědi respondentů ze stran policistů. *„Určitě se teda zlepšila ta pomoc obětem DN, zejména vlastně tím, že se začala společnost o to vůbec tak nějak zajímat, z čehož vlastně vyústil vznik zákona a nějakým způsobem začali společně koordinovat nebo začali společně spolupracovat jednotlivé složky ať už policie, ať už jednotlivé neziskové organizace, soudy na takový lepší úrovni“ (PR5(1)). „Tak v každém případě, vzhledem k tomu, že je ten institut již dýl zavedenej, a že ty policisti si zvykaj na používání toho vykázání častěj, že už se nebojí ho použít a zároveň v tom maj už nějakou tu praxi. Myslím si, že je to lepší“ (PR8(1)). „Protože jsem stál od začátku u problematiky, tak musím říct, že se ty podmínky pro pomoc zlepšily, zejména právě ze strany IC, které když tenhle ten trestní čin začínal, prakticky nefungovalo, takže jsme dost improvizovali se sociálním odborem...“ (R6(1)).*

Důležitým činitelem správně nastavené podpory osobám ohroženým domácím násilím je zpětná vazba od nich. Intervenční centrum podle toho nastavuje míru a efektivitu podpory, například proto, aby nevznikla ze strany ohrožené osoby DN závislost na sociální službě. *„Snažíme se získávat zpětnou vazbu pravidelně, třeba je to i součástí individuálního plánování, snažíme se hodnotit každou konzultaci, co to tomu klientu přineslo, co se jakoby změnilo v té situaci. V průběhu té cesty se snažíme zjišťovat, jak to probíhá a klienti se nám třeba ozývají i dodatečně a dají zprávu, jak se ta situace u nich třeba vyvinula. Nebo nám napíší svoji situaci třeba do mejlu, to je pro nás hodně přínosný. Občas se za námi staví, jen tak, aby řekli, jak to u nich vypadá, že se třeba děti zlepšili ve škole, že mají novou práci apod“ (ICR1(1)). „Tak většinou, když ukončujeme spolupráci, tak ti klienti třeba děkují, že jsou rádi, že vůbec to, že třeba i řeknou, protože ze začátku třeba měli strach, jak vůbec to vůbec bude probíhat, jestli jako se jim ta pomoc vůbec dostane a pak teda jsou opravdu vděční a někdy se stane, že i zpětně se sami se ozvou po nějakým měsíci, půlroce, třeba, že jak ta situace se třeba u nich vyvíjí dál a že třeba už jsou na tom mnohem líp a to člověka potěší“ (ICR2(1)). „Hmmm, ano myslím, že hodně pracujem se zpětnou vazbou, to znamená konkrétně, že pracovnice se pravidelně klientů ptají co přesně jim pomáhá a co*

by potřebovali jinak jo v té službě a to reflektují, takže je to v zápisech, je to hodně podchycený protože tím se vlastně i ta klientka učí říkat si co potřebuje, protože přichází ve stavu, kdy neví co potřebuje, kdy neví kdo jsou a co vlastně cejtěj, takže to je vlastně jeden z nástrojů terapeutických, kdy vlastně se ptáme a vyhovuje vám to tady, nebo co byste potřebovala jinak, můžeme vše jako nastrukturovat jinak a oni si říkají. Takže my o tu zpětnou vazbu stojíme. Samozřejmě, když se služba ukončuje, po nějaký společný cestě, když se rozhodne, že je to konec, že ji to stačí, že je už zpevněná, nastartovala nějakou nějakou životní změnu, tak se jí ptáme prostě na celkové hodnocení té služby. Jsme rádi, když nám klient sdělí, co vnímá jako přínosné, ale taky co třeba ne, každý zpětná vazba je pro nás důležitá i ta negativní“ (ICR3(1)). „My to děláme tak, že si hodnocení klienta bereme při každém ukončeném setkání, i v průběhu spolupráce hodnotíme, co se podařilo, co se nepodařilo, případně co budeme dělat dál, takže zpětný vazby máme a je to pro nás důležitý, abychom věděli, jestli se ubíráme správným směrem, tak jak klient potřebuje“ (IC4(1)).

Spolupráce na úrovni intervence IC směrem k ohrožené osobě může být dlouhodobá, zejména při využití některých služeb, které IC nabízí. „Myslím si, že ta spolupráce oběti s IC může být dlouhodobá, mají čas díky vykázaní pracovat s obětí, aniž by ji doma čekala ta násilná osoba“ (PR7(1)). „Tak to jsou právě jako ty služby toho psychologa, to je jako dlouhodobější záležitost...“ (ICR2(2)).

4.4.5 Kategorie Změna přístupu

Kategorie nesoucí žlutou barvu se jmenuje Změna přístupu. Změna přístupu charakterizuje naději. Naději na lepší situaci do budoucna. Na druhou stranu ovšem bez této změny přístupu ze strany ohrožené osoby nemůže dojít ke změně situace. Ukazuje se, že změna přístupu je velice důležitý moment. Snahou IC je zajištění bezpečí osob ohrožených DN a směrování těchto osob k aktivnímu přístupu ke svému problému a následnému účelnému řešení své situace. Po překonání prvotních obtíží je nutné, aby ohrožená osoba přehodnotila svůj přístup a získala nový, reálný pohled na svou situaci. Tento reálný pohled většinou osobám ohroženým DN chybí. To, co změnu přístupu charakterizuje z pohledu našeho výzkumu, ukazuje kategorie v následující tabulce.

KÓDY PREZENTUJÍCÍ KATEGORII	KATEGORIE	VLASTNOSTI KATEGORIE	DIMENZIONALIZACE VLASTNOSTÍ KATEGORIÍ
a) Dokážu o tom mluvit	Změna	Směr	K lepšímu/K horšímu
b) Nový pohled	přístupu		
c) Umět se chránit			

Tabulka č. 8: Charakteristika kategorie č. 5: Změna přístupu (Vlastní výzkum, 2014-2015).

Jako první moment, který provází změnu přístupu k situaci osoby ohrožené domácím násilím, se prezentuje pod kódem, Dokážu o tom mluvit. Jakmile ohrožená osoba získá odvalu o svých problémech hovořit například s pracovníkem intervenčního centra a slyší ze svých úst věci, které neodpovídají realitě, začne o nich přemýšlet. „Získají odvalu se svěřit třeba kamarádce a v tom nejlepším případě se naučí postavit násilné osobě a říct ne“ (ICR3(1)). „Ta oběť také konečně někdy změní přístup k té situaci, kterou denně prožívá. Dokáže o tom mluvit, mnohdy je to poprvé. A poprvé se možná dokáže podívat na tu situaci jinýma očima“ (PR7(2)).

Přestane zlehčovat svoji situaci a uvědomí si její vážnost. „Cílem IC je také určitě změna přístupu oběti ke své situaci, úspěchem je když přestane svoji situaci bagatelizovat, že dokáže o své situaci mluvit a dokáže situaci vidět jinýma očima...“, „...a ten člověk si uvědomí, že není třeba něco v pořádku“, „...a hlavně má možnost získat náhled na tu svoji situaci. Takže je pro ně důležité, že se mají možnost podívat na svoji situaci pohledem někoho jiného, nezávislého, „Důležitá je také pro ně informace, že to co se děje, opravdu není v pořádku“ (ICR1(1)). „Ale potom se třeba, díky podpoře právě IC může na situaci dívat, jako že právě odejde od násilníka, aby děti v té hrůze nemuseli vyrůstat. Prostě změní úhel pohledu a to je určitě pozitivní“ (PR7(2)).

Výsledkem nového pohledu na svou situaci by mělo pro ohroženou osobu být to, že se dokáže příkoří ze strany násilné osoby postavit. Začne být v dané situaci aktivní a přebere za ni odpovědnost a naučí se účinně bránit. „Cílem ale také je, aby klient nezůstal závislý na službě, aby se dokázal účinně bránit násilné osobě, aby kontaktoval IC v případě

potřeby...“ (ICR2(1)). „Je důležité, aby se oběť naučila být imunní vůči násilné osobě. Je dobré když si osvojí nějaký obranný mechanismus, nějakou pomůcku, která jim pomůže nepodlehnout násilné osobě. Mluvíme o tom co dělat když se něco začne dít, podle čeho poznají, že se k něčemu schyluje, takový ty signály poznat. Důležitý je způsob vedení rozhovoru, jak v danou chvíli mluvit co říkat, co neříkat. Plus k tomu ty praktický věci, kam jít, jak se chovat“ (ICR4(1)). „Co se oběti týká, někdo chce v tom svazku zůstat, takže chce vědět, jak se může chránit, kde může najít další pomoc, kde se třeba pracuje s agresí. A kdo chce opouštět NO, tak aby to opouštění proběhlo bezpečně“. „...oběť už má povědomí o tom jak se má chovat, kam má volat, jak se chránit. Ví, že má neprodleně kontaktovat PČR a také IC. (ICR1(1)).

4.4.6 Kategorie Vykázání

Tmavě modrá kategorie s názvem Vykázání upozorňuje na to, jaké možnosti má osoba ohrožená domácím násilím v době vykázání násilné osoby ze společné domácnosti což charakterizují kódy v následující tabulce.

KÓDY PREZENTUJÍCÍ KATEGORII	SUBKATEGORIE	VLASTNOSTI KATEGORIE	DIMENZIONALIZACE VLASTNOSTÍ KATEGORIÍ
-----------------------------------	--------------	-------------------------	---

a) Naděje	Vykázání	Míra	Nízká/Vysoká	
b) Bezpečí				
c) Šance				
d) Světlo na konci tunelu				
e) Byrokratický kolotoč				a) Pozitiva vykázání
f) Následná pomsta				b) Negativa vykázání
g) Spouštěč ještě větší agrese				

Tabulka č. 9: Charakteristika kategorie č. 6: Vykázání (Vlastní výzkum, 2014-2015).

První, co nám vyvstane na mysli, když se zamyslíme nad důsledky vykázání, jsou samozřejmě pozitiva vykázání, což znamená, že je tento postup velmi operativní a znamená rychlé poskytnutí pomoci ohrožené osobě při zajištění jejího bezpečí. Násilná osoba vidí, že jsou stanoveny určité právní hranice. Vykázání skýtá naději na nový začátek. Je to pozice, kdy se ohrožená osoba bez obav může zastavit a začít přemýšlet. „...tak je to začátek cesty, která se může dál rozvíjet“. „Často od klientů slyšíme, že poprvé měli pocit, že mají naději...“, „A já v tom vidím opravdu velkej smysl...“ (ICR1(1)), „...a naděje na lepší život...“, „Často taky říkaj, že jsme jim dali naději“ (ICR3(1)), „Určitě to pro mnohou oběť je naděje na změnu na lepší život...“ (PR8(2)), „...začne pracovat s IC, což by pro ni mohlo dozajista znamenat nějakou tu naději...“ (PR7(2)), „...protože ten klient už pak nemá pocit, že to k něčemu bylo“ (ICR4(2)), „...najednou mají pocit a začnou hlavně věřit tomu, že je to možný“ (ICR2(1)).

Slovo vykázání samozřejmě evokuje tu situaci, kdy násilná osoba je vykázána a tudíž se zamezí akutnímu nebezpečí osoby ohrožené domácím násilím, která získá prostor pro zamyšlení, jak dále řešit danou situaci. Násilná osoba dostává impuls, že její chování není společností tolerováno a je mimo normu. „Tak přínos pro oběť má vykázání podle mě velikej, ať už je to bezpečí pro oběť a ostatní členy rodiny...“ (ICR2(1)), „aby opravdu mohla mít pocit bezpečí a jistoty a měla ten čas si vyzkoušet být v klidu být v bezpečí...“ (ICR4(2)), „...význam toho vykázání vidím v tom, že ta oběť je relativně v bezpečí...“ (PR7(2)), „Cítí se taky po dlouhý době bezpečně“ (ICR1(1)).

Ohrožené osobě se vykááním násilníka naskytá šance na změnu. Je to zcela zásadní změna oproti dlouhodobé izolaci, ve které se ohrožená osoba nacházela. To také vyplývá z výpovědí respondentů. „*Je pro ně důležitý ten pocit jakože mají šanci ještě zažít taky něco hezkýho*“, „*kdy ten člověk má šanci třeba jen kontaktovat se s námi, že jako když my ho oslovíme, tak je tu najednou možnost tu situaci s někým řešit*“ (ICR1(1,2)), „*Že mají šanci na lepší život*“ (ICR3(1)). „*Určitě to je šance na změnu*“ (PR8(2)).

Kód s názvem Světlo na konci tunelu charakterizuje situaci ohrožené osoby, která získává najednou naději. Celá tato kategorie je charakteristická závažností situace, ve které se ohrožená osoba nachází. „*Lape po dechu, chytá se stébla trávy, ještě se za ní úplně nezavřela voda*“ tak se dá popsat tato situace a v tom přichází ten záblesk, to „světlo na konci tunelu“, které přichází v podobě vykáání na pomoc ohrožené osobě. „*Určitě je to pro mnohé nová krev do žil, vidí světlo na konci tunelu, jak se říká*“, „*Viděj tam prostě, většinou vybíráme i ty klientky, aby některý už jakoby měly tu situaci vyřešenou, některý, který jsou uprostřed a některý jsou třeba jenom na začátku, aby se mohli srovnat s tím, že teda to třeba jako jde opravdu se z toho nějak dostat a že to je možný a že to jako i ten náhled na to, že jenom já nejsem ta špatná a tak to si to mezi sebou vykomunikujou a je to mnohem lepší*“ (ICR2(2)). „*... je to dost možná takový to světlo na konci tunelu...*“ (PR7(2))

V kontextu s výše popisovanou subkategorií, by se mohlo zdát, že ani žádná negativa být nemohou. Že vykáání může mít jen pozitivní stránky. Jak ale ukázaly výsledky výzkumu, některá negativa v podobě uvedených kódů jsou reálná.

Prvním z analyzovaných negativ je byrokratický kolotoč. K některým krokům je potřeba, aby se ohrožená osoba dostavila opakovaně na příslušnou instituci, v tomto případě Policii ČR a zde podstoupila potřebné úkony. „*No a negativum vykáání určitě jo, třeba ta hromada papírů, které sebou přináší výsledky*“ (PR8(2)). „*Tak negativně můžou vnímat třeba ten kolotoč výsledků, kdy jsou klienti opakovaně předvoláváni na PČR, to klientky hodnotí docela často negativně a je to určitě jeden z důvodů, proč by již PČR příště nevolali, protože již nechtějí podstupovat ten byrokratický kolotoč*“ (ICR2(1)). Z této výpovědi vyplývá, že i tak zdánlivě nezátěžující procedura, jako je návštěva úřadu, která je pro člověka v dobré psychické pohodě samozřejmostí, může být zcela zásadní pro budoucí vývoj u člověka na pokraji všech sil.

Vykáání je opatření, které má omezenou dobu aplikace, v tom základním je to deset dní.

Po uplynutí této doby, v případě, že se lhůta neprodlužuje, se násilná osoba může vrátit do společného obydlí. Mnohé z nás v této souvislosti napadne slovo, které se nejvíce nabízí – pomsta. *„Také může hrozit, že se násilná osoba po vykázání vrátí a bude mít potřebu se pomstít za to, že musela opustit svůj domov...“* (ICR2(1)). *„No a negativa vykázání, já nevím, možná to, že ta NO se po 10 dnech vrátí a může se mstít oběti za to, že musel podstoupit, pro něj takovou třeba potupu...“* (PR7(1)). *„...a taky když se ta NO vrátí tak to může být ještě horší“* (PR8(2)). *„Negativum vykázání pro klienta vnímám v tom, že se NO jednou vrátí a může mít potřebu se pomstít a že klient na to nebude ještě dostatečně připraven, pokud třeba neměl zájem o spolupráci s IC a nebylo mu tak možné sdělit, jaké má možnosti, jak se má chovat v případě ohrožení apod.“* (ICR3(2)). *„Negativum vykázání pro oběť vidím např. v tom, že by se po návratu mohla násilná osoba třeba mstít oběti za to, že přivolala policii“* (ICR1(1)).

Se snahou násilné osoby o pomstu jde bezesporu ruku v ruce eskalace násilí. Jak vyplynulo z výpovědí respondentů, je to také jedno z negativ vykázání. *„...mohlo by to spustit ještě větší agresi ze strany násilné osoby...“* (ICR1(1)), *„Dovedu si představit, že by to mohlo spustit ještě větší agresi...“* (PR7(2)). *„...a také by to mohlo odstartovat ještě větší agresi ze strany násilné osoby“*(ICR2(1)). V případě, že ohrožená osoba neodejde po uplynutí desetidenní lhůty od násilné osoby, je sestaven ze strany pracovníků intervenčního centra bezpečnostní plán.

4.4.7 Kategorie Osoby ohrožené domácím násilím

Ústředním pojmem fialově podbarvené kategorie je slovní spojení Osoby ohrožené domácím násilím. Na základě analýzy dat zjišťujeme, že osoby ohrožené domácím násilím můžeme rozdělit do několika skupin, dle různých kritérií, které jsou zastoupeny v podobě kódů. Dle způsobu vyhledání pomoci IC, dle forem domácího násilí, dle cílové skupiny. Charakteristiku fialově podbarvené kategorie předkládá tabulka č. 10.

KÓDY PREZENTUJÍCÍ KATEGORII	SUBKATEGORIE	VLASTNOSTI KATEGORIE	DIMENZIONALIZACE VLASTNOSTÍ KATEGORIÍ
a) Fyzické násilí b) Psychické násilí c) Přichází sami d) Na základě policejního vykazání e) Žena f) Muž g) Senior	Osoby ohrožené domácím násilím a) Způsob kontaktu IC	Vykázání Nízkoprah	Pasivita/Aktivita

Tabulka č. 10: Charakteristika kategorie č. 7: Osoby ohrožené domácím násilím (Vlastní výzkum, 2014-2015).

Fyzické a psychické násilí je dle respondentů z řad policistů nejvíce v povědomí. „*Tak toho může být víc, fyzický, psychický týrání, třeba přes děti-to je horší, většinou že v nich vzbuzují nějaký pocit méněcennosti, potom nějaký finanční násilí to je když ta ohrožená osoba není nějak finančně zajištěná. Potom nějaký sociální násilí, že by ta žena mohla být společností zavržena, kdyby ho jako napráskala, že mají doma tu situaci, jakou mají*“ (PR8(1)). „*Tak určitě je to fyzické násilí, kdy je pro tu násilnou osobu zcela přirozené partnerku fackovat, tahat za vlasy, shodit na zem, kopat do ní apod. Bohužel se to velmi často děje před dětmi a to je špatný. Taky je to sexuální násilí, kdy násilná osoba oběť opakovaně znásilňuje, nebo si vynucuje praktiky, se kterými oběť nesouhlasí*“ (PR7(1)).

Dále můžeme rozdělit osoby ohrožené domácím násilím dle způsobu vyhledání pomoci IC. První ze způsobů je, že ohrožená osoba aktivně vyhledá pomoc sama. Jinými slovy nízkoprahově. Tato forma je dle analýzy dat nejčastější. „*Takže o služby IC mají zájem, obrací se na nás v situacích jako vlastně vzápětí po incidentu, v případě fyzického násilí,*

ale v poslední době se dost často obracejí i v lehčích formách DN, to znamená, když dochází k psychickým incidentům nebo opravdu, když už se začnou bát, že ta psychická rovina přejde ve fyzickou. Nejčastěji zavolají, nebo pošlou email, kdy se domluvíme na termínu...“ (ICR3(1)). „...nebo nízkoprahově, že si nás najdou sami, případně jsou doporučení od dalších navazujících institucí. Někdy jsou to i známí, přátelé, rodinní příslušníci“ (ICR4(1)). „Tak obracejí se v případě, když jim službu, třeba někdo doporučí, a nebo si sami vyhledají kontakt na internetu, když mají problém, chtějí ho řešit, tak buďto se obrátí na jinou instituci, která ho odkáže zpětně na nás, a nebo prostě rovnou, přes kontakt, přes internet nám zavolají a domluví si schůzku“. „Tak když přicházejí sami a sami to jako chtějí řešit...“ (ICR2(1)). „... a pak přijdou sami nízkoprahově, to znamená, že když přijdou sami tak pochopitelně o tu službu zájem mají...“ (ICR1(1)). „Vědí o nás OK, v pořádku, dobře, ale kdyby jste potřebovala, můžete se na nás obrátit, i když nepůjde o vykázaní, ale když zjistíte, že se něco výrazného v tom vztahu děje, zavolejte, přijďte. Jme tady, nemusíte být jen po vykázaní. A jsme rádi, když si to zapamatujou, a oni se pak opravdu doptávají často velmi dlouho po vykázaní, když nás odmítnou, když zrovna nechtějí spolupracovat, tak se třeba za 3 měsíce nebo za půl roku sami ozvou. Protože ten cyklus najede znova a oni už vědí, že nemusí volat rovnou policisty, protože to ještě tak vážný není. My jim říkáme, že můžou volat jednorázově...“ (ICR3(2))

Druhý ze způsobů je, kdy IC má povinnost kontaktovat ohroženou osobu v zákonné lhůtě do 48 hodin po obdržení rozhodnutí PČR o vykázaní. Ohroženým osobám je v případě potřeby zprostředkována následná podpora a pomoc sociální, psychologické a právní povahy, nadstandardně pak možnost krátkodobé terapie pro osoby ohrožené domácím násilím a děti žijící v rodině s domácím násilím. „...a to formou vykázaní přes PČR“ (ICR1(1)). „V případě, že jde o vykázaní, tak vlastně my dostáváme kontakt přímo na něho od policie“ (ICR2(1)). „...a buď je to případ po vykázaní...“ (ICR4(1)), „...a samozřejmě druhá část těch klientů je z toho režimu vykázaní. Zde o tu službu neprojevují zájem sami, ale v podstatě je kontaktujeme my“ (ICR3(1)).

Osoby ohrožené DN se dělí podle cílových skupin. „Takže to jsou ženy, muži, děti, senioři, tak jako je to tak že nejčastěji chodí ženy, je to asi 98 %, naše cílová skupina je od věku 16 let a výš, takže děti opravdu ne, jo my máme cílovou skupinu od 16 plus. Takže od 16 do 18 přijdou tak 2-3 dospívající ročně“ (ICR3(1)). „Nejčastěji jsou to ženy, potom až jsou to senioři, muži, muži nejméně“ (ICR4(1)). „že hodně jsou označovány děti jako ohrožený

osoby i když jenom jsou v tý domácnosti a není to násilí pácháno přímo na nich, jsou tomu násilí vystaveni, takže tam je to největší procento u těch dětí, potom jsou to ženy a potom muži no. A ti senioři, my vlastně nemůžeme pracovat se seniory, jako podle projektu, který nás financuje, takže ty my nevykazujeme...“ (ICR2(1)).

4.4.8 Kategorie Bezpečný prostor pro ohroženou osobu

Smyslem vykázaní násilné osoby ze společného obydlí by mělo být bezesporu získání bezpečného prostoru pro ohroženou osobu. V bezpečném prostoru nalezne ohrožená osoba místo bez násilí, kde si může v klidu a bez emocí rozmyslet následné kroky. Ty jsou v podobě kódů prezentujících tuto kategorii uvedeny v tabulce č. 11.

KÓDY PREZENTUJÍCÍ KATEGORII	KATEGORIE	VLASTNOSTI KATEGORIE	DIMENZIONALIZACE VLASTNOSTÍ KATEGORIÍ
a) Odchod od NO b) Rozvod c) Prostor pro sdílení d) Ventilace emocí e) Přerušení koloběhu f) Život bez násilí g) Prostor přemýšlet	Bezpečný prostor pro ohroženou osobu	Hloubka	Mělký/Hluboký

Tabulka č. 11: Charakteristika kategorie č. 8: Bezpečný prostor (Vlastní výzkum, 2014-2015).

Pro získání bezpečného prostoru je nezbytně nutné, aby násilná osoba okamžitě opustila společné obydlí. To je účelem vykázaní ze strany policie. Nastane tím pádem lhůta deseti dnů, kdy se ohrožená osoba může nezávisle a za podpory IC rozhodnout, jaké kroky učiní. „Tak pozitiva vykázaní jsou určitě, že ta osoba má těch 10 dnů jako klid, může se třeba i sbalit doma, vzít děti, odjet k rodině prostě, vlastně se přestěhovat, na to má klid“ (PR8(2)). V případě, že nedojde k vykázaní násilné osoby PČR a ohrožená osoba se obrátí

na intervenční centrum nízkoprahově, je úlohou intervenčního centra podpora a motivace ohrožené osoby. „*Aby třeba ta ohrožená osoba získala odvahu odejít od násilné osoby*“ (PR5(1)).

V získaném bezpečném prostoru může ohrožená osoba, zejména pak ve spolupráci s IC sepsat např. žádost o rozvod s násilníkem. K tomuto účelu slouží bezplatné právní poradenství IC, které má za úkol radit po právní stránce těmto osobám. „...*v klidu rozhodnout co dál, jestli chce zůstat s násilnou osobou, nebo se rozhodne pro rozvod*...“ (PR8(2)). „...*služby právníka, a nebo pak se i rozhodnou následně sepsat rozvod, s tím také pomáháme my jako sociální pracovnice, takže asi takhle*“ (ICR2(2)). „*Jsou vděční, že se konečně dokázali rozhodnout, udělat ten krok a podat žádost o rozvod*“ (ICR3(1)).

Pracovníci intervenčního centra přijímají uživatele bez předsudků pro jeho rasu, národnost, pohlaví, sociální úroveň, vyznání atd., vytvářejí podmínky a prostředí pro bezpečnou ventilaci uživatele. Atmosféra bezpečí je zajišťována lidským přístupem pracovníků. „*Co jim nejvíc pomáhá, ano. Je to vždycky jakoby, nejčastější je to že měli vlastně prostor to tady sdílet. Často jsme první prostor nebo instituce, nebo lidi, kteří je poslouchají, kteří je nekritizují a nehodnotí*...“

Z analýzy dat je možné vidět, že vůbec nejdůležitější pro osoby ohrožené domácím násilím je prostor pro sdílení informací nebo emocí, který intervenční centra nabízí. „...*ale určitě jako první uvedou ten prostor, protože to tady mohli začít říkat*...“ (ICR3(1)). „...*klienti jsou toho plni a je pro ně velmi důležité, že se mají kde vypovídat, že dostanou ten prostor ke sdílení*...“, „*Velmi přínosné pro oběti domácího násilí, je že mohou sdílet svoji situaci, s někým kdo je nehodnotí a je tu pro ně*...“. „*Někdy opravdu stačí, třeba jen to, že je někdo poslouchá, že se můžou tzv. vymluvit*...“, „...*prostor pro tu ventilaci emocí*“ (ICR1(1)).

Z analýzy vyplývá, že důležité pro osoby ohrožené DN je též přerušení koloběhu násilí a celkově života s násilnou osobou. „*Já v tom vidím velkej význam a velkej smysl a je to vlastně přerušení toho koloběhu, to je opravdu velmi významný. Velmi přínosné pro oběti domácího násilí*...“ (ICR1(1)).

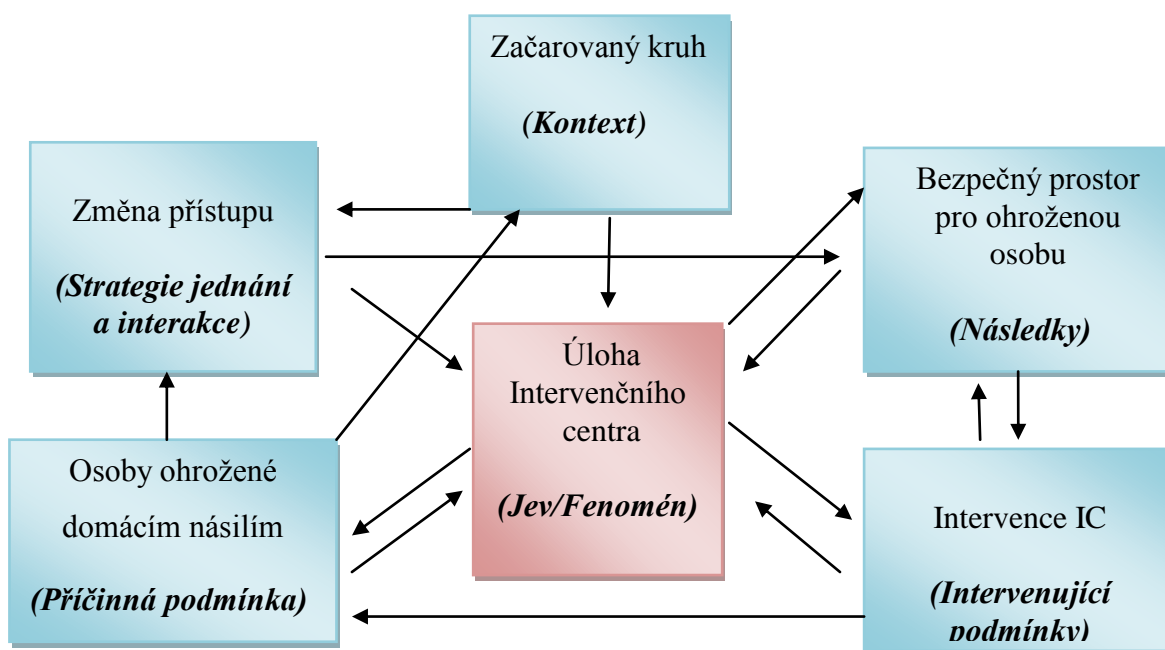
Život bez násilí je zcela jistě cílem každého, kdo násilí v nějaké podobě zažil. Je to cíl práce jak sociálních pracovníků IC, tak i policistů. Vykázání násilné osoby na dobu deseti dnů může ohrožené osobě ukázat, jak by to mohlo bez násilí vypadat. „*Určitě je to život bez násilí, kéž by to k tomu směřovalo*...“ (ICR1(1)), „...*život jako bez toho násilí*...“ (PR8(2)). „*život bez násilí*“ (ICR3(1)). „*No samozřejmě se snažíme o eliminaci DN a o to,*

aby ten člověk už mohl žít v prostředí, kde se tohle násilí nevyskytuje no a jako snažíme se ho podpořit v tom rozhodnutí udělat tu změnu, což je kolikrát nejhorší...“ (ICR2(1)).

Dále se ohrožené osobě díky vykázání naskytá prostor přemýšlet. Přemýšlet, co s budoucností, jak s ní nejlépe naložit. *„Že získaj nějaký časovej prostor a mají možnost v klidu přemýšlet, co bude dál, můžou si začít plánovat...“, „...a v těch deseti dnech aspoň má ta oběť čas nějak, něco s tím vymyslet s tou svojí situací“ (ICR2(2)). „Má prostor promyslet si co dál...“, „je to okamžik, kdy se mohou zastavit...“, „... možnost se zastavi, a třeba, po dlouhý době má 10 dnů na to, si vyzkoušet, jaký to je bez násilné osoby“, „...že těch 10 dnů pro ně může bejt významnech na to, aby uvědomili co se děje, že to stačí“ (ICR4(2)). „Pro klienta vnímám vykázání určitě jako přínosné a to z mnoha důvodů. Tak určitě získaj odstup od svý zatěžující situace...“, „Já si myslím, že jo, jakože je to dobrej základ, proto aby ona se mohla zastavit, začít víc přemýšlet a vlastně tak nějak jako cítit sebe a případně učinit další kroky ve spolupráci s IC“ (ICR3(2)). „tý ohrožená osobě se dostane prostě čas, kdy může ten problém účelně začít řešit...“, ona má opravdu čas, aniž by byla nějakým způsobem ovlivňovaná tou násilnou osobou, si v tý věci sama rozhodnout a rozhodnout se musí o nějaký ty další budoucnosti“. „...je to prostě získání toho času a i pomoci, který se dostane tý ohrožený osobě“ (PR5(2)). „Může přemýšlet, jestli s tím člověkem chce být ve společný domácnosti“, „je tam to odloučení, takže oběť získá prostor a nějaký ten čas, aby se mohla v klidu rozhodnout co dál, jestli chce zůstat s násilnou osobou“. (PR8(2)). „Tak ty pozitiva vykázání určitě vidím v tom, že ta oběť má čas, prostor a klid na to si uspořádat život. Může si v bezpečí promyslet, co dál bude dělat, jestli zůstane s tou násilnou osobou nebo od ní odejde“ (PR7(2)). „A je tam ten prostor, aby se oběť mohla zamyslet, co jako chce dělat dál a jaké má možnosti...“, „Co se týče tý oběti, tak to je jednoznačně pozitivní, má 10 dní na to, aby se rozmyslel, jak si dál naloží se svým životem“. „Oběť má čas na rozmyšlenou, má klid na to, aby zvážila možnosti a právě protože to IC s ní spolupracuje úzce, tak je velká pravděpodobnost, že si tu situaci životní vyřeší“ (PR6(2)).*

4.5 Paradigmatický model axiálního kódování a jeho interpretace

Tato kapitola popisuje další úroveň analýzy, která spočívá v užití obecného kódovacího paradigmatu. Ten nám naznačí vzájemné vztahy mezi jednotlivými kategoriemi s následující strukturou:

Obrázek č. 2: Paradigmatický model axiálního kódování (Vlastní výzkum, 2015-2015).

Jev, nebo jinými slovy fenomén, jak je v některé metodologické literatuře taktéž nazýván, je ztotožňován na základě kladených otázek: S čím mají jednotlivé údaje souvislost? Jaký je jejich obsah? Jaké jsou mezi nimi vzájemné vztahy? Můžeme tedy říci, že ústředním tématem je jev, který je ve středu vzájemného působení jednotlivých kategorií. Dotýkají se úlohy intervenčního centra pro osoby ohrožené domácím násilím, jelikož právě jev udržuje pohromadě jednotlivé části schématu.

Na události směřující k výskytu nebo zrodu jevu odkazuje **příčinná podmínka** (Strauss, Corbinová, 1999, s. 73). Podstatným milníkem vedoucím k úloze intervenčního centra, tj. k významu a přínosu pro osoby ohrožené domácím násilím je touha po bezpečí, která je podmíněná změnou přístupu osoby ohrožené ke své situaci.

Osoba ohrožená domácím násilím se pohybuje v tzv. začarovaném kruhu (kontext), z kterého je možná cesta pouze na základě změny přístupu, kdy se dokáže dívat na svoji

situaci novým pohledem, dokáže o svém problému mluvit a vytvoří si svoje vlastní obranné mechanismy (Strauss, Corbinová, 1999, s. 74).

V našem případě je zjevné, že kontextem úlohy IC, čímž je význam a přínos osobám ohroženým domácím násilím je bezesporu ukotvení zásadních atributů, tím se rozumí adekvátní intervence ze strany IC, na základě které má ohrožená osoba šanci začít život bez násilí.

Nedílnou součástí přínosu IC pro osobu ohroženou domácím násilím je účelné provázení sociálního pracovníka intervenčního centra, díky kterému se ohrožená osoba byla schopna vymanit ze začarovaného kruhu násilí, čehož dosáhla změnou přístupu ke své situaci, a proto můžeme mluvit o *strategii jednání a interakce*.

Podle Stausse a Corbinové (1999, s. 75) jsou *intervenující podmínky* takové, které mají vliv na strategii jednání, kontext a především na samotný jev. Patří sem konkrétní pomoc a podpora, ať už se jedná o poskytnutí KI, předání potřebných informací, anebo celkové provázení ze strany IC, díky které dochází ke změně přístupu ohrožené osoby ke své složité životní situaci, čímž se dokáže dostat ze začarovaného kruhu.

Následky jsou pak procesy nebo stavy, které nemůžeme vždy předpovídat a jsou následkem akcí a strategií ať již úmyslně nebo bezděčně (Hendl, 2005, s. 250). V našem případě je to zejména prostor pro sdílení a ventilaci emocí, následné přerušení koloběhu a odchod od násilné osoby, díky kterému má ohrožená osoba šanci na život bez násilí, se kterým se nedalo dopředu počítat, přestože jsme v pozitivní přínos pro ohroženou osobu domácího násilí doufali.

4.6 Zakotvená teorie a její interpretace

Nově vygenerované schéma teorie je vystavěno pouze na datech, která byla zjištěna na základě tohoto výzkumu, a je vzhledem do úlohy intervenčních center směrem k osobám ohroženým domácím násilím. Současně nám předkládané schéma, které je interpretováno formou vyprávění odkrývá výpovědi na zvolené výzkumné otázky, které jsou následně vypracovány způsobem shrnutí výzkumného šetření.

Zjistili jsme, že úloha intervenčních center pro osoby ohrožené domácím násilím má komplexní charakter. Jednou z nejdůležitějších úloh intervenčního centra pro ohrožené osoby je poskytnutí prostoru pro sdílení, kde se může ohrožená osoba bez obav svěřit se

svou složitou životní situací a s emocemi, které tuto situaci provázejí. Sociální pracovníci intervenčního centra mají v těchto situacích úlohu nestranného posluchače, který empaticky vyslechne složitý životní příběh ohrožené osoby. Sociální pracovník si je vědom, že vyslechnutí má v tomto případě léčivé účinky na duši ohrožené osoby a nezasahuje neadekvátně do tohoto vyprávění. Sociální pracovník nabídne ohrožené osobě komplexní podporu, která se skládá např. z psychologického a právního poradenství a také zprostředkuje kontakty na další navazující služby, které nemohou sociální pracovníci IC nabídnout. V případě zájmu ohrožené osoby ji mohou sociální pracovníci doprovázet na různé instituce. Po celou dobu poskytování podpory IC, sociální pracovník dohlíží na návaznost služeb a řeší potřeby ohrožené osoby. Plánuje celý průběh podpory v závislosti na vývoji a stavu ohrožené osoby.

Z pohledu příslušníků policie je úlohou intervenčních center především psychická a právní pomoc těmto osobám. Poskytují jim prostor na vyjádření a ukazují jim správný směr, jak se vymanit ze složité situace.

Důležitým aspektem v cestě za životem bez násilí je institut vykázání. Jeho přínos v řešení problematiky domácího násilí je ze strany sociálních pracovníků intervenčních center i policistů zcela zásadní. Vykázání poskytuje ohrožené osobě po dobu deseti dnů přerušení koloběhu násilí a poskytne ji bezpečný prostor, ve kterém se ohrožená osoba může zaktivizovat a rozhodnout se k uskutečnění kroků vedoucích ze začarovaného kruhu, ve kterém se doposud točila. Důležité je pro ni v tuto chvíli také zjištění, jaké to je bez násilí a násilné osoby a může ji to poskytnout opět reálný pohled na svou situaci, kterou se snažila bagatelizovat. Díky změně přístupu se dokáže vymanit ze začarovaného kruhu násilí a zahlédne světlo na konci tunelu, které je předzvěstí naděje na život bez násilí.

Spolupráce intervenčního centra s policií ve východočeském regionu se jeví ze strany intervenčního centra nejednoznačně. Nejjednodušší vyjádření tohoto stavu by bylo případ od případu. Z rozhovorů vyplývá, že záleží na jednotlivcích, kteří jsou v problematice zainteresováni. S některými obvodními odděleními Policie ČR je spolupráce vynikající, někde je dobrá, ale někde je na velmi špatné úrovni.

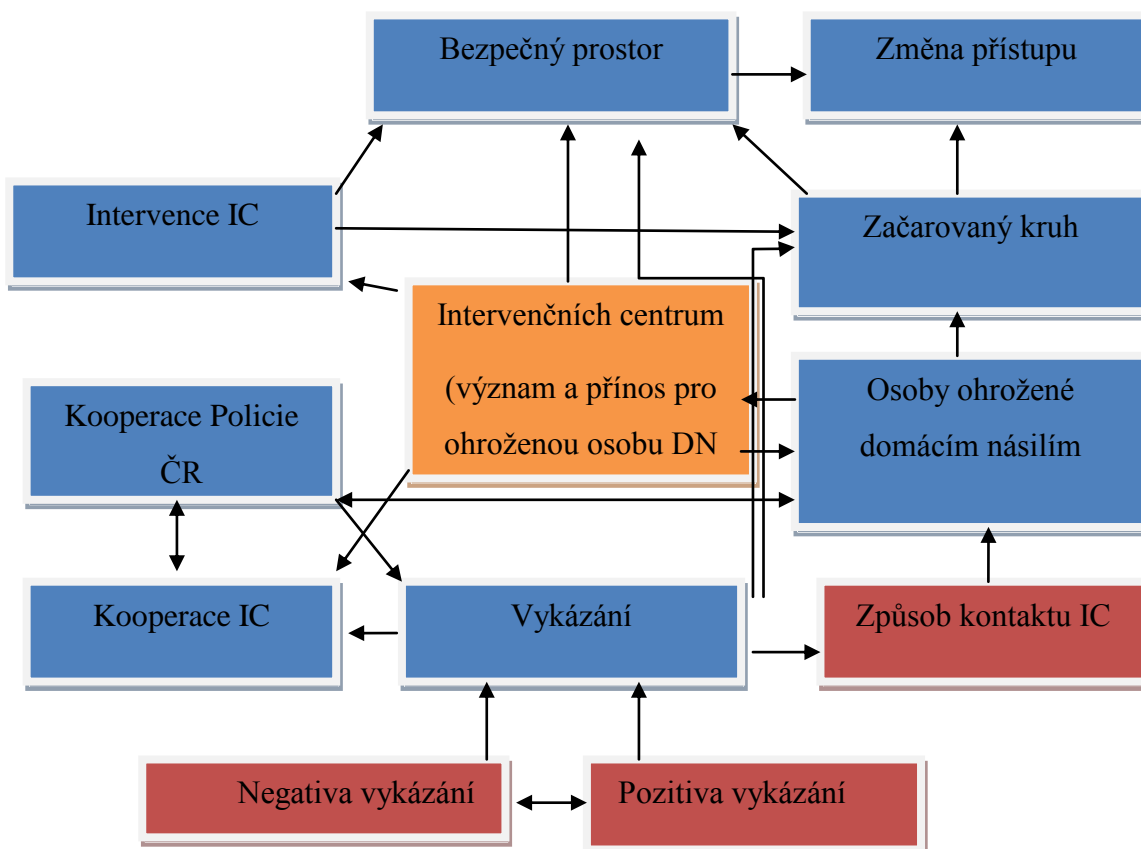
Z rozhovorů s policisty vyplynulo, že spolupráce s intervenčními centry je na dobré úrovni a policisté v ní neshledali žádné pochybení.

Legenda:

Hnědá barva – kategorie centrální.

Modrá barva – kategorie.

Červená barva – subkategorie.

Obr. č. 3: Schéma nově vygenerované teorie (Vlastní výzkum, 2014-2015).

4.7 Shrnutí výsledků výzkumu

Z výpovědi respondentů z řad IC ve východních Čechách vyplynulo, že jednou z nejdůležitějších úloh IC v životě osob ohrožených DN je zajištění bezpečí pro tyto osoby. Pracovníci IC vytvářejí na svém pracovišti takové podmínky, aby se zde osoba ohrožená DN cítila bezpečně. Toho dosahují především svým lidským přístupem, empatií a uměním naslouchat. K osobám ohroženým přistupují bez rasových, národnostních, genderových a sociálních předpokladů.

Dalším důležitým aspektem v úloze IC je nastolení atmosféry důvěry. Tato důvěra je nezbytná pro to, aby se osoba ohrožená DN neobávala hovořit o svých problémech. Z výzkumu jednoznačně vyplynulo, že pro tyto osoby je nejdůležitější bezpečný prostor, kde mohou sdílet svoji situaci a mohou ventilovat své emoce.

Jednou z dalších důležitých úloh pracovníků IC i příslušníků PČR je život bez násilí. Tohoto cíle se snaží dosáhnout zejména za pomoci institutu vykázání. Ve lhůtě deseti dnů může toto opatření ohrožené osobě ukázat, jak by to bez násilí mohlo vypadat. Pracovníci IC se snaží podporovat osoby ohrožené DN v tom, aby se dokázaly rozhodnout a udělat změnu ve své životní situaci a např. odešly od agresora. Z výzkumu vyplynulo, že je to jedna z nejtěžších úloh.

Z analýzy dat jasně vyplynulo, že jedna ze zásadních úloh IC dle respondentů IC i příslušníků PČR je podpora osob ohrožených DN. Podporují je v tom, aby dokázaly změnit přístup k osobě agresora, k životní situaci a získaly na ni reálný pohled. Toho se pracovníci IC snaží dosáhnout směřováním ohrožených osob k aktivnímu přístupu ke svému složitému problému a k jeho účelnému řešení.

Další z důležitých úloh IC, je dle respondentů IC, účinná obrana ohrožené osoby proti agresí ze strany násilné osoby. Cílem pracovníků IC je, aby tato osoba zůstala nezávislá na službě a dokázala se sama účinně bránit a kontaktovala IC v případě potřeby. Pracovníci IC podporují osoby ohrožené v osvojení si obranných mechanismů na podporu ochrany proti agresí a plánují s nimi bezpečnostní plán. Těchto úkolů dosahují pracovníci IC tím, že komunikují s těmito osobami o tom, jak poznat eskalující situaci, její signály a jak správně komunikovat s agresorem.

Z výzkumu vyplynulo, že institut vykázání účinně řeší situaci osoby ohrožené DN. Vykázáním násilné osoby ze společného obydlí se rychlým způsobem přeruší koloběh násilí a nastaví se právní mantinely násilné osobě, která si uvědomí, že takové chování není přípustné. Pro osoby ohrožené to je začátek cesty, kterou mohou řídit dle vlastního rozhodování a vyzkouší si, jaké to je žít bez násilí. Zažívají pocit bezpečí. To by je mělo motivovat k dalším krokům v cestě za životem bez násilí. Díky vykázání mají možnost spolupracovat s IC a získat jejich podporu a mohou společně plánovat další postup k bezpečnému zvládnutí situace.

Dle výpovědi respondentů z řad pracovníků IC vyplynulo, že úlohu IC spatřují v mnoha oblastech a především v komplexnosti nabízených služeb. Zejména se jedná o oblast poskytování krizové intervence, která má za úkol nastolit u osoby ohrožené DN psychickou rovnováhu. Další z oblastí je bezplatné psychologické a sociálně – právní poradenství a poskytování informací, jaké mají ohrožené osoby možnosti řešení své situace a sestavení bezpečnostního plánu. Další význam spatřují pracovníci IC v oblasti doprovázení. V situacích, kdy se ohrožená osoba necítí bezpečně, nabízí IC její doprovod na instituce, které se spolupodílí na řešení situace. Tato oblast je velice kladně hodnocena ze strany ohrožených osob, což vyplynulo z odpovědí pracovníků IC. Další oblastí je tzv. provázení, kdy pracovníci IC dohlíží na průběh poskytování pomoci a podpory ohrožené osobě ze strany IC. Smyslem je efektivita služby a potřeba klienta. Důležitou oblastí dle respondentů IC je získávání zpětné vazby od osob ohrožených DN. Zpětná vazba je důležitá pro správné nastavení služby z hlediska míry efektivity. Zamezuje se tak v závislosti na službě ze strany ohrožené osoby.

Z výpovědí příslušníků PČR vyplynulo, že úlohu IC vidí zejména v oblastech psychologického, sociálního a právního poradenství kdy služba má dlouhodobý charakter, zejména v případě psychologického poradenství.

Pracovníci IC v největší míře spolupracují s Policií ČR, OSPODy, soudy a azylovými domy. Z výzkumu vyplývá, že se nedá jednoznačně vyhodnotit, jaká úroveň spolupráce IC s Policií ČR ve východních Čechách. Výpovědi pokrývají celou škálu, od špatné spolupráce po výbornou. Některá obvodní oddělení policie spolupracují výborně, další dobře a některá špatně. Velké rozdíly jsou zapříčiněny dle výpovědí pracovníků IC tím, zda je na odděleních přítomen koordinátor, který má problematiku DN na starosti. Špatná spolupráce je zapříčiněna dle IC především nedostatkem informací o problematice DN.

Příslušníci Policie ČR ve východních Čechách vyjadřují dle výzkumu spokojenost se spoluprací s IC. Dle jejich odpovědí spolupráce funguje dobře a není potřeba nic měnit. V některých případech vyjádřili zájem o větší koordinaci Policie ČR a IC v boji proti domácím násilím.

4.7.1 Doporučení pro praxi

Realizovaný výzkum proběhl ve Východočeském regionu. Výsledky práce jednotlivých Obvodních oddělení PČR se i v rámci tohoto regionu zásadně liší a to nejen ve smyslu boje proti domácímu násilí. Proto by neměly být výstupy z tohoto výzkumného šetření paušalizovány v rámci celé České republiky. Ze statistik Asociace pracovníků intervenčních center ovšem dlouhodobě vyplývá, že východočeský region je ve využívání institutu vykazání

Z výzkumu vyplynulo, že spolupráce IC s Obvodními odděleními, kde je určený koordinátor, který se dané problematice věnuje, je na dobré úrovni. Je proto důležité, aby v rámci každého Obvodního oddělení byl určen nejméně jeden příslušník - koordinátor, který se bude touto problematikou zabývat nad rámec běžných povinností a dále bude provádět proškolení policistů na svém oddělení. Tento koordinátor by měl velmi úzce spolupracovat s IC ve svém kraji a přenášet nové poznatky, získané od IC na své kolegy v rámci oddělení. Proškolení koordinátorů by řídilo spádové IC. Tuto funkci by neměl zastávat policista, který nevykonává službu přímo na ulici, protože nemá dostatek aktuálních praktických dovedností. Z těchto koordinátorů by bylo vhodné vytvořit v rámci celého Územního odboru PČR policejní tým se zaměřením na problematiku domácího násilí. Jednotliví členové tohoto týmu by se střídali v dosažitelnosti v době mimo denní pracovní dobu, aby si je mohla hlídka PČR přizvat ke spolupráci při hlášeném nápadu domácího násilí. Tento tým se velmi osvědčil v boji proti domácímu násilí v Jihomoravském a Severomoravském kraji.

Problematika domácího násilí je velmi široká. Policisté během služby řeší mnoho deliktů, které mají rozlišnou povahu. Jejich počty za poslední roky, vlivem nesmyslných vládních úsporných opatření a následně manažerskou negramotností některých krajských ředitelů, razantně klesly. Jen ve Východních Čechách došlo ke zrušení několika Obvodních oddělení. Nápad trestné činnosti, na druhou stranu, strmě stoupá nevyjímaje domácí násilí. Zde je také potřeba hledat důvody, proč je na tom tento region v počtu vykazání nejhůře z celé České republiky. Jednotliví příslušníci Obvodních oddělení PČR proto musí zrealizovat práci i za kolegy, jejichž oddělení byla zrušena. Díky tomu nemají dostatek času na složitější problematiky, jako například domácí násilí. Dalším problematickým

bodem je prostředí oddělení, kde jsou velké rezervy. Jedná se zejména o čekárny, kde jsou nuceni čekat vedle sebe zloději, násilníci a závislí. Ve srovnání s prostředím IC je zřejmé, že se zde osoba ohrožená DN nebude cítit bezpečně. Pro tyto případy je nutné vyčlenit speciální místnost v rámci Obvodních oddělení, kde by osoba ohrožená našla na dobu nezbytnou bezpečné a důvěrné prostředí. Tuto místnost by zrealizoval ve spolupráci s vedoucím oddělení koordinátor.

Tyto výše uvedené důvody jasně hovoří pro zřízení speciálního týmu v boji proti domácímu násilí, složeného z koordinátorů jednotlivých Obvodních oddělení.

Intervenční centra nabízí komplexní podporu a pomoc osobám ohroženým DN. Jejich činnost mnohdy přesahuje náplň, kterou jim ukládá zákon. Jejich pracovníci jsou speciálně vyškolení, vysokoškolsky vzdělaní a splňující nejvyšší kritéria v rámci poskytování sociálních služeb. Systém IC funguje dobře a zpětné vazby od ohrožených osob toto potvrzují. Je proto těžké nalézt v tomto systému slabé místo. Přesto bychom si dovolili poukázat na spolupráci s Policií ČR ve východočeském regionu. Zlepšování spolupráce by mělo být prioritou. IC by se měla zaměřit na proškolení koordinátorů přímo v prostorách IC. S nimi následně udržovat úzkou spolupráci a přenášet přes ně své požadavky a postřehy na další policisty.

ZÁVĚR

Domácí násilí přežívá v naší společnosti nezávisle na naší vůli, s tímto nešvarem něco udělat. Je to projev společnosti, podobně jako krádeže, drogy nebo kuplířství. Domácí násilí je složitý, multioborový jev, a proto tento boj nemůže být pouze jednobarevný. Úkolem společnosti je prostředky, kterými disponuje, bojovat proti eskalaci tohoto fenoménu a vytvářet prostředí, ve kterém budou nastaveny jasné hranice pro násilnou osobu na straně jedné a pro ohroženou osobu na straně druhé. Ohrožené osobě musí být pro řešení této složité životní situace nabídnuta jednoduše dosažitelná pomoc a podpora, která má zajištění v demokratických pramenech práva.

Z tohoto důvodu byla v České republice přijata právní opatření, která měla za úkol vytvořit podmínky pro zefektivnění boje proti domácímu násilí a zároveň zajištění pomoci a podpory osobám ohroženým DN. Na základě tohoto právního opatření, začala vznikat v rámci krajů intervenční centra.

Jaká je v současnosti úloha IC z hlediska životů osob ohrožených DN, bylo také téma této diplomové práce. Hlavní úlohou IC je zajištění bezpečí pro ohrožené osoby a přerušování agrese ze strany násilné osoby. Těto úlohy dosahují především ve spolupráci s PČR a to pomocí institutu vykazání, který se ukázal, jako účinná zbraň proti tomuto fenoménu. Díky dobře reagující policii, která má odborné kompetence, se institut vykazání osvědčil zejména v tom, že dokáže okamžitě přerušit tok násilí vykazáním agresora ze společného obydlí. Ohrožená osoba získá bezpečný prostor pro to, aby si vyzkoušela život bez násilí, naplánovala další postup a mohla se zkontaktovat a využít nabízených služeb IC. Další úlohou IC je následně vytvořit prostor důvěry a bezpečí, v němž se ohrožená osoba nebude bát hovořit o svých problémech a získá díky nabídce pomoci a podpory IC opět důvěru a víru v to, že situace není bezvýchodná. V další fázi, zejména po psychickém zklidnění ohrožené osoby, dochází k vzájemnému uzavření zakázky mezi touto osobou a IC. IC se snaží, aby nabízené služby měly komplexní a efektivní charakter a díky vyhodnocování zpětné vazby nedocházelo k závislosti ohrožených osob na službě. V průběhu realizace zakázky pracovníci IC provázejí ohroženou osobu tímto procesem, který na základě jejích požadavků dále upravují. Na konci této cesty by měl být život bez násilí, který by měl být díky existenci IC lépe dostupný.

Teoretická část se skládá ze tří kapitol, kdy v první kapitole jsme se zaměřili na teoretická východiska a pojmy spojené s touto problematikou. Druhá kapitola přibližuje problematiku domácího násilí a to zejména vymezení osoby ohrožené DN a následkům DN. Ve třetí kapitole pojednáváme o intervenčních centrech a jejich úloze v boji proti DN.

Na teoretickou část diplomové práce navazuje její praktická část. Zde došlo k realizaci osmi polostrukturovaných rozhovorů s pracovníky IC a příslušníky PČR. Cílem výzkumu bylo zjištění, jakou úlohu mají IC v životě osob ohrožených DN z pohledu pracovníků IC a příslušníků PČR.

Získaná data jsme podrobili analýze a na základě otevřeného, axiálního a selektivního kódování jsme vytvořili zakotvenou teorii, která je výstupem našeho kvalitativního výzkumu. Tato zakotvená teorie je sestavena výlučně na základě dat získaných z tohoto výzkumu poukazuje na význam a přínos IC pro osoby ohrožené DN.

Věřím, že předkládaná diplomová práce poskytne potřebné informace o problematice spjaté s osobami ohroženými DN a úlohou intervenčních center v jejich životech. Doufám, že se stane také osvětovým materiálem, který pomůže napovědět případným osobám, které se cítí být ponechány bez potřebných informací k řešení jejich složité životní situace.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. BAŠTECKÁ, Bohumila, 2001. *Základy klinické psychologie*. Vyd. 1. Portál, ISBN 80-717-8550-4.
2. BEDNÁŘOVÁ, MACKOVÁ a PROKEŠOVÁ, 2006. Studijní materiál o problematice domácího násilí pro pracovnice sociálně právní ochrany dětí. Praha: MPSV.
3. BEDNÁŘOVÁ, Zdena a Lubomír PELECH, 2003. *Slabikář sociální práce na ulici: supervize, streetwork, financování*. Doplněk, ISBN 8072391488.
4. BEDNÁŘOVÁ, Zdena a Naděžda ŠPATENKOVÁ, c2009. *Domácí násilí: zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus, ISBN 978-802-5454-220.
5. BUSKOTTE, Andrea, 2008. *Z pekla ven: žena v domácím násilí*. Překlad Monika Burger. Brno: Computer Press, ISBN 978-802-5117-866.
6. CIMRMANNOVÁ, Tereza, 2013. *Krize a význam pomáhajících prvního kontaktu: aplikace v kontextu rodinného násilí*. Praha: Karolinum, ISBN 978-802-4622-057.
7. CONWAY, Helen L, 2007. *Domácí násilí: příručka pro současné i potenciální oběti se zákonem č. 135/2006 Sb. platným od 1. ledna 2007*. Překlad Jana Mandelíková. Praha: Albatros, Albatros Plus. ISBN 978-800-0015-507.
8. ČECH, Ondřej. *Domácí násilí z pohledu pracovníků v oblasti sociálních služeb*. České Budějovice: Theia. ISBN 978-80-904854-0-2.
9. ČÍRTKOVÁ, Ludmila a Ivana SPOUSTOVÁ, 2008. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha: Grada, Psyché (Grada). ISBN 978-802-4722-078.
10. DUFKOVÁ, Ivana a Jiří ZLÁMAL, 2005. *Domácí násilí se zaměřením na problematiku obětí*. Praha: Střední policejní škola MV v Praze.
11. DUNOVSKÝ, Jiří, Zdeněk DYTRYCH a Zdeněk MATEJCEK, 1995. *Týrané, zneužívávané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada Pub., ISBN 80-716-9192-5.

12. FISCHER, Slavomír a Jiří ŠKODA, 2014. *Sociální patologie: Závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. Grada Publishing a.s., ISBN 9788024750460.
13. GIDDENS, Anthony, 1999. *Sociologie*. Praha: Argo, ISBN 80-720-3124-4.
14. HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ, 2010. *Velký psychologický slovník*. Vyd. 4. Praha: Portál, ISBN 978-80-7367-686-5.
15. HENDL, Jan, 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Portál, ISBN 97880736704.
16. CHRÁSKA, Miroslav, 2003. *Úvod do výzkumu v pedagogice*. Olomouc: Vydavatelství University Palackého, ISBN 8024407655.
17. KALVACH, Zdeněk, Zdeněk DYTRYCH a Zdeněk MATEJCEK, 2008. *Geriatrické syndromy a geriatrický pacient*. Praha: Grada, ISBN 978-80-247-2490-4.
18. KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ, 2001. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido - edice pedagogické literatury, Edice pedagogické literatury. ISBN 80-731-5004-2.
19. LAMB, Sharon, 1991. *Acts as Agents: An Analysis of linguistic avoidance in journal articles on men who batter women*. American Journal of Orthopsychiatry,
20. LEATHARD, Andrey, 2003. *Interprofessional collaboration: From plice to practice in health and social care*. Routledge,
21. MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada. ISBN 80-247-1362-4.
22. MARVÁNOVÁ - VARGOVÁ, Branislava a Marie VAVROŇOVÁ, 2008. *Od dobrého úmyslu k dobré spolupráci: Manuál pro efektivní interdisciplinární spolupráci v případech domácího násilí*. Praha: Sondy s.r.o.
23. REICHEL, Jiří, 2009. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Grada Publishing a.s.

24. SCHMIDBAUER, Wolfgang, 2000. *Psychická úskalí pomáhajících profesí*. Praha: Portál, ISBN 8071783129.
25. SPURNÝ, Joža, 1996. *Psychologie násilí: o psychologické podstatě násilí, jeho projevech a způsobech psychologické obrany proti němu*. Praha: Eurounion, ISBN 80-858-5830-4.
26. STRAUSS, Anselm a Juliet CORBIN, 1999. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a metody techniky zakotvené teorie*. Sdružení Podané ruce, ISBN 9788085834604.
27. STRŽÍLKOVÁ, Patricie a Marek FRYŠTÁ, 2009. *Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Ostrava: Key Publishing, Právo (Key Publishing). ISBN 978-807-4180-200.
28. ŠEDIVÁ, Marie, 2007. Metodický rámec interdisciplinární spolupráce na místní úrovni při řešení případů domácího násilí. V Praze: Bílý kruh bezpečí, ISBN 978-80-239-9449-0.
29. ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ, 2011. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, ISBN 978-807-3676-902.
30. ŠVARŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ, 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, ISBN 978-80-7367-3.
31. ŠVARŘÍČEK, Roman, 2007. Kvalitativní přístup a jeho teoretická a metodologická východiska. In ŠVARŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách: Pravidla hry*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-313-0.
32. ŠEĐOVÁ, Klára, 2007. Proces kvalitativního výzkumu a jeho plánování. In ŠVARŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách: Pravidla hry*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-313-0.
33. *UZ Úplné znění: Trestní předpisy*. 2010, Sagit a.s. ISBN 9788072087822.
34. VARGOVÁ, Branislava, Dana POKORNÁ a Marie TOUFAROVÁ, 2008. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, ISBN 978-808-6131-764.

35. VOŇKOVÁ, Jiřina a Markéta HUŇKOVÁ, 2004. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: ProFem, ISBN 80-239-2106-1.
36. VOŇKOVÁ, Jiřina a Naděžda SPOUSTOVÁ, 2009. *Domácí násilí: zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus, ISBN 9788090362673.
37. VOŇKOVÁ, Jiřina, 2007. *Metodický rámec práce intervenčních center a podpora jejich vzniku*. V Praze: Bílý kruh bezpečí, ISBN 9788023994483.
38. VYMĚTAL, Jan. ET AL, 2004. *Obecná psychoterapie: 2. rozšířené a přepracované vydání*. Praha: Grada Publishing a.s., ISBN 80-861-2302-2.
39. WALKER, Lenore E, 2000, *The battered woman syndrome*. New York: Springer, xii, ISBN 08-261-4322-9.
40. Domacinasili: O projektu "prevence domácího násilí". *Bily kruh bezpeci* [online]. [cit. 2015-04-14].
41. Informace pro oběti trestných činů a zasažené mimořádnými událostmi. *Policie* [online]. 2015 [cit. 2015-04-15]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/informace-pro-obeti-trestnych-cinu-a-zasazene-mimoradnymi-udalostmi.aspx>.
42. Zákony, vyhlášky a nařízení vlády. *Business.center* [online]. 2015 [cit. 2015-04-15]. Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/>
43. Zákon o přestupcích- č. 200/1990 Sb.-Aktuální znění. *Zákony pro lidi* [online]. 2015 [cit. 2015-04-15]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1990-200>
44. MPSV.CZ: Sociální služby. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2015 [cit. 2015-04-15]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/18661#sszp>
45. Výsledky vyhledávání v zákonech- Portál veřejné správy. *Portál veřejné správy* [online]. 2015 [cit. 2015-04-15]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=250~2F200&nr=250~2F200&rpp=15#seznam>

46. SKP-CENTRUM o.p.s./ Pomáháme vstát. *SKP-Centrum* [online]. 2015 [cit. 2015-04-15]. Dostupné z: <http://www.skp-centrum.cz/>
47. Změny zákonů- sledujeme a porovnáváme zákony a jejich novelizace. *Změny zákonů* [online]. 2015 [cit. 2015-04-15]. Dostupné z: <http://www.zmenyzakonu.cz/>
48. Muži proti násilí na ženách a dětech. *Muži proti násilí* [online]. 2015 [cit. 2015-04-15]. Dostupné z: <http://www.muziprotinasili.cz/>
49. Ohroženým domácím násilím- Oblastní charita Hradec Králové. *Charitahk* [online]. 2015 [cit. 2015-04-15]. Dostupné z: <http://www.charitahk.cz/nase-strediska/intervencni-centrum1/>
50. Odborná krizová intervence. *Šance dětem: Pomáháme dětem, které neměly v životě štěstí*[online]. 2013 [cit. 2015-04-15]. Dostupné z: <http://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/rodina-v-problemove-situaci/krize-u-deti-a-mladeze-a-moznosti-krizove-intervence/odborna-krizova-intervence.shtml>
51. Intervenční centrum. *Centrum poradenství pro rodinné a partnerské vztahy* [online]. 2015 [cit. 2015-04-15]. Dostupné z: <http://www.centrum-poradenstvi.cz/intervencni-centrum>
52. O.s. Rosa. *Rosa-o.s.: Pomáháme ženám* [online]. 2015 [cit. 2015-04-15]. Dostupné z: <http://rosa-os.cz/>
53. Domácí násilí. *Domacinasili* [online]. 2015 [cit. 2015-04-15]. Dostupné z: <http://www.domacinasili.cz/domaci-nasili/>

SEZNAM POUŽITÝCH SYBOLŮ A ZKRATEK

resp - . respektive

tzv. - takzvaně

atd. - a tak dál

IC – intervenční centrum

PČR – Policie České republiky

BKB – Bílý kruh bezpečí

DN – domácí násilí

SEZNAM TABULEK

<i>Tabulka č. 1: Počet vykázaní Policií ČR ve východočeském regionu v roce 2014 (Domacinasili, ©2015)</i>	45
<i>Tabulka č. 2: Počet intervenčních center v České republice v roce 2015 (Domacinasili, ©2015)</i>	49
<i>Tabulka č. 3: Charakteristika výzkumného vzorku (Vlastní výzkum, 2014-2015)</i>	73
<i>Tabulka č. 4: Charakteristika kategorie č. 1: Začarovaný kruh (Vlastní výzkum, 2014-2015)</i>	81
<i>Tabulka č. 5: Charakteristika kategorie č. 2: Kooperace IC (Vlastní výzkum, 2014-2015).</i>	84
<i>Tabulka č. 6: Charakteristika kategorie č. 3: Kooperace Policie ČR (Vlastní výzkum, 2014-2015)</i>	86
<i>Tabulka č. 7: Charakteristika kategorie č. 4: Intervence IC (Vlastní výzkum, 2014-2015).</i>	87
<i>Tabulka č. 8: Charakteristika kategorie č. 5: Změna přístupu (Vlastní výzkum, 2014-2015).</i>	92
<i>Tabulka č. 9: Charakteristika kategorie č. 6: Vykázaní (Vlastní výzkum, 2014-2015).</i>	95
<i>Tabulka č. 10: Charakteristika kategorie č. 7: Osoby ohrožené domácím násilím (Vlastní výzkum, 2014-2015)</i>	98
<i>Tabulka č. 11: Charakteristika kategorie č. 8: Bezpečný prostor (Vlastní výzkum, 2014-2015)</i>	100

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. č. 1: Základ axiálního kódování – paradigmatický model (Hendl, 2005, s. 250).

.....78

Obrázek č. 2: Paradigmatický model axiálního kódování (Vlastní výzkum, 2015-2015).

.....103

Obr. č. 3: Schéma nově vygenerované teorie (Vlastní výzkum, 2014-2015)

.....106

SEZNAM PŘÍLOH

- P I. Rozhovor – ICR3: sociální pracovníce IC
- P II. Rozhovor – PR 6: příslušník PČR
- P III. Rešerše vybraných publikací

P I. Rozhovor – ICR3: sociální pracovnice IC

T- tazatel

ICR3 – RESPONDENT č. 3. sociální pracovnice IC

T: Dobrý den. Tak tento rozhovor je realizován za účelem výzkumu pro DP „Úloha IC v životě oběti DN,“ požádám Vás tedy o souhlas s tímto rozhovorem, který bude nahráván a následné zodpovězení otázek.

ICR3: Ano, souhlasím.

T: děkuju, první otázka

T1: V jakých případech se na Vás oběti domácího násilí nejčastěji obracejí? Mají oběti domácího násilí o služby IC zájem?

ICR1: Takže o služby IC mají zájem, obrací se na nás v situacích jako vlastně vzápětí po incidentu, v případě fyzického násilí, ale v poslední době se dost často obracejí i v lehčích formách DN, to znamená, když dochází k psychickým incidentům nebo opravdu, když už se začnou bát, že ta psychická rovina přejde ve fyzickou. Nejčastěji zavolají, nebo pošlou email, kdy se domluvíme na termínu a samozřejmě druhá část těch klientů je z toho režimu vykazání. Zde o tu službu neprojevují zájem sami, ale v podstatě je kontaktujeme my.

T1: Cílová skupina zhruba

ICR3.1: Takže to jsou ženy, muži, děti, senioři, tak jako je to tak že nejčastěji chodí ženy, je to asi 98 %, naše cílová skupina je od věku 16 let a výš, takže děti opravdu ne, jo my máme cílovou skupinu od 16 plus. Takže od 16 do 18 přijdou tak 2-3 dospívající ročně. Za loňský rok máme 179 klientů aktivních, kteří s námi spolupracovali během roku 2014. Takže 179 z toho byly prostě 2 nezletilí a 98% z toho byly ženy, k seniorům se nedokážu procentuálně vyjádřit, ale jsou to spíše jednotlivci než že by to bylo jako významný procento. Nejčastější je to partnerské násilí u nás.

T1: Jakých cílů se snaží Vaše instituce v řešení problematiky domácího násilí dosáhnout?

ICR3.1: To vám když tak zpátky ukážu na informačním materiálu, který máme, protože tam ty cíle máme vypsány a je to tam jakoby dobře formulované. Cíl služby je za prvý jako

podporovat ty osoby ohrožené tím DN a teď je tady asi 5 bodů jak: informace o bezpečnostním plánu, potom, že oni vědí, kam se mají obrátit v době akutního i dlouhodobého ohrožení, mají informace o a dopadech DN, znají svoje práva a povinnosti rozumí svému prožívání a potřebám a mají náhled na svoji situaci. Takže v podstatě jakoby tyhle ty cíle a potom ještě máme cíle, které se týkají vlastně těch blízkých osob, tzn. Ne přímo obětí, ale vlastně jako lidí, kteří žijí v té rodině a mají strach o život třeba té matky, takže ti často přijdou, dají nějaké informace nebo chtějí pomoci. A pak je cíl samozřejmě dobře spolupracovat s dalšími institucemi, ale já vám to dám, máte to dobře vypsáno tady, protože tam ty cíle jsou přesně vypsány.

T1: Setkali jste se s pocitem oběti DN, že důvodem násilí blízké osoby jsou jen její chyby, že je to všechno její chyba?

ICR3.1: Hmm, ano, ano jakoby bývá to vlastně jeden z typických projevů u osoby ohrožené DN, že vlastně zpochybňuje, jakože sebe a přijímá to, co jí ten násilník vypráví, nebo to co jí sděluje, je to jeden z typických projevů, né jediný, ale bývá často zastoupený.

T1: Jaký přínos může mít vykázaní pro klienta?

ICR3.1: Pro klienta vnímám vykázaní určitě jako přínosné a to z mnoha důvodů. Tak určitě získají odstup od své zatěžující situace, díky tomu, že s nimi sestavujeme bezpečnostní plán, znají svoje možnosti. Ví, že mají volbu, že to nemusí být úplně beznadějná situace. Získají odvahu se svěřit třeba kamarádce a v tom nejlepším případě se naučí postavit NO a říct ne. Přínosem je určitě pocit bezpečí, který již dlouho nezažili a naděje na lepší život, život bez násilí.

T2: Máte zpětnou vazbu od Vašich klientů? Jakým způsobem vnímají klienti podporu a pomoc ze strany IC?

ICR3.1: Hmm, ano myslím, že hodně pracujeme se zpětnou vazbou, to znamená konkrétně, že pracovnice se pravidelně klientů ptají co přesně jim pomáhá a co by potřebovali jinak jo v té službě a to reflektují, takže je to v zápisech, je to hodně podchycené protože tím se vlastně i ta klientka učí říkat si co potřebuje protože přichází ve stavu, kdy neví co potřebuje, kdy neví kdo jsou a co vlastně cejtěj, takže to je vlastně jeden z nástrojů terapeutických, kdy vlastně se ptáme a vyhovuje vám to tady, nebo co byste potřebovala jinak, můžeme vše jako nastrukturovat jinak a oni si říkají. Takže my o tu zpětnou vazbu stojíme. Samozřejmě když se služba ukončuje, po nějaký společný cestě,

když se rozhodne, že je to konec, že jí to stačí, že je už zpevněná, nastartovala nějakou nějakou životní změnu, tak se jí ptáme prostě na celkové hodnocení té služby. Jsme rádi, když nám klient sdělí, co vnímá jako přínosné, ale taky co třeba ne, každý zpětná vazba je pro nás důležitá i ta negativní.

T1: Co jim dle jejich slov nejvíce pomohlo?

ICR3.1: Co jim nejvíce pomáhá, ano. Je to vždycky jakoby, nejčastější je to že měli vlastně prostor to tady sdílet. Často jsme první prostor nebo instituce, nebo lidi kteří je poslouchají, kteří je nekritizují a nehodnotí za to, že třeba dlouho setrvali v tom DN, takže takový ten prostor to tady nechat, ulevit si, sdílet to s někým kdo je respektuje to je to nejdůležitější a pak se přidávají ty odborné věci samozřejmě, že soc. Pracovníci jim pomůžou sepsat PO, kdy ochrana se prodlouží, pak konzultace s právníkem jednoznačně, že je provede rozvodovým řízením, poradí jak s dětma, že je doprovodí na instituce to jednoznačně důležitá věc a kolegyně jsou dost často v terénu s našimi klienty – na OSPOD, na přestupkovou komisi, na soud, na policii. Takže ty doprovody jsou hodně pozitivně hodnocené. Řekla bych, že tyhle ty věci nejvíce, ale určitě jako první uvedou ten prostor, protože to tady mohli začít říkat. Často taky říkají, že jsme jim dali naději. Že mají šanci na lepší život. Říkají, že se cítí lépe. Jsou vděční, že se konečně dokázali rozhodnout, udělat ten krok a podat žádost o rozvod.

T1 :Pokud se oběť DN vrátí k NO, jaký důvod nejčastěji uvádí?

ICR3.1: Pokud se oběť vrátí do svazku s NO, tak je to protože chce věřit, že se NO změnil, protože jí to slibuje. Často v tom hrají roli peníze, nízká sociální úroveň kletky po odchodu od NO. Jako důvod udávají třeba děti, které jsou údajně na otci závislé. Pokud se třeba jedná o situaci, kdy NO je syn klientky, tak ta často vnímá násilné chování svého syna jako své velké selhání.

T2: Otázka č. 2. Domníváte se, že institut vykázání účinně řeší situaci oběti DN a proč?

ICR3.2 Já si myslím, že jo, jakože je to dobrý základ, proto aby ona se mohla zastavit, začít víc přemýšlet a vlastně tak nějak jako cítit sebe a případně učinit další kroky ve spolupráci s IC. Takže za mě, protože znám tu situaci, jak to bylo v letech, než platil tenhle zákon, takže můžu říct, že to výrazně pomohlo. I když bohužel v našem kraji je vykázání strašně málo.

T2: *Vnímáte také nějaké negativa vykázaní, může vykázaní nějakým způsobem ohrozit klienta?*

ICR3.2: Negativum vykázaní pro klienta vnímám v tom, že se NO jednou vrátí a může mít potřebu se pomstít a že klient na to nebude ještě dostatečně připraven, pokud třeba nemě zájem o spolupráci s IC a nebylo mu tak možné sdělit, jaké má možnosti, jak se má chovat v případě ohrožení apod.

T2: *Setkali jste se zneužitím institutu vykázaní?*

ICR3.2: Se zneužitím institutu vykázaní jsem se nesetkala, ne nevzpomínám si.

T2: *Domníváte se, že příslušníci PČR dostatečně využívají institutu vykázaní.*

ICR3.2: V našem kraji ne. Opravdu podívejte se na statistiky, máte přístup k těm celorepublikovým? No tak jsme předposlední nebo poslední.

T2: *Pokud oběti DN nemají zájem o prodloužení 10ti denního vykázaní, jaký důvod nejčastěji uvádějí?*

ICR3.2: Oni opravdu ta v polovině případů, u nás teda toho vykázaní nebylo tolik, ale základní důvod je, že to takhle bylo dostačující, že opravdu jako je to trest, který tak ale ve skutečnosti není takto kvalifikován, to jako není trest, to je prevence. Pro ně je to ale trest, a že je to dostatečně negativní zkušenost pro tu násilnou osobu, aby to už neopakovala. Nejčastěji je to naděje, naděje že to je dostačující trest a že se to už opakovat nebude.

T2: *Jakou pomoc dále nabízíte po překonání prvotních obtíží? Jak tato pomoc vypadá?*

Zase odkážu na letáček, malý tentokrát. Takže vlastně oni když se dostanou z toho hlavního ohrožení a nebezpečí, tak teprve začne jako ta pomalá práce na tom, aby oni získaly nějaký náhled na sebe, začali vnímat reálně – to je teda potom psychologické poradenství, případně podpůrná terapie, která je provede obdobím kdy odešli od NO, změnil se jim v podstatě život a my je podporujeme k tomu, aby ta změna vydržela, aby to vydrželi, aby to zvládli, protože znáte to oni se vracej zpátky do toho stavu, oni odejdou, dokážou odejít, nějakou dobu jsou sami a vracejí se do vztahu a vlastně my je tou psychologickou podporou případně terapií se snažíme udržet vlastně na té pracované změně a někdy je to o hodně složitější proces, než přímo ten odchod, oni často začnou kolísat v době kdy se cítí líp, kdy je jim dobře, tak začnou mít ty pochybnosti, asi jsem to neměla dělat, tak strašný to nebylo, začnou ty vzpomínky od sebe jakoby odhánět, odštěpovat se od nich a potom ta NO vyvíjí nátlak, jako že ze sebou něco udělal nebo co, takže podle mě je to těžší díl práce

po té změně a některý to fakt neustojej. A ta následná pomoc to je převážně ta psychologická práce, v tu chvíli mají za sebou soudy, většinou už mají jako děti svěřený do péče, rozvádějí se a pak jde hodně o tu psychiku.

T2: Do jaké míry využívají oběti DN nabízených služeb IC po vykazání?

ICR3.2: Jak jsem vlastně říkala, jo asi v půlce případů oni řeknou, že nechtěj prodloužení a s tím vlastně většinou říkají, děkujeme, že tu jste, ale nepotřebujeme vaše služby, my jsme rádi, když neskončí úplně naše spolupráce. Vědí o nás OK, v pořádku, dobře, ale kdyby jste potřebovala, můžete se na nás obrátit i když nepůjde o vykazání, ale když zjistíte, že se něco výrazného v tom vztahu děje, zavolejte, přijďte. Jme tady, nemusíte být jen po vykazání. A jsme rádi, když si to zapamatujou, a oni se pak opravdu doptávají často velmi dlouho po vykazání, když nás odmítnou, když zrovna nechtějí spolupracovat, tak se třeba za 3 měsíce nebo za půl roku sami ozvou. Protože ten cyklus najede znova a oni už vědí, že nemusí volat rovnou policisty, protože to ještě tak vážný není. My jim říkáme, že můžou volat jednorázově, jak se rozhodnete to je základ naší práce, že jako rozprostřeme ty možnosti, který jsou, a je to na té ženě, aby si řekla, co vlastně ona může v tuhle chvíli dělat. A my ji neřekneme to je strašně vážný, musíte odejít, to my neděláme, i když samozřejmě si někdy uvědomujeme, že je to vážné, že jde o život. My musíme ustát tyhle emoce a musíme být neutrální a nesmíme tlačit. Takže v polovině případů spíš řeknou ne a v té druhý půlce zase začnou spolupracovat. Takže opravdu nejčastějším důvodem odmítnutí další spolupráce je, že mají naději, že vztah bude pokračovat dobře. Sociální pracovnice provede ten prvotní rozhovor, kdy nabízí následnou péči. Podrobně řekne, teď můžete mluvit se mnou, spolu můžeme napsat PO, můžete mluvit o pocitech, který teď máte, výhledově se můžete spojit s psycholožkou a bavit se o tom, jak to zvládají třeba děti. Podle toho co ona vlastně donese, většinou si řekne o co má zájem. Bojí se o děti, oni to nezvládaj, bojím se o ně, mám ho poslechnout a dát mu ty děti? A takový otázky oni maj taky. Nebo se chtějí bavit s právníkem, jak to bude po rozvodu, na co budu mít nárok, takže oni si řeknou a ta pracovnice jim řekne jasně, ale musíme to nakrokovat. Teď je akutní to, že musíme napsat PO, to bude trvat jedno sezení, nebo 2 sezení, napíšeme PO, půjdete ho podat, uvidíme jak to dopadne, takže vona jí tak jako namotivuje, ta sociální pracovnice je vlastně průvodce po celý ty cestě, takže i když ona jde potom k právníce tady naší, tak ta sociální pracovnice to monitoruje a pak jí třeba pošle k psycholožce pořád monitoruje ten proces a vrací to jakoby k té zakázce, k tomu co klientka potřebuje, aby ta

služba byla efektivní, nebyla nekonečná, pracovnice hlídá celý ten proces.

T3: S jakými dalšími institucemi spolupracujete?

ICR3.3: Takže je to samozřejmě PČR, OSPOD – tyhle ty dvě nejčastěji. A potom teda někdy s Probační a mediační službou, když se to dostává do trestního řízení. Dost často s neziskovými organizacemi jako jsou azylové domy a rodinné poradny, ty azylové domy -ta bytová situace je opravdu tristní, víme, že po uplynutí PO ona stejně bud muset opustit tu nemovitost, protože třeba není její, takže hodně spolupracujeme s našim AD pro ženy a rodinnými poradnami, zejména kde tam jsou nezletilý děti.

T3: Je Vaše spolupráce dostatečná?

ICR3.3: Já myslím, že je to instituce od instituce, určitě pozitivně lze hodnotit spolupráci s OSPOD to každopádně, to je dobrý, to se hodně zefektivnilo a zlepšilo. S policií to je opravdu případ od případu, to nemůžu říct dobře-špatně, protože jsou opravdu oddělení kde to funguje výborně, většinou jsou to oddělení kde mají koordinátora pro DN je tam jeden člověk, který se zabývá touto problematikou a kterej opravdu ví, takže vždycky se ten případ pak řeší přes něj a je to jako velmi schůdný, to je vynikající, ale i na odděleních, kde takový koordinátor není je někdy dobrá spolupráce, ale většinou mám teda pocit, že tato spolupráce pokulhává. Moje hypotéza: pramení to teda z toho, že oni nemaj informace, nemaj informace o DN a neví, jak ho poznaj a když už by tu intuici jako měli tak neumí zpracovat tu agendu, nejsou dostatečně instruováni, jak to mají prostě dělat. Takže se stává že přichází úřední záznam, který je plný chyb, ale to je dobře, když už aspoň něco přijde a je to udělaný i když je to plný chyb. Někteří teda i zavolaj: hele mám tady vykázaní, dělám to poprvé... a my jsme úplně nadšený z tohohle, že když prostě, fakt jste odvážnej, to je super, my vám poradíme, je třeba tohle a tohle udělat i když to třeba není naše věc. Takže některý si opravdu zavolaj a řeknou si o tu podporu a to je super a některý to prostě zazdívaj. Takže jsou regiony, kde jakože není DN, protože oni to prostě nevykážou 2 roky ani jedno. Nechci jmenovat jo, ale prostě. Někde je to vynikající, vynikající je to tam kde je koordinátor, nebo člověk, kterej je zodpovědný za DN, pak jsou oddělení kde je to funkční a fakt dobrý, třeba 3-4 v kraji, kde opravdu se tím zabývají a jsou fakt jako zainteresovaný, pošlou ten úřední záznam, pak ještě volají, zajímají se, jak se to vyvíjí to my přijde taky, že je to úplně nad rámec, ale my to vítáme, ptají se, třeba jestli podáváme PO apod. Uměj to, opravdu to uměj některý. A potom oddělení kde jsou na tom úplně tristně

T3: Jak hodnotíte spolupráci subjektů začleněných v Interdisciplinárním týmu?

ICR3.3: Je to velice různý nemůžu na to odpovědět jednoznačně nějak. Je fakt, že já jsem teď zvolila úplně jinou strategii pro interdisciplinární týmy: dřív byl dobrý zvyk, bylo to nastavené tak, že se čtvrtletně scházely tyhle ty instituce jmenovaný a IC to celý koordinovalo a já jsem zjistila, poté co jsem se vrátila z mateřské, potom co jsem asi rok sledovala tu efektivitu, že je jako velmi mizerná a to proto, že tam panovala jako nedobrá atmosféra, plná napětí a strachu, jo. Něco řeknu, tady se na mě oboří někdo řekne, že jsem nezvládla ten a ten případ... zástupci policie navíc přestali chodit, protože jim v tom nebylo dobře pochopitelně a pak, když se jako dostávalo na jednotlivé kauzy, tak se stejně jakoby zamlžovalo, zamlčovalo, hlavně nic neříct, za co by mě někdo mohl chytit a kritizovat. Tak jsem si řekla, tudy cesta nevede, to je jako k ničemu a začala jsem obcházet jakoby po jednotlivých institucích, pár lidí, jedna instituce a jako úplně jinak efektivní, proberem ten případ, řeknem si, co vidíme my, co vidí ony. Každý má právo tu situaci vidět jinak, jinak to vidí policista, jinak ji vidí OSPOD kvůli dětem. Ta kultura tý komunikace v těch interdisciplinárních týmech nebyla, tak jsem to překvalifikovala, řekla jsem, že to budem dělat takhle, že se sejdem jednou za rok, nebo třeba jednou za půl roku a proberem, co je třeba. Samozřejmě se průběžně slyšíme na telefonu, když se něco děje, tak si zavoláme.

T3: Kam by měla tato spolupráce dále směřovat?

ICR3.3: Ten čtvrtletní model měl nějakou logiku, když se to zavádělo, bylo potřeba to nějak nastartovat, jo. Aby se lidi viděli, poznali se podle obličeje, ale teď jsme tady, za chvíli to bude 10 let a myslím si, že každá instituce ví, co má v tom systému dělat. Hodně spolupracujeme v osobní rovině a domlouváme se, kterou informaci posuneme dál, vše nyní probíhá v takovém bezpečnějším prostoru.

P II. Rozhovor – PR 6: příslušník PČR

T- tazatel

PR6 – RESPONDENT č. 6. příslušník PČR, který se na této pozici nacházel ještě před zavedením zákona o ochraně před DN.

T: Já bych Vás v začátku rozhovoru požádal o souhlas s rozhovorem, bude vedenej za

účelem výzkumu k DP „Úloha IC v životě oběti DN“

PR6.: souhlasím.

T1: *První otázka: Myslíte si, že se zlepšila možnost pomoci obětem domácího násilí z vašeho pohledu od doby zavedení zákona o ochraně před domácím násilím? Pokud ano, jak?*

PR6.1: Protože jsem stál od začátku u problematiky, tak musím říct, že se ty podmínky pro pomoc zlepšily zejména právě ze strany IC, které když tehle ten trestní čin začínal prakticky nefungovalo, takže jsme dost improvizovali se sociálním odborem si vzpomínám, že jsme měli iniciativy, aby ta násilná oběť nestrádala dále a abychom ten trestný čin zdokumentovali... pak nastupovaly takový ty známý věci, že ta oběť se vracela k násilníkovi jenom proto, že neustála ty ztížené sociální podmínky, které nastaly tím, že se odloučila od té rodiny.

T1: *Jak (jakým způsobem) vnímáte úlohu IC?*

PR6.1: Já si myslím, že tady jsou 2 hlavní roviny, ta první je garant toho, že ty otázky spolu probíráme, v průběhu toho vykazání i před vykazáním pokud ta oběť už spolupracovala s IC a probíráme ty úskalí, které prožívá ta oběť, tak abychom správně rozhodli, druhá věc je potom skutečně ta úvaha ty pomoci psychický, kdy víme, že existují organizace, kam tu oběť pošleme a ta instituce se o ni nějakým způsobem postará, poskytne jí rady a vede ji správným směrem.

T1: *Máte představu, co nabízí IC oběti DN? Jakým způsobem pracují s obětí DN?*

PR6.1: Tak IC určitě sepíše s obětí PO na prodloužení toho daného vykazání, pokud má ta oběť o to zájem. Pak je to to nějaký psychologický poradenství. Vyslechnou tu oběť, která o tom může bezpečně mluvit jako o té své situaci. A je tam ten prostor, aby se oběť mohla zamyslet, co jako chce dělat dál a jaké má možnosti.

T2: *Otázka č. 2: Jaká pozitiva či negativa přinesla možnost vykazání násilné osoby?*

PR6.2: Pro nás asi to, že cítíme tu tíhu zodpovědnosti, když rozhodujeme, to není vůbec jednoduchá věc, zjistit tu pravdu, zadokumentovat ten případ tak, abychom byli schopni co nejrychleji zareagovat, protože tady se opravdu jedná o rychlost, abychom byly schopni rozhodnout správně-tak to je negativní pro nás. Co se týče té oběti, tak to je jednoznačně

pozitivní, má 10 dní na to, aby se rozmyslel, jak si dál naloží se svým životem. Samozřejmě negativum pro toho vykázaného partnera je to, že se můžeme splést, můžeme vykázat osobu, která si to zrovna nezasloužila, v tom hraje roli, právě ten nedostatek důkazů, které máme. My jednáme v dobré víře, že děláme dobře.

T2: Jaký význam má podle Vás možnost 10ti denního vykázání NO ze společné domácnosti?

PR6.2: Oběť má čas na rozmyšlenou, má klid na to, aby zvážila možnosti a právě protože to IC s ní spolupracuje úzce, tak je velká pravděpodobnost, že si tu situaci životní vyřeší.

T2: Setkali jste se se zneužitím zákona o ochraně před DN (ze zjištěných důvodů)?

PR6.2: Vzpomínám, jestli něco takového nastalo. Ne, takový případ jsem nezaznamenal.

T2: Došlo vlivem většího veřejného povědomí o problematice domácího násilí ke zvýšenému počtu oznámení ze strany oběti, popř. ze strany nezúčastněných osob (lékaři, širší rodina, sousedé)?

PR6.2: Jakýsi boom asi nastal, co se media o to začala více zajímat, krátce po začátku účinnosti novely zákona, po tom co jsme mohli vykázat, určitý nárůst si pamatuju, že jsem zaznamenal, nicméně v současnosti je to nastavené v nějaké ustálené podobě, vykazujeme dejme tomu 5-6 osob do jednoho roku. Někdy víc, je to tak standartní několik let po sobě.

T2: Máte zkušenost, že je opakovaně vykázána násilná osoba?

PR6.2: Opakovaně jsme už určitě vykazovali, možná 3-4 NO, které byly vykázány opakovaně si pamatuju.

T2: Z jakého důvodu si myslíte, že oběť zůstává stále ve společné domácnosti s násilnou osobou?

PR6.2: Tak já si myslím, že věří, že se změní, ona tomu chce věřit. Taky proto, že třeba nemá kam jít a třeba azylový dům nevidí jako řešení vhodné pro její situaci, třebaže by to byl jen ten pomyslný první krok.

T3: Otázka č. 3: Jak hodnotíte spolupráci s IC? Vnímáte ji jako přínosnou, nebo zbytečnou a proč?

PR6.3: Tak tady určitě přínosnou, vůbec můžu říct, aspoň já doposud jsem moc rád, když

do toho procesu vstupují organizace zvenčí, které nám nabízí ten jiný pohled na věc a mnohdy vyplňují mezery, tam kde je máme, ať už jsou to mezery v neznalosti těch sociálních zákonů a nebo mezery ve znalosti situace té oběti, kterou zrovna řešíme, to považuju za velmi přínosné a skutečně tady úzce spolupracujeme, míváme tady dost často v poslední době hlášení, že ta násilná osoba nedodrží ten režim vykazání, takže jsme o tom informováni i ze stran toho IC a můžeme včas reagovat, takže tohle je opravdu přínosem.

T3: *Stál byste o intenzivnější spolupráci, nebo je pro vás stávající stav vyhovující, dostačující?*

PR6.3: Přijde mi, že spolupracujeme dobře, nevím jak ostatní, ale já vnímám spolupráci jako dobrou.

T3: *S jakými dalšími institucemi spolupracujete?*

PR6.3: Jak už jsem řekl ten sociální odbor, jmenovitě teda OSPOD, pokud se tam jedná o nějaký ty nezletilý děti, tak tam spolupracujeme, jinak soudy spíš v individuální záležitosti. Nevzpomenu si dál.

T3: *Vnímáte Vaši spolupráci jako dostatečnou? Jak hodnotíte spolupráci subjektů začleněných v Interdisciplinárním týmu?*

PR6.3: Asi ano, ale uvítal bych, kdyby ta naše spolupráce byla ještě koordinovanější, my víme, kam si máme zavolat, ale není to zas tak, že bychom ty případy řešili ruku v ruce, je to takové pusté zatím. Je to hodně na vedoucích nebo zástupcích vedoucích, né každý bude takto vstřícný, aby probíral takové věci, takže si myslím, že by to mělo být ještě víc koordinováno, určitě.

T: Tak to je všechno, děkuji za rozhovor

P III. Rešerše vybraných publikací

HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ, 2010. *Velký psychologický slovník*. Vyd. 4. Praha: Portál, ISBN 978-80-7367-686-5.

Psychologický slovník obsahuje několik tisíc pojmů především z psychologie a dalších věd. Autorská dvojice se snaží o srozumitelnou formu výkladu.

KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ, 2001. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido - edice pedagogické literatury, Edice pedagogické literatury. ISBN 80-731-5004-2.

Kniha je psána formou studijního textu k přednáškám sociální pedagogiky, ale také pedagogické veřejnosti. Autoři se zaměřují na současné pedagogické problémy společnosti. Autoři kladou důraz zejména na vliv prostředí ve výchově.

CHRÁSKA, Miroslav, 2003. *Úvod do výzkumu v pedagogice*. Olomouc: Vydavatelství University Palackého, ISBN 8024407655.

Kniha přináší ucelený pohled do pedagogického výzkumu a přináší analýzu jeho jednotlivých fází. Publikace je psána srozumitelnou formou a ukazuje na množství příkladů realizaci různých výzkumných problémů.

BUSKOTTE, Andrea, 2008. *Z pekla ven: žena v domácím násilí*. Překlad Monika Burger. Brno: Computer Press, ISBN 978-802-5117-866.

Tato kniha se snaží dodat odvahu ženám ohroženým domácím násilím, je pro ně praktickým rádcem a psychickou podporou. Je zdrojem informací a základem pro pochopení problematiky domácího násilí nejen pro každého z nás, ale také pro psychology, učitele, policisty a další profesionály, kteří se s tímto neblahým fenoménem mohou setkat při své práci.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila a Ivana SPOUSTOVÁ, 2008. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha: Grada, Psyché (Grada). ISBN 978-802-4722-078.

Doc. PhDr. Ludmila Čírtková, CSc., zaměřila ve své nové knize mimo jiné i na nové poznatky a otevřené otázky kolem domácího násilí a stalkingu (nebezpečného pronásledování). Všímá si mnohočetných vrahů či týrání zvířat, přináší současné názory forenzní psychologie k těmto jevům a podává jejich psychologickou interpretaci. Věnuje se zejména vybraným skupinám sociálně - patologických jevů nebo deliktů.

ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ, 2011. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, ISBN 978-807-3676-902.

Publikace popisuje cyklus násilí, jeho výskyt v české populaci, pomáhajícím profesionálům nabízí metody a prostředky k jeho identifikaci. Seznamuje s projevy chování a jednání hlavních aktérů, se systémem pomoci ohroženým osobám, včetně jejich právních možností, detailně popisuje činnost intervenčních center.

CIMRMANNOVÁ, Tereza, 2013. *Krise a význam pomáhajících prvního kontaktu: aplikace v kontextu rodinného násilí*. Praha: Karolinum, ISBN 978-802-4622-057.

Publikace je určena profesionálním pomáhajícím, kteří neabsolvovali výcvik krizové intervence, avšak ve své praxi se dostávají do kontaktu s lidmi v závažných situacích a krizích. Zvláštní kapitoly jsou věnovány filozofickým a teologickým základům chápání krize a otázkám jejich smyslu v lidském životě. Publikace je vhodná také pro studenty pomáhajících profesí a pro laiky.

CONWAY, Helen L, 2007. *Domácí násilí: příručka pro současné i potenciální oběti se zákonem č. 135/2006 Sb. platným od 1. ledna 2007*. Překlad Jana Mandelíková. Praha: Albatros, Albatros Plus. ISBN 978-800-0015-507.

Publikace je určena všem, kteří si začínají uvědomovat, že se jich domácí násilí nějakým způsobem týká a že mohou být jeho obětí. Dále poskytuje rady těm, kteří si nejsou jisti, zda jsou obětí, protože jsou vystaveni špatnému zacházení, ale nikoliv bití, a rovněž těm, kteří

třeba nějakou oběť domácího násilí znají a chtěli by jí pomoci učinit první krok k řešení této situace. Autorka popisuje různé způsoby, jak se domácí násilí projevuje, a zároveň ukazuje možnosti, jak se může oběť bránit.

GIDDENS, Anthony, 1999. *Sociologie*. Praha: Argo, ISBN 80-720-3124-4.

Knihy významného britského sociologa a ideového otce tzv. třetí cesty - mezi klasickou levicí a neoliberalismem, Anthonyho Giddense je již řadu let nejuznávanější učebnicí ve svém oboru. Jedná se o elementární učební text, ve kterém autor definuje klíčová témata a termíny oboru sociologie, jež zpracovává s vysokou odbornou erudicí, přitom však a nanejvýš čtivě a srozumitelně.

HENDL, Jan, 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Portáů, ISBN 97880736704.

Autor ukazuje, z jakých zdrojů metody kvalitativního výzkumu vycházejí, a představuje hlavní výzkumné plány užívané v této oblasti. Popisuje kvalitativní metody sběru dat, jejich kódování, vyhodnocování a interpretaci. Pozornost věnuje i počítačovým nástrojům sloužícím kvalitativnímu výzkumu, psaní zprávy o výzkumu a hodnocení jeho kvality.

KALVACH, Zdeněk, 2008. Zdeněk DYTRYCH a Zdeněk MATEJCEK. *Geriatrické syndromy a geriatrický pacient*. Praha: Grada, ISBN 978-80-247-2490-4.

Publikace je určena kromě geriatrů zejména internistům a praktickým lékařům, užitečná je v běžné praxi i v postgraduálním studiu. Kniha vymezuje geriatrického nemocného, popisuje zvláštnosti této skupiny nemocných a definuje problematiku pomocí syndromologie. Používání geriatrických syndromů pak může pomoci klinickým lékařům lépe popsat křehké geriatrické pacienty, jejich zdravotní problémy, rizika a potřeby.

SCHMIDBAUER, Wolfgang, 2000. *Psychická úskalí pomáhajících profesí*. Praha: Portál, ISBN 8071783129

Autor předkládá vědecké poznatky k dané tematice a výklad doplňuje kazuistikami. Kromě popisu syndromu a faktorů podílejících se na jeho vzniku ukazuje autor vývoj v oblasti pomáhajících profesí a jeho dopad na popisovaný syndrom. Novými tématy jsou vliv syndromu pomocníka na párovou dynamiku, na jev mobbingu, nebo nebezpečí profesního vyhoření.

ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ, 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, ISBN 978-80-7367-3.

První část věnuje autor základním metodologickým otázkám kvalitativního výzkumu, v dalších kapitolách se zabývá vlastním průběhem výzkumu, který postupuje od návrhu projektu přes sběr dat k analýze a sepsání výzkumné zprávy. Kniha probírá použití základních metod, jako jsou zakotvená teorie, případová studie či biografie. Analýze, jako nejnáročnější části výzkumu, je věnován největší prostor. Další část se zabývá pěti kvalitativními pedagogickými výzkumy, které byly nedávno realizovány v ČR.